יידיש
פובליק לייברערי
טאראנטא
JEWISH PUBLIC LIBRARY TORONTO

MAR 04 1985

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/romanceromixedso0007hein

JEWISH PUBLIC LIBRARY

היינריך היינע.

זיבעטער באנד:

ראָמאַנצערע

אוו

נעמישטע ליעדער.

אַרויסגעגעבען פון פערלאג „אידיש"
1918 ניו־יאָרק, תרע"ח.

די ווערק פון הינריך היינע אין אַכט בענד מיט אַ ביאָגראַפיע פון ע. קאַלישער און אַ פאָרוואָרט פון דר. נ. סירקין, איבערזעצט פון: אייזלאַנד ר., אַפּראַנעל, ביאַליק ה. נ., באָראָכאָוויטש י. ל., גראָס נ., האַלפערן מ. ל., העדבערט ל. מ., י. נחום, לאַנדוי ז., לילִיפוט, מאַני לייב, פּינסקי ד., קיסין י., שוואַרץ י. י., שווייד מ., רייזען א., ראַלניק י., און אַנדערע.

צווייטע אויפלאַגע.

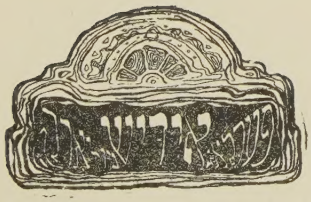

דאָס ערשטע בוך :

היסטאָריע.

Copyright, 1918
by
JEWISH BOOK AGENCY, Inc.

אויב דיך פארֿאַטען האַט גאָר ווער,
ווער טרייער נאָך, ניט זידעל;
און איז דיין האַרץ באדריקט גאָר שווער,
דאָן נעהם אין האַנד די פיעדעל.

די סטרונעס קלינגען! אַ העלדענליעד
פול פייער און פול פלאַמען,
דאָן שמעלצט דיין האַס און דיין גרימ
ווערט זים און בלוטעט צוזאמען.

ראַמפזענים.

ווען דער קעניג ראמפזעניט איז
אין זיין טאַכטערס זאל נעקומען,
האַט זי אַנגעהויבען לאַכען,
לאַכען האַבען אויך נעמומען

אַלע דינסטען און די שווארצע,
די סריסים און די ווּעכטער,
מומיען, ספינסקען, אַלע האַבען
שיער נעפלאַצט דאָרט פאר נעלעכטער.

די פרינצעסין זאָגט: „איך האַב שוין
היינט דעם גנב שיער נעקריגען;
האַט ער גאָר א טויטען אַרעם
אין מיין האַנד נעלאַזען ליגען.

„ראמפּוענים פון נאָטעם גנאדע
קעניג איבער גאנץ עגיפּטען,
שיקט א גרוס פון טרייער פרייַנדשאפט
צו זיין פּאָלק דעם הייסגעליעבטען.

„אין דעם יאָהר פון דרייצענהונדערט
פיער און צוואנציג (איידער קריסטוס):
אין דער נאכט פון פערטען יוני
דעמאָלט האָט בייַ אונז פּאסירט עס.

„אַז א גנב האָט פארקליבען
זיך אין אוצר פון רעגירונג
און פון דאָרטען שוין ניט איינמאָל
צוגענומען האָט ער צירונג.

„כדי דעם שולדיגען געפינען
האָבען מיר געלאָזט ערלויבען
אונזער טאָכטער זאָל דאָרט שלאָפען, —
אויך די טאָכטער צו בארויבען.

„איז געלונגען איהם. — דעריבער
וועלענדיג דעם גנב שטערען
און מיט ליעבע און מיט אכטונג
איהם אין זעלבער צייט באהרען

„ווילען מיר פאר איהם די טאָכטער
אונזער איינציגע אפּגעבען:
פאר א קרוינפרינץ איהם באשטימען,
און פאר פירשט ביז אונזער לעבען.

„איצטער קען איך שוין באגרייפען
און באגרייפען שוין פיעל בעסער
ווי אזוי ער נעמט אוועק אלץ.
טראץ די ריגלעז און די שלעסער.

„דען א צויבערליכען שליסעל
מוז דער מאן ביי זיך באזיצען:
ניט א טיר און ניט א טויער
קענען וואס פון איהם באשיצען.

„איך בין ניט קיין שטארקער טויער, —
נו — האט ער מיך בייגעקומען:
כ'האב א נאכט געהיט מיין אוצר,
דאך האט ער איהם צוגענומען."

דאס דערצעהלט האט די פרינצעסען,
און געטענצעלט מיט געלעכטער,
און עס האבען נאכגעטאן איהר
אלע דינסטען און די וועכטער.

אין דעם זעלבען טאג נאנץ מעמפים
האט געלאכט — און קראקאדילען
האבען אויך די קעפ געהויבען
פון דעם נילוס, פון דעם שטילען.

דען זיי האבען צוגעהערט זיך
צו דעם שאלען אויף די ברעגען,
און צום קאנצלער וואס געלייענט
דעם רעסקריפט האט אויך די וועגען.

ער טראָגט א מאסקע פון סאמעט, שוואַרץ,
דורך דער מאסקע קוקען אויגען
פון בריד און זיי בליצען ווי א שווערד,
וואָס איז האלב פון שייד געצויגען.

עס יובעלט א יעדער אויף דעם באל,
וועד עלטער און וועד אינגער;
וועז דאָס שענע פּאָרע טאנצט פּאָרבי,
זיי קלאָפּען מיט די ציינגער.

אוז די טרומייטערס שאלען מיט,
דער נאָרישער באס נעהמט ברומען,
ביז ס'נעמט דער טאנץ צולעצט א סוף,
די מוזיקער פּאָרשטומען.

— געהרטע פּרוי, ערלויבט מיר געהן,
אהיים מוז איך שוין געהן. —
די הערצאָגין לאכט: „איך לאָז דיך נישט,
דיין פּנים מוז איך זעהן."

— געהרטעסטע פּרוי, ערלויבט מיר געהן,
מיין פּנים וועט אייך דערשרעקען;
די הערצאָגין לאכט: „איך האָב קיין אנגסט
איך וועל נאָר דיין פּנים א ו י פ ד ע ק ע ן."

— געהרטעסטע פּרוי, ערלויבט מיר געהן
דער נאכט, דעם טויט געהער איך.
די הערצאָגין לאכט: „איך לאָז דיך ניט,
דיין פּנים צו זעהן באַהער איך."

„נאר אווי ווי אונז איז איצטער
ניט באוואוסט דעם איידעמס וואוינונג,
זאל דערווייל דער רעפקריפט איהם
ברענגען אונזער גרוים באלוינונג.

„יאנואר דעם טאג דעם דריטען,
דרייצעהנהונדערט צוואנציג זיבען
(איידער קריסטוס) פון דעם מלך
ראמפזעניט אונטערגעשריבען."

ראמפזעניט האט ווארט געהאלטען:
פאר אן איידעם איהם גענומען,
נאך דעם מלך'ס טויט דער גנב
האט די מלוכה אויך באקומען.

און געהערשט האט ער ווי אלע
אויך געקינגט גלייך מיט לייטען
און מען זאגט, אז וועניג גנבות
האט פאסירט אין זוינע צייטען.

שעלם פון בערגען.

אין שלאם פון דיסעלדארף ביים רהיין
ווערט א מאסקען־באל אפגעהאלטען:
עס פלאקערן די ליכט און עס רוישט די מוזיק,
און עס טאנצען די בונטע געשטאלטען.

דא טאנצט אויך די שענע הערצאגין,
לאכט הויך אהן אויפצוהערען:
איהר טענצער איז א שלאנקער יונג,
קען פלינק זיך דרעהען, קעהרען.

„פּירשטען קעמפען, פּעלקער שטרייטען
אום די הערשאַפט איבערבייטען;
מאכט איז טייערער פון בלוט —
און די העכסטע גאָב איז מוט.

„חעי, פון טויט זיך צו באשיצען
קען מען ניט אין אייזענמיצען,
און דאָס העלדענבלוט צורינט —
און רער ע ר ג ע ר ע ר געווינט.

„לאַרבערקרענץ... באציערט אלץ שענער —
מאַרגען קומט באוואפענט יענער,
וועלכער האָט זיך פּאַרט געקלונגט
און דעם בעסערען באזיגט.

„בירנערמויסטער, און סענאַטאָר
טראַגען צו דעם טריאומפּאטאָר
פּאָר די שלייסלען, — און מען געהט
אין רער שטאַדט אריין מיט פּרייד.

„חעי, עס קנאלען די קאַנאַנען,
און עס שאלען די טראמבאַנען:
ס'הילכט די לופט פון גלאַקענקלונג
און „ווייואט" שרייט אלט און יונג.

„אזן דעם זיענער צו באלוינען,
וואַרפען פּרויען בלומען־קרוינען.
אוֹן רער זיענער נעמט עס צו
גריסענדיג מיט שטאלצער רוה."

עס וועהרט זיך דער מאן מיט פינסטערן ווּאָרט,
גיט זיך צו דער פרוי ניט אונטער,
זי רייסט איהם צולעצט און מיט געוואלט
די מאסקע פון פנים ארונטער.

„דאָס איז דער תליון פון בערגען!" אזוי שרייט
די מענגע פון פּחד געפאנגען:
זיי וויכען צוריק און די הערצאָגין
איז שנעל צום מאן צוגענאנגען.

דער הערצאָג איז קלוג און ער מעקט אויס די שאנד
פון זיין פרוי אויפ'ן אָרט. נעמט ציהען
ארויס דאָס בלאנקע שווערד און זאָגט:
„קום אהער, דא זאָלסטו קניהען!"

„מיט דעם קלאפ פון שווערד מאך איך דיך איצט
פאר א ריטער, און טו דיך עהרען.
און וויל מען רופט דיך שעלם, זאָלסטו
דער שעלם פון בערגען ווערען."

אזוי פון א תליון אן ערעלמאן
איז דער שעלם פון בערגען געוואָרען:
א שטאָלץ געשלעכט האָט פון איהם געשטאמט,
זיי שלאָפען ביים רהיין שוין זייט יאָהרען.

די וואלקירען.

אונטען איז א שלאכט — און אויבען,
פון די וואָלקענס פערד ווי לייבען
פליהען אום וואלקירען דריי
זינגען זיך א ליעדעל פריי:

„איצט ווייסען מיר גוט דאָס, וואָס עס האָט באדייט
דער גרויסער קאָמעט, דער נייער,
וואָס איז בלוט־רויט אין הימל געריטען ביי נאכט
אויף א גרויסען בעזים פון פייער.

ביי האסטינגס מקוים געוואָרען איז דאָרט
דאָס צייכען פון בייזען שטערען.
געפינען דעם קעניג אין שלאכטפעלד האָט גאָט
ניט געוואָלט אונז אַר׳מע באשערען.

„מיר האָבען געזוכט איהם אי דאָ און אי דאָרט,
ביז ס׳איז יעדע האָפנונג צורונען,
דעם קערפער פון האַראָלד, דעם קעניג, אין פעלד
איהם האָבען מיר נישט געפונען.“

אזוי האָבען אסנאַר און אַאילריק געראַטן,
ס׳האָט געזיפצט דער אָבאָט ביים הערען,
און האָט זיך א וויל אין געדאנקען פארטיפט,
און האָט זיי געענטפערט דורך טרערען.

„אין גרענדעלפעלד ביי דעם בארדענשטיין
א וואלד איז דאָרט, און דארינען
וועט איהר פרוי עדיט שוואנען־האלז
אין אן אַרימען שטיבעל געפינען.

„מען רופט זי עדיט שוואנען־האלז,
וויל א האלז האָט זי ווי די שוואנען;
דער קעניג האַראָלד, ער האָט געמיינט,
אז א שענערע איז נישט פארהאנען.

דאָס שלאָכטפעלד ביי היימטינגס.

דער אבאָט פון וואלטהאם האָט טיעף געזיפצט,
ווען ער האָט די בשורה באקומען.
אז קעניג הארָאלד איז אומגליקליך
ביי האָסטינגס אומגעקומען.

מאָנאכען צוויי, אָסגאָר און אָאילריק
זיי שיקט ער אלס שלוחים ארויס
צו נעמען זיין קערפער פון שלאָכט־פעלד אַוועק
און ברענגען צוריק אין זיין הויז.

עס גיהעזן די מאָנאכען איז טרויער אַוועק,
און מוזען זיך טרוירוג אומקעהרען.
„הויך־ווירדיגער פאָטער, וועה אונז! גאָט ווייל ניט
דעם מת צו געפינען באשערען!

„גיפאלען איז ער, אונזער מוטיגער מאָן,
דער זיעג איז געגאנגען צום שלעכטען;
גנבים באוואפענטע טייל'ען דאָס לאנד
און מאכען די פרייע צו זיגעכטען.

„דער לויזיגסטער לומפ פון דער נארמאַנדיע
ווערט לאָרד אינ'ם לאנד פון די בריטען.
א שנייידער פון באיא געזעהן האָב איך, האָט
אין גאָלדענע שפאָרען געריטען.

„וועה יעדען זאקס, און אין הימעל־רייך דאָרט
ווילי'ן די היילינע זאקסען באקומען
די שטראָף, ווייל זיי האָבען אונז שענדליך פארלאָזט,
ס'ווערט די שאנד ניט ארונטער גענומען.

קיין וואָרט זאָגט עדיט שוואַנען־האַלז,
זי טוט זיך אַן געשווינד;
געהט נאָך די מאַנאַכען, איהר גרייז־גראָע האָר,
זיי פלאַטערן ווילד אין ווינד.

זי געהט נאָך באָרווים, דאָס אָרעמע ווייב,
דורך זומפען און וועלדער זיי געהען;
זיי האָבען פון האָסטינגס ביים אַנהויב פון טאָג
די קריידיגע פעלזען דערזעהן.

דער נעבעל. וואָס האָט דאָס שלאַכטפעלד בארעקט,
ווי א וויסער און גרויסער לייליך,
ער איז שוין צורונען, עס פלאַטערן נאָך
די רַאָבען און קרעכצען אבשייליך.

פיעל טויזענטער מתים ליגען דאָרט
פארלאָזען אויף בלוטיגער ערד;
נאקעט, באַ׳גנב׳עט, צוריסען, צוהאקט,
און לעבען זיי פגרים פון פערד.

עס טרעט דאָן עדיט שוואַנען־האַלז
מיט נאקעטע פים אין בלוט,
ווי פיילען שיסט איהר פאַרשענדער בליק,
ער פאַרשט אי שארף אי גוט.

זי זוכט אהין, זי זוכט אהער,
כדי דעם קערפער דערגרייכען,
די רַאָבען טרייבט זי מיט מיה אוועק,
די מאַנאַכען הינטער איהר קייכען.

„ער האָט זי געליעבט, געקושט און געהאַרצט,
צום סוף פארגעסען, פארלאָזען;
די צייט אנטלויפט און זעבצעהן יאָהר
זינט דעמאָלט זענען פארפלאָסען.

„געהט ברידער אהין צו יענעם ווייב
און לאָז זי מיט אייך געהן
צוריק קיין האָסטינגס, דאָס אויג פון ווייב
וועט שוין דעם קעניג דערזעהן.

„צו דער וואלטהאם קירך אהער זאָלט איהר דאָן
דעם טויטען קערפער ברינגען,
כדי ווי א קריסט צו באגראָבען דעם מת
און פאר זיין נשמה צו זינגען."

אין מיטען פון נאכט אין דעם שטיבעל ביים וואלד
די ביידע שלוחים שטעהען:
„וואָך אויף, א עדיט שוואנען־האָלז,
דו זאָלסט מיט אונז איצט געהען.

„דער הערצאָג פון די נאָרמאנען האָט
די סאָלדאטען אונז'רע צושלאָגען,
און אויף דעם שלאכטפעלד ביי האָסטינגס ליגט
דער קעניג האראָלד דערשלאָגען.

„קום מיט קיין האָסטינגס, מיר וועלען דאָרט
זיין גוף צו געפינען זיך פלייסען,
און ברענגען איהם אין וואלטהאם קירך,
ווי ס'האָט אונז דער אבאָט געהייסען."

זי זינגט די טויטען־געזאנגען ארוים
מיט א פרומקייט, וואָס קינדער צייגען,
עס קלינגט אזוי שוידערליך אין דער לופט;
די מאַנאַבען, זיי בעטען אוז שווייגען.

דער העלפער.

עס פרעהט זיך פלאַנטאַדזשענעט אוז גלויבט:
ער האָט אונז די לעצטע האָפנונג גערויבט,
וויל ס'האָבען די קנעכט א מצבה דערזעהן
אוז „ארטהור" איז דאַרויף געווען.

ארטהור איז ניט געשטאַרבען, ס'האלט
קיין שטיינער־טרונע זיין געשטאלט;
איך האָב איהם אליין פאר אייניגע טעג
געזעהן אין וואלד גענן אויף געיעג.

פון גרינעם סאמעט איז זיין קלייד,
זיין ליפּ זי לאכט, זיין אויג — פול פרייד,
ער קומט אויף א פערד, וואָס שטאלץ אוז שענן
מיט זיינע פרייגר אויף יאגד צוגעהן.

ווי מעכטיג שוין זיין יאגד־האָרן שאלט:
טרא־רא, טרא־רא דורך טאל אוז וואלד.
דעם צויבער־קלאַנג, דעם וואונדער־טאָן,
נאָר קאַרנוואל'ס זוהן פארשטעהען קאָן.

־ער טאָן זאָגט אָן: ניט יעצט די צייט,
טרא־רא, טרא־רא, דאָך זי איז ניט ווייט,
ס'קומט קעניג ארטהור מיט די פרייגר
אוז וועט באפרייען דאָם לאַנד פון פיינד!

זי זוכט ארום דעם גאנצען טאג,
ביז עס לעשט די זון זיך ווידער;
דאָ פלוצים ברעכט דאָס אלטע ווייב
אין א ווילד געשריי ארויס.

געפונען האָט עדיט שוואנען־האלז
זיין גוף אין א בלוטיגען טייך,
זי רעדט קיין ווארט, פארגיסט קיין טרערהר,
זי קושט נאָר זיין פנים בלייך.

זי קושט דעם שטערען, זי קושט זיין מויל,
זי נעמט איהם פעסט ארום
און קושט אויפ'ן קעניג'ס בלאסער ברוסט
די וואונדען בלוטיג און שטום.

און אויף זיין שולטער דערזעהט זי אויך
— זי קושט און די טרעהרען פליעסען —
די קליינע קריצען, וואָס זי האָט דאָרט
אין א נאכט פון תאוה געבישען.

די מאָנאכען דערוויילן זיי זאמלען צונויף
עטליכע ברעטער פון פלויטען,
און אויף דעם טהרה־ברעט טראָגען אוועק
דעם גוף פונ'ם קעניג, דעם טויטען.

זיי טראָגען אין וואלטהאם קירך איהם אוועק
געבראכען און שוואר־באטריבטע,
דעם גוף באגלייט צו זיין קבר צו
עדיט שוואנען־האלז, די געליעבטע.

„מיין טויטען־געזאנג איז דיין וויעג־ליעד, יאָ,
דאָס וועט זיך אלס אמת באווייזען,
דו שנייד מיר נאָך פאר דעם די לאָקען אראָפּ,
אויפ'ן נאקען וועט קלינגען דאָס אייזען.

„אייאפאָפּיא, וואָס ריהרט זיך אין שטרוי?
דו האָסט דיר א מלוכה ערווארבען;
דו האקסט מיר דעם קאָפּ פון מיין קערפער אראָפּ,
דאָס קעצעלע איז געשטאָרבען.

„אייאפאָפּיא, וואָס ריהרט זיך אין שטרוי,
אין שטאָל דאָרט מעקען די שאָף;
דאָס קעצעל איז טויט און עס פרעהען זיך די מיין. —
שלאָף, מיין תליון'דעל, שלאָף!"

מאריא אנטואנעטע.

זוי פרעהליך אין טואילעריען־שלאָס
בלאנקען די שפיגעל־פענסטער,
און דאָך גיהען אום דאָרט אין העלען טאָג
נאָך אלץ די אלטע געשפענסטער.

עס גיהט אין פאוויליאָן דע פלאָר דער גייסט
פון מאריא אנטואנעטע,
זי נעמט די מאָרגען־באזוכער אויף
מיט שטרענגער עטיקעטע.

געפוצטע דאמען, די מעהרסטע שטעהען
אויף בענקלעך, אנדערע זיצען,
די קלייד־ער פון אטלאס און גאלדען בראָקאט
באהענגט מיט דימאנטען, שפיצען.

קאַרל דער ערשטער.

אין וואלד אינ׳ם קויהלען־מאנ׳ם שטיבעל זיצט
באטריבט אליין דער קעניג;
ער זיצט ביי דער וויעג פונ׳ם קויהלען־מאן׳ס קינד
און וויעגט און זינגט איינטעניג.

„אייאפאפעיא, וואס ריהרט זיך אין שטרוי?
אין שטאל דאַרט מעקען די שאף,
איך זעה, אויפ׳ן שטערען דיין צייכען דו טראַגסט
און לאכסט אזוי שרעקליך פון שלאף.

„אייאפאפעיא, דאס קעצעל איז טויט,
דיין צייכען טראַגסטו אויפ׳ן שטערען;
דו הייבסט אויף דיין האק, אז עס ציטערט דער וואלד,
א מאן וועסטו שוין ווערען.

„דער אלטער קויהלערמאן־גלויבען איז טויט,
א קויהלען־מאנ׳ם קינד גלויבט שוין וועניג;
עס גלויבען די קינדער שוין מעהר ניט אין גאט
און גראַר אזוי פיעל אין א קעניג.

„דאס קעצעל איז טויט און עס פרעהען זיך די מיין,
און נאר שאנד איז אונז ביידע באשעהרט;
אייאפאפעיא, אין הימעל איז גאט,
און איך בין דער קעניג אויף דר׳ערד.

„מיין מוט פאלט אוועק, מיין האר׳ץ איז קראנק,
איך וואר שוואכער פון שעה צו שעה,
אייאפאפעיא, דו קויהלען־מאנ׳ם קינד,
דו וועסט מיין תליון זיין דא!

א פוסט פארבויגען זיך, גראָד ווי אמאָל,
און אָהן געשמאק דער שמייכעל,
געקינסטעלט איז יעדער רעווערענס
פון די, וואָס אָהן קעפ און אָהן שכל.

עס בוקט זיך די ערשטע דאמע ביי איהר
און ברענגט א לייגווענטע העמד,
די צווייטע גיט עם דער קעניגין
און ס'בוקען זיך ביידע פארשעהמט.

די דריטע פרוי און די פערטע פרוי,
זיי בוקען זיך, קניען אניידער
פאר איהר מאיעסטעט, איהר אָנצוטאָן
די זאָקען און דעם מיעדער.

א הויפ־פרייליין קומט און בוקט זיך אויך
און ברענגט א יאקעל ברייט,
אן אנדער פרייליין בוקט זיך און ברענגט
דער קעניגין'ס אונטערקלייד.

די אויבער הויפ־מייסטערין שטעהט דאביי
און פעכערט איהר ברוסט א ווייל,
און ווייל זי האָט ניט מעהר קיין קאָפּ
לאכט זי מיט'ן אונטער־טייל.

און דורך די פארהענגטע פענסטער ווארפט
די זון נייגיעריג איהר בליק,
דאָך ווי זי דערזעהט דעם גייסטער שפּיעל —
אנטלויפט זי דערשראָקען צוריק.

די טאָליע איז שמאָל און דאָס קלייד איז ברייט
פון אונטען ווי ס׳לאָזט זיך אראָפּ
הויך־קנאָפּליגע פיסעלעך קוקען ארויס,
עס פּעהלט זיי נאָר איין זאַך — דער קאָפּ.

זיי האָבען קיינע ניט קיין קאָפּ,
אויך די קעניגין פּארציערט
קיין קאָפּ און ס׳איז איהר מאיעסטעט
דערפּאר היינט נישט פּריזירט.

יאָ, זי מיט טורעם־הויבען טופּעט
האָט געוועדט מיט שטאָלץ און בייזער,
די טאָכטער פון מאריא טהערעזיא,
ס׳אייניקעל פון דייטשען קייזער.

אַיצט איז זי א גייסט און אָהן פּריזור,
אָהן קאָפּ מיט טופּעט וואָס איז הויך.
די אונפּריזירטע אדעל־פּרוי׳ן
זיי זענען אָהן קעפּ אויך.

דאָס קומט ארויס פון דער רעוואָלויציאָן
און איהר פּאטאָלער דאָקטרין,
אין אלעם איז שולדיג זשאן זשאק רוסאָ.
וואָלטעיר און די גילאָטין.

משונה איז אבער, עס זעהט זיך אויס,
ווי ס׳וואָלטען די אָרימע דאמען
אליין ניט באמערקט, אז זיי זענען טויט
און אָהן קעפּ אלע צוזאמען.

II.

„איך בין דער גאָט פון מוזיק,
און איך בין אַנגעזעהן,
מיין טעמפּעל איז אין גריכענלאנד
אויפ'ן בארג פּאַרנאַס געווען.

„אויפ'ן בארג פּאַרנאַס אין גריכענלאנד
דאָ בין איך אַפּט געזעסען
ביים שענעם קוואל קאַסטאַליא
אין שאָטען פון ציפּרעסען.

„עס זענען זינגענדיג געזעסען
ארום מיר די שענע טעכטער,
און ס'האָט געוונגען און געקלונגען
דער הויכער נעשפּרעך און געלעכטער.

„עס האָט דערביי פון צווישען בוימער
דער יאגד־האַרן ארויסגעשאַלט,
דאָרט איז געגאַנגען אַפּט מיין שוועסטער,
דיאנא, אויף דער יאגד אין וואלד.

„איך ווייס ניט ווי עס איז געשעהן,
איך האָב געדארפט נאָר זיפּען
עטוואָס פון קוואל קאַסטאַליא —
און עס זינגען מיינע ליפּען.

„איך זינג און ווי פון זיך אליין
די לייער קלינגט, בארוישט;
מיר דאכט זיך, עס האָט דאפּנע דאָן
פון לאָרבער־בוים געלוישט.

נאַט אפאַלאַ.

I

דאָס קלויסטער שטעהט הויך אויפ'ן פעלזען געבויט
עם רוישט פארביי דער רהיין;
עם קוקט דורך די גראָטעם די נאַנע ארויס.
זי קוקט און הערט זיך איין.

עם פאָהרט א שיפעל און פאבעלדיג
אויף זיי דער אָבענד גלאנצט;
עם הענגט פון זיי דער בונטער טאָפט
פון לאַרבער און בלומען באקראנצט.

א שענער בלאַנד־געלאָקטער פראַנט
שטעהט אין שיף אין דער מיטן.
זיין גאָלד־געשטיקטעם פורפור־קלייד
איז פון אן אלטען שניט.

צו זיינע פים צולעגען זיך
ניין מאַרמאָר־שענע ווייבער,
די הויך פארשארצטע טוניק נעמט
ארום די שלאנקע לייבער.

דער גאָלד־געלאָקטער ליעבלינג זינגט
און שפיעלט דערצו די לייער,
עם דרינגט אריין אין דער נאַנע'ס הארץ
דאָס לייד און ברענט ווי פייער.

די נאַנע מאכט א צלם און
זי צלמ'ט זיך דאן ווידער,
די זיסע פיין פארבלייבט, עם רינט
א ביטערע פרייד דורך די גלידער.

אויף דעם זעלבען וועג באגעגענט
זי אַן אָפּגעלאָזטער אלטער,
פיננערט אין דער לופט, ווי צעהלענד,
זינגט זיך אונטער נאָז א ליעדעל.

טראָגט א זעקעל אויף די פּלייצעס
און א קליין דרייקאַנטיג היטעל,
און מיט לאכענדיגע אויגלאך
הערט ער אוים דער נאָנע'ס ווערטער:

„האָט איהר נישט געזוהן אפּאלאָ?
ער, יואָם טראָגט א רויטען מאנטעל,
ליעבליך זינגט ער, שפּיעלט די לייער
און ער איז מיין ליעבער אָפּגאָט."

יענער אבער גיט דעם ענטפער,
און ער וויעגט דאביי זיין קעפּעל
הין און הער און צופט גרימאסנע
זיך דערביי זיין שפּיציג בערדעל:

„אויב איך האָב איהם דאָ נעזוהן?
יא, איך האָב איהם אָפּט געזוהן,
אָפּט נענוג אין אמסטערדאם,
אין דער גרויסער שול, דער דייטשער.

„ער איז דאָרט געווען א חזן,
ס'איז זיין נאָמען רבי פייוויש,
דאָס וואָם הייסט אויף דייטש אָפּאלאָ —
דאָך ער איז קיין אָפּגאָט ניט.

„איך זינג און ווי אמבראזיא
די ריחות זיך צוגיסען,
און אויף דער גאנצער, גרויסער וועלט
א גלאריען־שיין נעמט פליסען.

שוין טויזענד יאהר פון גריכענלאנד
בין איך פארשיקט, פארטריבען —
דאך איז מיין הארץ אין גריכענלאנד
אין גריכענלאנד געבליבען.

III.

אין דעם קלייד פון די באגווינען,
אינ׳ם מאנטעל מיט דער קאפּע,
אינ׳ם גרעבסטען שווארצען סערוש־שטאף
איז געקליידט די יונגע נאנע.

האסטיג ביי דעם רהיין־טייך׳ס ברעגען
געהט זי, געהט זי מיט דעם שטראם,
דער וואס פיהרט קיין האלאנד, האסטיג
פרעגט זי די, וואס געהען איבער:

„האט איהר נישט געזעהן אפאלא?
ניין? ער טראגט א רויטען מאנטעל,
ליעבליך זינגט ער, שפּיעלט די לייער,
אט דאס איז מיין ליעבער אפּנאט.“

קיינער וויל מיט איהר ניט טענה׳ן,
מאנכע דרעה׳ן צו איהר דעם רוקען,
מאנכער גלאצט אויף איהר און שמייכעלט,
מאנכער זיפצט: „אה, ארעם קינד!“

„דען דעם קענינ׳ס אייג׳נע ליעדער
זינגט ער אין דעם קענינ׳ס אייג׳נער
מוטער־שפּראַך מיט דעם שלשלת,
מיט דעם ניגון, מיט דעם אלטען.

„פון דעם אמסטערדאמער טעאטער
האָט ער מוידען מיטגענומען,
געהט ארום מיט יענע מוזען
איבער׳ן לאנד אלס אן אפּאָלאָ.

„צווישען זיי איז דאָ א דיקע
און זי קוויטשעט און זי כרוקעט,
פּאר איהר לאָרבער קאָפּ־באָפּוצונג
רופט מען זי: דאָס גרינע שוויין.“

דאָס קליינע פּאָלק.

אין א נאכט־טאָפּ איז ער געשוואומען
אין חתונה־קלייד אראָפּ מיט׳ן רחיין.
און ווי ער איז קיין ראָטערדאם געקומען,
זאָגט ער איהר: מיידעל־שען, ווילסטו זיין מיין?

„איך פיהר דיך איצט, געליעבטע שענע,
מיט אין מיין שלאָם און כלה־זאל שטאָלץ,
די וועלט זיי זענען הובעל־שפּענער,
דער גאנצער דאך פון שטיקלעך האָלץ.

„ס׳איז חג׳עוודיג און נעט אזוי,
דו לעבסט דיר דאָרט א קענינין,
א וועלשענ־בוים איז אונזער בעטעל,
א ליליך פון שפּינוועבס איז דארין.

„רויט דער מאנטל? אויך דעם רויטען
מאנטל קען איך, עכטער שארלאך,
ס'קאסט אן אייל ביז אכט פלאריז,
און איז נאך נישט גאנץ באצאהלט.

„אויך זיין פאטער משה איטשער
קען איך גוט, ער איז א מוהל
ביי די פאַרטוגעזישע אידן,
ער האט מל געווען אויך שרים.

„ס'איז זיין מאמע א קוזינע
צו מיין שוואגער, האנדלט אויך דער
גראכט מיט זוי'רע אוגערקעס
און מיט הויזען אפגעלעבטע.

„האבען ניט פון זוהן קיין נחת,
יא, ער שפיעלט זעהר גוט די לייער;
אבער, לוידער, שפיעלט ער בעסער
אפט טאראק און ל'האמברע שפיעל.

„חזיר עסט ער, „פרייגעזאנען"
איז ער, האט זיין שטעל פארלארען
און דערפאר פאהרט ער אין לאנד אום
מיט געשמינקטע קאמעריאנטען.

„אין די בודעס אויפ'ן מארק־פלאץ
שפיעלט ער אפטמאל פ י ק ע ל ה ע ר י נ ג.
האלאפערענס, קעניג דור,
און ער קריגט דעם גרעסטען בייפאל.

ס׳קלייד פארקאשערט ביז די לענד,
האלטענדיג זיך פאר די הענד,
עדלע בתולות — יחום טעכטער —
פליהען ווי א שטארקער ווינד
אום דאס רינד —
פויקענקלעפ און גרויס געלעכטער!

אהרן זעלבסט ווערט נאר אין גאנצען
שטארק פארכאפט פונ׳ם ווילדען טאנצען,
און ער זעלבסט, דער גלויבענס־ווערטער,
טאנצט אין כהן־גדול׳ס ראק,
ווי א באק —
פויקענקלעפ און גרויס געלעכטער.

קעניג דוד.

שמייכלענד שטארבט ער, דער טיראן,
נאך זיין טויט — דאס וויים ער — דאן
בייט די הערשאפט נאר די הענד
און די קנעכטשאפט האט קיין ענד.

ארים פאלק! ווי פערד אין וואגען
איז עס איינגעשפאנט צו פלאגען,
ס׳ווערט דער נאקען איינגעבראכען,
וואס לאזט זיך ניט אונטעריאכען.

שטארבענדיג זאגט דוד המלך
שלמה׳ן אן: „געדענק, דו מלך,
אלעמאל און איבעראל
יואב׳ן, מיין געגנראל.

„מוראשקע־אייער געבראָטען אין פּוטער
עסען מיר טעגליך אוּן ווערעם־געמיז
אוּן שפּעטער ירש'ען איך פּוּן מיין מוטער
דריי נאנען־נפּהות, ווּאָם שמעקען זיס.

איך האָב חזיר־פּעטס אוּן הייטליך,
איך האָב פּינגער־היטלעך פּוּל מיט ווייַן,
אוּן ס'וואקסט א ריב ביי מיר אין גאָרטען
אוּן דו ווּעסט אמת גליקליך זיין!"

ווי האָט ער געקלאָגט, זי געבעטען איהם נעמען!
„גאָט!" זיפצט די כלה אוּן האלט זיך ביים קאָפּ,
אוּן טרויריג געווּען איז זי ביז צום שטארבען,
צום סוף איז זי אבער ארונטער אין טאָפּ.

* * *

צי קריסטען זענען עס, צי מייז
די העלדען פּוּן ליעד, איך ווייס ניט — אַן עק!
אין ביווערלאנד האָב איך געהערט עס דערצעהלען,
עס זענען ביי דרייסיג יאָהר שוין אַוועק.

דער עגל הזהב.

פּלייטען, שופרות, פּויקען, פּיעדעל,
שפּיעלען צו צום אבגאָט־ליעדעל:
אוּן עס טאָנצען יעקב'ס טעכטער
אום דעם עגל רונד־ארום —
בים־באם־בום —
פּויקענקלעפּ אוּן גרויס געלעכטער!

א ז ר א.

טענליך איז דעם סולטאנ'ס טאכטער
צום פאנטאזן פארנאכט געקומען;
אויף און אָב איז זי געגאנגען,
וואו דאָס וואסער האָט געמורמלט.

טענליך איז דער שקלאף דער יונגער
ביים פאנטאזן פארנאכט נעשטאנען,
וואו דאָס וואסער האָט געמורמלט —
און געוואָרטן טענליך בלייכער.

איינמאל איז די שענע פירשטין
צוגעטראָטן ראָש, מיט ווערטער:
זאג, ווער ביזטו? — זאג דיין נאָמען,
און דיין הימלאנר און געבורטסאָרט!"

און דער שקלאף האָט איהר געענטפערט:
„מאהאמעד בין איך פון תימן,
און איך שטאם פון יענע אזרא,
וועלכע שטארבען, וועו זיי ליעבען."

הימעל כלות.

ווער עס גיהט פארביי דעם קלויסטער
מיטען־נאכט דערזעהט די פענסטער
העל באלויכטען און עס הויזען
דעמאלט דאָרטען די גשפענסטער.

„כ'האָב געהאַסט דעם געגנער!
כאָטש מיט מוט און איבער!
האָט ער די ארמיי געפיהרט.
כ'האָב קיין האָר אויף איהם נעריהרט.

„דו, מיין זוהן, ביזט פרום און קלוג,
גאָט־פֿאַרכטיג און שטארק געגנג,
און דיר וועט עס לייכט גלינגען
אָט דעם יואָב אומצוברינגען."

קעניג ריכאַרד.

דורך די וועלדער'ס פארלאָזענע פראכט
יאָגט אָן אין שטורם א רייטער,
ער בלאָזט אין האָרן און זינגט און לאכט
און פרעהליך יאָגט ער ווייטער.

עס איז זיין העלם פון קופער שטארק,
נאָך שטארקער איז זיין הארץ,
דאָס איז פון קריסטליכע ריטער די בלום
דאָס איז הער ריכארד לייבענהארץ.

„געגריסט זיי אין ענגלאנד!" רופען איהם צו
די בוימער מיט גרינע צינגער,
„מיר פרעה'ן זיך וואָס אנטלאָפען ביזטו
פון תפיסה, קעניג און זינגער.

דעם קעניג איז וואוי? אויף דער פרייער לופט,
ער פיהלט זיך ווי נייגעבאָרען;
דערמאָנט זיך אָן עסטרייך'ס גלפענגעניש־רופט
און גראבט אינ'ם פערד איין די שפּאָרען.

„אך, דער שטערן וואס גענראגען
האט אמאל א קרוין פון דערנער,
האבען מיר געוארט און האבען
אנגעטאן אויף איהם צוויי הערנער.

„„יעזוס, וואס איז לויטער גוטסקייט,
האט געווייגט פאר אונזער זינד
און געזאגט: „„לאז זיין פארשאלטען
אייער זעעלע! וועה און ווינד!“

„איצטער מוזען מיר אין מיטנאכט
אויפשטעהן פון דעם קבר־בעט,
מוזען וואנדערן אום די מויערן.
מיזערערע! פאר'ן חטא.

„כאטש אין הימעל איז דאך וואהרים
גוט איז אונז אין קבר־בעט,
האב רחמנות לויעבער יעזוס,
מיזערערע! פאר'ן חטא!

„זיסער יעזוס, זיי אונז מוחל
און פארגיב די זינד, די שווערע:
נעהם אונז אין דעם וואהרען הימעל!
מיזערערע! מיזערערע!“

זינגט אזוי די מחנה נאנעם,
איז אן ארגאניסט צוגעטראטען
צו דעם ארגעל און דעם טויטען'ס
שאטען־העגד געהן דורך די נאטען.

ס׳גאהט א פינסט׳רע פראצעסיאן
טויטע אורסולינערינען :
יונגע, שענע פנים׳ער
אין קאפוץ גאהילט און לינען.

טראגען ליכט אין זיי׳רע הענד,
סודות׳דיג און בלוט־רויט שיינען ;
ס׳קלינגט אין קארידאר משונה
שאפטשען, רוישען, קלאגען, ווייגען.

צו דער קירכע גאהט דער צוג,
זעצען זיי זיך דארט אנידער
אויף דעם כארום׳ בוקס־האלץ־שטוהלען
הויבען זיי אן זיי׳רע ליעדער.

פרומע ליטאנייען ליעדער,
ווערטער וואס די אוירען בויערן,
ארעמע נשמות, וואלכע
קלאפען אין דעם הימעל׳ס טויערן.

„א, מיר זענען קריסטוס׳ס בלוט,
וואלט־לוסט האבען מיר באגאהרט ;
האבען צאזאר׳ען גאגאבען
דאס וואס האט צו גאט גאהערט.

„רייצען אונז די אוניפארם
און דער וואנצע׳ס גלאנץ און גלעטען.
דאך עס ציהען צו צום מאהרסטען
צאזאר׳ס גאלדנע עפאלעטען.

הינטער איהם אין הויכע צעלטען
און אין גאָלדענע טראָג־בעטלעך
זיצען פרויען פון זייַן הויז, דער מויל־
עזעל־טראָגט די שווארצע דיענסטען.

הונדערט דיענער גענהן געטרייַ נאָך
אויף אראבישע פערד, די עדלע,
שטאָלץ די פערד און דאָך די רייטער,
הענגען שלומפּיג אין די זאטלען.

און קיין צימבעל און קיין פויק־טאָן
קלינגט ניט און קיין קלאנג פון זינגען ;
דעם מויעזעל׳ס זילבער־גלעקלעך
כליפּען שטילערהייט און צערטליך.

אויף דער הויכקייט וואו דער בליק
אין דוערא טאָל אראָפּפאלט
און די באשטעם פון גראנאדא
מען דערזעהט צום לעצטען מאָל שוין.

דאָרטען שטייגט אראָפּ דער קעניג
פון זיין פערד און קוקט די שטאָדט אָן,
וועלכע גלאנצט אין ליכט פון אָבענד
ווי פּארצירט מיט גאָלד און פורפור.

אָבער אללאה ! אָה, וואָם זעהט ער !
שטאָט דער טיי׳רער האלב־לבנה
גלאנצט דער צלם, שפּאניען׳ס פּאהנען
אויף די טורעמס פון אלהאמברא.

פאלצגרעפין יוטטא.

פאלצגרעפין יוטטא פאהרט איבער'ן רחיין
אין לייכטען שיף ביי לבנה שיין,
די דיענסט איהרע רודערט, די גרעפין שרייט:
„זעהסטו ניט זיבען מתים דארט ווייט!
זיי זענען געשוואומען
און נאך אונז געקומען,
אך, טרויריג שווימען די טויטע!

„זענען ריטער געווען פול יוגענד־לוסט,
געפאלען זענען זיי אויף מיין ברוסט;
חאבען טרייקייט געשוואירען מיר, אז האלטען
זאלען די שבועה די שענע געשטאלטען,
האב איך געלאזט זיי באפאלען,
ווארפען אין די וואלען!
אזוי טרויריג שווימען די טויטע!"

די דיענסט איהרע רודערט, די גרעפין לאכט,
דאס קלינגט אזוי שוידערליך דורך הער נאכט.
ביז צו די לענדען טויכען ארויס
די מתים און שטעקען די פינגער ארויס,
ווי שוועבענדיג שיקען
זיי גלעזערנע בליקען,
אזוי טרויריג שווימען די טויטע!

דער מאהרען-קעניג.

אינ'ם גלות געהט דער יונגער
קעניג פון די אלפוכארען,
שווייגענדיג, דאס הארץ פול צער,
רייט ער און פיהרט אן די טרופען.

„אויך דער העלדענמוט'גער קעמפער,
וואָס איז איצט באזיגט פון שווערען
שיקזאל, ער וועט אייביג לעבען
אין זכרון פון די מענשען."

„בארג פון לעצטען זיפץ פון מאהרען"
הייסט אצינד ביז היינט־צו־טאג
יענער בארג, וואו ס'האט דער קעניג
ס'לעצטע מאל געזעהן גראנאדא.

פרייגדליך האט די צייט דערפילט היינט
די נביאות פון זיין ליעבסטער,
און דעם מאהרען־קעניג'ס נאמען
ווערט פארהערליכט און געפייערט.

קיינמאל וועט זיין רוהם פארקלינגען,
איידער מיט א קרעכץ צושפרינגען
וועט די סטרונע פון דער לעצטער
אנדאלוזישער גיטארע.

זשעפראי רודעל און מעליזאנדע פון טריפאלי.

אינ'ם שלאס פון בלעיע זעהט מען
פיעל טאפעטען אויף די וועגד,
ס'האט פון טריפאלי די גרעפין
זיי געשטיקט מיט קלוגע הענד.

ס'איז ארויסגעשטיקט איהר זעעלע
אין איהר שטיקערייי געווען,
ליעבע טרעהרען ווייזט דאס קונסטווערק,
אט דאס האט מען דארט געזעהן:

אַך, ביי יענעם אָנבלִיק ברעכען
פון דעם קעניג׳ס ברוסט די זיפצען,
אוֶ די טרעהרען שטראָמען פלוצים
ווי א גוסטייך אויף די באַקען.

פינסטער פון געצעלט, דעם הויכען,
קוקט ארָאָפּ דעם קעניג׳ס מוטער,
קוקט זי אויף דעם קעניג׳ס יאָמער,
מאכט דעם פּאַרוואורף שטאָלץ און ביטער:

„באַאבדיל על טשיקאָ,“ זאָגט זי,
„ווי א ווייב באווויינסטו איצט די
שטאָדט וואָם האָסט פארטיידיגען,
ווי א מאן דארף, ניט געקענט“.

וועז דעם קעניג׳ס ליעבסטע קעבס־ווייב
האָט דערהערט די הארטע ווערטער,
וואַרפט זי זיך ארויס פון טראָג־בעט
אוז זי האלזט אוז קושט דעם קעניג.

„באַאבדיל על טשיקאָ,“ זאָגט זי,
„טרייסט זיך, טרייסט, מיין היים־געליעבטער,
פונ׳ם אבגרונד פון דיין עלענד
בליהט ארויס א שענער לאָרבער.

„ניט אליין דער טריאומפירער,
ניט אליין דער זיעג־געקרוינטער
ליעבלינג פון דער בלינדער געטין,
אויך דער בלוטיגער זוהן פון אומגליק,

פרײנדלִיך שעפטשען, צערטלִיך שפּאסען
טרויער־זיסע צערטלִיכקײטען
און גאַלאַנטעריע באגראָב'נע
פון די מינע־זינגער'ס צייטען:

„זשעפּראָי, מיין הארץ וועט וואַרעם
און לעבט אויף פון דיינע ליעדער,
און די לאַנג־פאַרלאָשענע קויהלעז,
פיהל איך נעהמען פלאַמען וויעדער."

„„מעלִיסאַנדע, גלִיק און בלומען!
וועז אין דיין זים אויג איך זעה,
לעב איך אויף, געשטאַרבען איז
נאָר מיין ערדיש לייד און וועה." "

„„זשעפּראָי, האָבען מיר געלִיעבט זיך
אין א חלום! און אצינד
ליעבען זיך אין טויט! דאָס וואונדער
שטאָמט פון אמאָר, גאָט און קינד!"

„„מעלִיסאַנדע! וואָס איז חלום?
וואָס איז טויט? אומזיסטע טענער!
אין דער ליעבע נאָר איז אמת,
און איך ליעב דיך, אייביג־שענער!" "

„„זשעפּראָי, ווי פרײנדלִיך איז דאָ
אין לבנה־העלעז זאַל,
כ'וואַלט נישט מעהר געוואַלט אומוואַנדלען
אין דעם טאָג־ליכט'ס זונען־שטראהל!"

ס'האָט רודעל'ן געזעהן די גרעפין
ביי דעם ברעג אין גסיסה ליגען.
האָט זי ס'אָפּבילד פון איהר בענקען
גליהּ דערקענט אָן זיינע ציגען.

רודעל האָט צום ערשטען מאל דאָ
און צום לעצטען מאל ערבליקט
אויפ'ן וואַהר די שענע דאמע.
וואָס האָט איהם אין טרוים ענטציקט.

איבער איהם בויגט זיהּ די גרעפין,
נעמט מיט ליעבע איהם ארום,
קושט דאָס מויל, וואָס האָט געקושט זי
און וואָס איז איצט טויט און שטום.

אהּ, דער קוש פון זייער באגעגנען
איז געווען דער קוש פון שיידען!
האָבען זיי דעם כום געלעריגט
פון דער העכסטער לוסט און ליידען.

אינ'ם שלאָס פון בלעיע נעכטליהּ
הערט מען קלאפען, רוישען, קראכען.
די פיגורען פון טאפעט — זיי
הויבען פלוצים אָן צו וואכען.

טרובאדור און דאמע טריסטען,
די פארשלאפ'נע שאטען־גלידער,
טרעטען פון דער וואנד און וואנדלען
דורהּ די זייל'ען אויהּ און נידער.

וועלכער האָט דאָס ליעד דאָס גרויסע,
לויט דעם שאה׳ס באפעהל געשריבען,
און פאר יעדען פערז א רענדעל
האָט דער הערשער איהם פארשפראָכען.

זיעב׳צעהן מאָל געבליהט האָט הערליך,
און פארוועלקט די רויז די שענע
און אויך פונקט אזוי פיעל מאָל זי
האָט די נאכטיגאל באזונגען.

אין דער צייט האָט אלץ דער דיכטער
אויף זיין וועב־שטול פון געדאנקען
טאָג און נאכט געוועבט אהן אויפהער
פון זיין ליעד דעם ריעזען טעפיך.

אין דעם טעפיך האָט דער דיכטער
וואונדערבאר צונויפגעפלאָכטען
פון זיין היימאט די געשיכטען,
פאַרזיזטאָנס אוראַלטע מלכים.

פון זיין פאָלק די ליבלינגס־העלדען
העלדענטהאטען, אוואנטורען,
צויבער־מעשות — אלעס האָט ער
אויסגעוועבט אין וואונדער־בלומען.

אלעס לעבעדיג און בליהענד
ברענענדיג און פארבענגלאנציג
גלייך ווי אָנגעשטראהלט פון הימעל
פון אירָאנס פארהיילטע פייער.

„ „מעלִיסאנדע, טיי'רע נאריו,
דו ביזט לִיכט און זון אליין;
וואו דו וואנדעלסט, דאָרט איז פריהלינג,
שפּראָצען דאָרטען לִיעבע, חן.“ “

צערטלִען זיך אזוי און וואנדלִען
יענע צערטלִיכע געשפּענסטער,
און דאָס לִיכט פון דער לבנה
קוקט אדורך די בויגען־פענסטער.

דאָך דעם שענעם גייסט פארטרייבט די
מאָרגען־רויט, וואָס קומט צום עסן,
יענע לויפען דאן צוריק אין
די טאָפּעטען, אין די וועגד.

דער דיכטער פירדוזי.

I.

גאָלדנע מענשען, זילבער מענשען,
וועלט א לומפּ רעדט פון א רענדעל
איז די רייד דאָס וועגען זילבער,
מיינט ער דאָס א זילבער־רענדעל.

נאָר אין מויל פון פירשטען, שאבען
איז פון ריינעם גאָלד דאָס רענדעל,
וויִל מלכים מעהרסטענס נעמען
און זיי גיבען גאָלדנע רענדלִעך.

אט אזוי שוין דענקען מענשען,
אויך געטראכט האָט דאָס פירדוזי,
דער פערפאסער פון באריהמטען
און פאָרגעטערטען „שאָך־נאָהמע“.

ביטער לאכענדיג צוטיילט האָט
ער די רענדלעך אויף דריי טיילען,
און צוויי טיילען אבגענעבען —
האָט ער צו די שווארצע שקלאפען

אלם מתנה פאר'ן ברענגען,
און דעם דריטען טייל — דעם באָד־קנעכט,
וועלכער האָט די באָד באזאָרגט איהם,
האָט ער אבגענעבען טרינק־גלעזל.

און א וואנדערשטאָק גענומען
האָט ער און פארלאָזט די הויפט־שטאָט ;
אבגעשטויבט האָט ער ביים טויער
פון די פים דעם שטויב דעם לעצטען.

II.

„וואָלט ער מענשליך, אויפאָך, פלאָר
ניט געהאלטען וואָס פארשפראָכען,
וואָלט ער נאָר זיין וואָרט געבראכען,
ניט פארדריסען וואלט מיך נאָר.

„מיך באליידיגט האָט ער מעהר
דורך זיין צווייזיניגען רייד,
דורך זיין שווייגען שטיל באשיידען,
וואָס האָט צוגעזאָגט נאָך מעהר.

„ווירדיג חאָט ער אויסגעזעהן,
ס'חאָט זיך קיינער צו זיין רייכען
אויסזעהן ניט געקענט פארגלייכען ;
קעניגליך איז ער געווען.

פון דעם געטליך רייגעם פייער,
פון דעם לעצטען פייער־טעמפעל,
וואס אין דיכטערס הארץ געפלאמט האט,
טראץ דעם קאראן און דעם מופטי.

וועו דאס ליעד האט ער געענדיגט,
האט דעם מאנוסקריפט דער דיכטער
אבגעשיקט צו זיין באפעהלער —
צווייי מאל הונדערט טויזענד פערזען.

און אין באד־שטוב איז געווען דאס,
אין דער באד־שטיבעל פון גאזנא,
וואו די שווארצע שקלאפען האבען
דאן פירדוזי אנגעטראפען.

יעדער האט געשלעפט א גרעלט־זאק
און זיך קניהענדיג צום דיכטער
צו די פים אוועקגעלעגט עס,
אלס מתנה פאר זיין דיכטונג.

האסטיג אויפגעריסען האט ער
אלע זעק, נאר אנשטאט גאלדנע
רענדלעך, וואס ער האט ערווארטעט,
האט ער מיט פארדראס דערזעהן גאר,

אז דער אינהאלט פון די זעק איז
בלייכער זילבער — זילבער רענדלעך
צוויי מאל הונדערט טויזענד — ביטער
האט דער דיכטער דאן צולאכט זיך.

„פירדוזי?" פרעגט דער שאָך געשווינד,
„א וואו געפינט ער זיך אצינד?"

אנזארי ענטפערט איהם פארטראכט:
„ „ער לעבט אין עלענדקייט, פארשמאכט.

„ „אין טהוס, דעם דיכטער'ס מוטער־שטאָדט,
וואו ער א קליינעם גאָרטען האָט." "

געשוויגען האָט דער שאָך אין קלעם
און זאָגט דערנאָך — „אנזארי נעהם

„א הונדערט מויל־עזל־ען און אויך
א פופציג קעמל־ען גרויס און הויך,

„מיט אלעם גוטען לאָך זיי אָן,
פון וואָס א מויל נאָר ריידען קאָן;

„מיט אוצרות זעלט'נע אָהן א שיער,
מיט גוטע קליידער, הויז־געשיר

„פון סאנדאלהאָלץ און העלפאנט־ביין,
וואָס זאָלען אויסזעהן רייך און שעהן.

„און קאָנען, בעכער גאָלדיג העל
מיט בונט געפלעקטע לעמפערט פעל.

„מיט טעפיכער, וואָס ביי דער האנד
געארבייט ווערען דאָ אין לאנד.

„פארגעס ניט איינפאקען וואָס מעהר
פארשיעדענארטיגע געוועהר.

„ווי די זון פון הימעל שטראהלט,
אַנגעקוקט האָט מיך מיט פייער
אויך דער וואַרהייטס־מענש דער טרייער
און האָט אַבגעוואַרט מיך באַלד."

III.

דער שאָך האָט צוגעבּיסען גוט
און איז געווען אין גוטען מוט.

אויף פורפור טעפּיכער גאָר פיעל
ביים וואַסער־פאַל דאָרט זיצט ער שטיל.

אַרום די דינער אַלערליי
און אויך אַנזאַרי צווישען זיי

אין וואַזען שטעהען אויסגעשטעלט
די שענסטע בלומען פון דער וועלט.

און פאַלמען פעכערען זיך אויך
ווי יונגע מיידלעך שלאַנק און הויך.

און די ציפּרעסען שטעהען שטיל
פאַרטראַכט אין זייער וועה־נעפּיהל.

נאָר פּלוצלונג וועקט זיך אויף א קלאַנג,
א זאַנפט געהיימניספּול געזאַנג,

„דאָס ליעד איז וועמענס", האָט געפרעגט
שאָך מאַהאָמעד אויפגערעגט.

„„פּירדוזי'ס," " האָט אַנזאַרי איהם
געענטפערט מיט א שטילער שטים.

דורך מערב טויער זענען זיי
אריין אין שטאָדט מיט פרייד־געשרייי

מיט טומעל, מיט טראמפּייטען קלאנג
און מיט א הויך טריאומף געזאנג.

„לא איל אללא!" געהילכט האָט לאנג
די קעמעל־טרייבערס זיסער קלאנג.

אין ענדע שטאָדט פון צווייטען זייט
געווען איז אין דער זעלבער צייט

פירדוזי'ס לויה — און מען האָט
באגליט דעם דיכטער הינטער שטאָדט...

נאַכטיגע רייזע.

עס כוואַליעט דער ים. פון די כמאַרעס שוואַרץ
קוקט די האלבע לבנה אויף זיי;
מיר זענען נעפאָהרען דאן אין א שיף,
מיר זענען געווען דריי.

עס פּאטשט אינ'ם וואסער דעם רודער'ס קלאפּ
פּאַרדראָסיג אייגערליי,
וויים־שוימענדע וועלען רוישען — און זיי
באשפּריצען אונז אלע דריי.

זי שטעהט אינ'ם שיף אזוי בלאס און שלאנק
און אומבאוועגליך דאביי,
נלייך אן איטאליענישע מאַרמאָר סטאטוע,
פון דיאנע אן אָפּביל'ד געטריי.

„און מיט געטראַנקען קאַרג אויף ניט
אויף שפּייזען אַלערלַיי נעהם מיט,

„און קאַנפיקטורען, מאַנדעלטאַרט
און פעפער־קוכענס יערען סאַרט.

„נעהם מיט א טוץ די בעסטע פערד
אראַבישע פון גרויסען ווערט,

„און שווארצע שקלאַפען אויף א טוץ,
וואָס זאַלען ברענגען איהם א נוץ.

„פארגעס אנזארי ניט קיין זאַך,
און שנעלער זעה די רייזע מאַך,

„און אַלץ צוזאמען מיט מיין גרום
גיב אַפּ פירדוזי אין שטאַדט טהוס."

אנזארי ניט געטראכט האַט לאַנג
און צוגעגרייט דעם שאַך'ס געשאנק.

דאָס אַלץ באטראַפען האַט דעם צינז,
וואָס מען באקומט פון א פראַווינץ.

אריבער זענען נאָר דריי טעג,
איז אנזארי געווען אין וועג,

און מיט א רויטער פאַהן א מאַן
האַט אַנגעפיהרט דעם קאראַוואַן.

אין אכט טעג צייט דערגרייכט צו טחוס,
וואָס ליגט דאָרט ביי די בערג צו פוס.

העלף מיר אַה גאָט, בארמהארציגער גאָט!
בארמהארציגער אל שדי!
דאָ פאלט וואָס אין ים אראָפּ, אוי וועה!
שדי, שדי, אדוני!

די זון גייט אויף, מיר פאָהרען צום לאנד,
עס גליהט דער מאי און בליהט
און וועט מיר געהען ארויס פון שיף
מיר זענען צוויי — מעהר ניט.

פרעליוד.

אָט דאָס איז אמעריקא,
אָט דאָס איז די נייע וועלט!
נישט די היינטיגע, וואָס איז שוין
אייראָפּעאיש און פארוויאנעט.

אָט דאָס איז די נייע וועלט
ווי ס'האָט קריסטאָפער קאָלומבוס
זי פון ים ארויסגעצויגען
גלאנצענדיג אין כוואָליע־פרישקייט.

טריפעלט זי פון וואסער־פערל
וואָס, צושטויבטע, שפריצען פינקען
וועט זי קושט דאָס שענע זונליכט.
ווי געזונד איז אָט די וועלט!

קיין בית־עולם פון ראָמאַנטיק,
זי איז ניט קיין שארבען־בארג
פון פארשימעלטע סימבאָלען
און פארשטיינערטע פּארוקען.

די לבנה באהאלט זיך דאן און עם פייפט
דער נאכטווינד קאלט פארביי;
הויך איבער די קעפ, און דא פלוצים קלינגט
ארוים אן אויסגעשרייי.

בין איך אין פיעבער? איז עס א שד
פון געטליכער פאנטאזעריי?
נארט מיך א חלום? עס חלומ'ט זיך מיר
אכזר'ישע נארעריי.

מיר טרויסט, איך בין יעזוס, זוהן פון גאט
— אה, אכזר'ישע נארעריי! —
און דאס איך טראג א צלם גרויס
געדולדיג און געטריי.

די ארעמע שענקייט ווערט געדריקט,
איך אבער מאך זי פריי
פון שמאך און זינד, פון קוואל און נויט
פון וועלט-באשמוצעריי.

דו, ארעמע שענקיט, שוידער ניט,
ניט זיי אין שרעק, ניט זיי,
איך גיס דיר אליין דעם טויט אין גלאז,
זאל ברעכען מיין הארץ זיך אין צוויי!

אה, שגעון, אה, אכזר'ישער טרוים,
ווילדקייט און נארעריי!
עס עפענט די נאכט זיך, עס שרייט דאס מעער;
שטעה גאט מיר ביי, שטעה ביי!

לייִדענשאפטלעך רייצען, שטעכען,
און מיין הוש הריח גריבעלט
זיך און קוועלט זיך: וואו האָב איך שוין
וועז געשמעקט אזא מין ריח?

איז אויך רידזשענט סטריט געווען דאָס
אין די זוניג־שלאנקע אָרעמס
פון דער שלאנקער יאוואנעזין,
וואָס האָט אלץ געקייט די בלומען?

אָדער גאָר אין ראָטערדאם
ביי דער סטאָטוע פון עראַזמום,
אין דער וויסער וואָפעל־בודע
מיט דעם סודות'דיגען פאָרהאנג?

און בשעת איך קוק נשתומם
אַן אזוי די נייע וועלט,
דאכט זיך, אז איך גיב איהר מיין
גרעסער אָבשיי נאָך, עס צלמ'ט

זיך א מאלפע, וואָס דערזעהט מיך
און אין שרעק לויפט אין די קוסטעס,
רופט אין אנגסט אויס: „א געשפענסט!
ס'איז אן אלטער וועלט'ס־נעשפענסט!"

מאלפע, האָב קיין מורא, איך בין
קיין געשפענסט, קיין בייזער רוח,
ס'קאָכט אין מיינע אָדערן לעבען,
כ'בין דעם לעבעג'ס טרייסטער זוהן!

פון געזונטען באָדען שפּראָצען
אויף געזונטע בוימער, קיינער
דאַרט איז וועלט־מיד, קיינער טראָגט דעם
חוט השדרה׳ס שווינדזוכט סימן.

אויף די בוימער־צווייגען וויגען
גרויסע פויגלען זיך, די פּעדערן
פּארבען שטראָהלענדיג. מיט ערנסטע
לאַנגע שנאָבלען און מיט אויגען.

בריללענדיג, שווארץ געוויטע
קוקען זיי אויף דיר און שווייגען.
ביז זיי קוויטשען פּלוצים, שרייען
און זיי פּלאַפּלען ווי מארק־וויבער.

דאָך איך וויים נישט, וואָס זיי זאָגען.
פּאָטש איך בין אין פויגעל־שפּראכען
גוט באקאנט ווי שלמה המלך,
וואָס געהאט חאָט טויזענד וויבער.

און געקענט האָט פויגעל־שפּראכען,
נישט נאָר די מאַדערנע שפּראכען,
נאָר אויך אלע אלטע, טויטע,
אויסגעשטאָפּטע דיאלעקטען.

נייער באָדען, נייע בלומען!
נייע בלומען, נייע ריחות!
אומגעהערטע, ווילדע ריחות,
וועלכע דרינגען מיר אין נאָז,

האָרט אונטער קאָלומבוס' נאָמען
האָט ער איהם אַריינגעשריבען,
און דער תּלמיד אויף דער שול־באַנק
לערנט מוז די ביידע נעמען לערנען.

באַלד נאָך קריסטאָפאָר קאָלומבוס,
רופט ער אויס פערנאַנדאָ קאָרטעז,
אַלס דעם צוויייטען גרויסען מענשען,
אין דעם טעמפּעל פון דער ניי־וועלט.

העלדען־גורל, בייזער שפּיצעל!
אונזער נאָמען וועלט פאַרקניפּעלט
מיט דעם נאָמען פון א שווינדלער,
אין דעם מענשליכען זכרון.

איז ניט גלייבער צו פאַרקלינגען
אומבאַקאַנט, ווי נאָכצושלעפּען
דורך דער לאַנגער אייביגקייט
אזא חבר'שאפט אין נאָמען?

דען הער קריפּטאָפאָר קאָלומבוס,
איז נעווען א העלד — זיין זעלע,
אזוי לויטער ווי די זון — האָט
פונקט ווי זי אָהן מאָס געשאַנקען.

ס'איז א פרייע האַנד ניט זעלטען.
אָבער יענער האָט דער וועלט
נאָך א גאַנצע וועלט געשאַנקען,
און זי הייסט — אמעריקא.

דאָך דורך יאָהרען־לאַנגען אומגעהן
מיט די מתים, האָב איך איצטער
די פּארשטאָרבענע׳ס מאַניערען
און נעהיימע זעלטענקייטען.

כ׳האָב פּארבראַכט אין בארג קיפהייזער
מיינע שענסטע לעבענס־יאָהרען,
און אין וועלט בארג און אנד׳רע
קאַטאַקאָמבען פון ראָמאַנטיק.

ציטער ניט פאר מיר, מיין מאַלפּע,
כ׳בין א פרוינד דיר, דען אויפ׳ן אחור
אָבגעשאָבט, אָהן האָר, פון לעדער,
טראָגסטו פּארבען וואָס איך ליעב.

טיי׳רע פּארבען: שוואַרץ־רויט, גאָלד־געל,
אָט די מאַלפּע אחור־פּארבען
זיי דערמאָנען מעלאַנכאָליש
מיך אָן פּלאָג פון בארבארוסא.

וויצליפּוצלי.

I

אויך זיין קאָפּ א קראַנץ פון לאָרבער,
אויך די שטיוועל גאָלד׳נע שפּאָרען,
אָבער ניט קיין העלד געוועזען
איז ער, און אויך ניט קיין ריטער.

נאָר א פּראָסטער רויבער־פיהרער,
וועלכער מיט א פויסט א פרעכער
אין דעם בוך פון רוהם פארשריבען
האָט זיין פרעכען נאָמען: קאָרטעז.

טראָג מיך צו דעם שלאָם דעם גרויסען,
וועלכען קעניג מאַנטעצומא,
ווי א בריטער מכנים־אורח,
האָט געעפענט פאר די שפּאַניער.

ניט נאָר דירות, און צו פרעסען,
פּיעל און רייך, כיד המלך,
האָט געגעבען ער די רויבער,
אויך מתנות, גלענצענד, פּרעכטיג.

ציערונג עדעל אויסגעהאמערט
פון מאַסיוועז גאָלד און פּערעל
האָבען פּרייַנדשאפט אָנגעוויזען,
און די גרויס־מוט פון דעם מלך.

ער, דער אונציוויליזירטער,
רויהער, בלינדער געצענדינער,
האָט געגלויבט אין טרייהייט, עהרע,
און אין הייליקייט פון גאסט־רעכט.

און ער האָט מיט פרייד באוויליגט,
בייצואוואוינען יענע שמחה,
וואָס לכבוד איהם די שפּאַניער
האָבען אין דעם שלאָם געגעבען.

און מיט זיינע הויף־באדיענטע,
רוהיג, פרייַנדליך, איז געקומען
ער אין פּאַלאַץ פון די שפּאַניער,
וואו מ'האָט איהם באגריסט מיט שופרות.

נישט באפרייט האָט ער אונז, אמת,
פון דער וויסטער ערד־נעפענג'ניש,
דאָך האָט ער נעמאכט זי גרויסער,
און די קייט א סך פארלענגערט.

דאנקבאר לויבט איהם איצט די מענשהייט,
וועלכע איז שוין מיער נעוואָרעז
ניט בלויז פון איראָפּא, אָבער
אויך פון אפריקא און אזיען.

איינער בלויז, איין העלד א גרויסער,
האָט געגעבען מעהר און בעסער,
ווי קאָלומבוס, דאָס איז יענער,
וואָס האָט אונז א נאָט נענעבען.

עמרם איז זיין פאטער'ס נאָמען,
און זיין מאמע הייסט יוכבד,
ער אליין הייסט משה, און ער
איז מיין שענסטער, גרעסטער גבור.

אבער, פענאָזוס, דו זאָמסט זיך
מיר צו לאנג שוין ביי קאָלומבוס,
וויים, עס פיהרט דער רייט אצינדערט
אונז צום קלענער'ן נפש — קאָרטעז.

שפּרייט פאָנאָנדער דיינע פליגלעז,
וואונדער־פֿערד! און זאָלסט מיך טראָגען
צו דעם שענעם לאנד, אין יענעם
נייעז וועלט־טייל: מעקסיקא.

און מיט לאנגע צורות, האָבען
אַנגעקוקט זיך שפּאַניענס קינדער,
און פּאר׳חלום׳ט און פּארבייגקט זיך
נאָך דער לעבער קריסטען־היימאט —

נאָך דעם פּאטערלאנד דעם טרייען,
וואו די פּרומע גלאָקען קלינגען,
און וואו ס׳פּרעגעלט זיך אין אוויוון
א געבראָטענס פּול מיט גרינסען.

און מיט דיקליכען געפּילעכץ,
אונטער וועלכען, דופּטענד שעלמיים,
האָבען, לאכענדיג, באהאלטען
זיך די וואויע קנאָבעל־וואורשטלעך.

ס׳האלט א קריענס־ראט אָב דער הויפּטמאן,
מען באשלוסט: אהיים צו פּאָהרען,
איידער נאָך די זון וועט אויפגעהן,
זאָל מען פון דער שטאָדט ארויסגעהן.

לייכט איז ער אריינגעקומען,
דער געשייטער, קלוגער קאָרטעץ;
נאָר געווען איז דאָס אנטלויפען
גאָר א בלוטיגער נסיון.

מעקסיקא, די אינזעל־שטאָדט,
לינט אין מיטען פון אן אויסגוס,
און א נעץ פון ווילדע שטראמען —
איז א שטאָלצער וואסער־פעסטונג.

ווי דאָס פעסט־שפּיעל האָט געהייסען,
וויים איך ניט — פּילייכט געוועזען
„שפּאַניער טרייהייט" איז זיין נאָמען.
דאָך מיר קלינגט׳ס: „פערנאַנדא קאָרטעז."

יענער גיט דעם צייכען — פּלוצים
ווערט דער קעניג איבערפּאַלען
און געבונדען, און אלם משכון
האָט מען איהם אין שלאָס געהאַלטען.

דאָך געשטאַרבען איז דער קעניג,
און דאָס האָט די צאָם געבראכען,
וואָס געשיצט האָט די באַנדיטען
פון דעם פּאַלק׳ס צוגליהטען צאָרען.

ס׳האָט צוברעכט זיך די רציחה —
ווי א ים פון קייט געריסען,
וואַרפען, שלייַדערען זיך נעהנטער
די צורייצטע מענשען־כוואַליעס.

כאָטש די שפּאַניער האָבען מוטיג
יעדען שטורעם אָבגעשלאָגען,
האָט מען נאָכאַנאַנד געשטורעמט,
ביז דאָס שפּיעל האָט אוש דערעסען.

נאָך דעם טויט פון מלך, האָט מען
שפּייזען אויפגעהערט צו ברענגען:
קירצער ווערען די חלקים —
די געזיכטער ווערען לענגער.

ראנגלען גוף אַן גוף געפרעסט,
און מיר מערקען נאָר אויף פיעלע
אינדיאנער־בריסט דעם שטעמפל,
פון א שפּאניער שווערדען־פרעהליכם.

ס׳איז געווען א ווערגען, שטיקען,
און א שעכטען, וואָם איז לאנגזאם,
בלוטיג לאנגזאם האָט געקויקעלט
איבער קלעצער, בריקען, פּליטען.

די אינדיאנער העווען, זינגען,
דאָך די שפּאניער קעמפען שווייגענד,
טראָט פאר טראָט; זיי מוזען ברעכען
זיך א וועג צו אנטלויפען.

און געשלאָגען ענג פארפלאָנטערט,
האָט זיי וועניג וואָם געהאָלפען
די אירראָפּא׳ס, שטרענגע קריעגס־קונסט —
פייער תהומות, פערד און פּאנצער.

פיעלע שפּאניער זענען חוץ דעם
שווער מיט גאָלד געווען באלאָדען,
וואָם זיי האָבען אָנגע׳נזל׳ט —
אוי, די געלע זינדען־משא —

האָט געלעהמט, געשטערט אין קאמף זיי,
און דאָם טייוועלשע מעטאל,
ניט נאָר האָט עם די נשמה,
נאָר ס׳האָט אויך דעם גוף געשעדיגט.

און פארקעהרען מיט דעם בערג־לאנד
קאן מען נאר אויף פליטען, בריקען,
וועלכע רוה'ן אויף ריעזען־זיילען;
אויף צו־פוס דורך קליינע אינזלען.

נאך פאר זונענאויפגאנג האבען
זיך געלאזט אין וועג די שפאניער,
ס'איז קיין פויק געריהרט געווארען,
מ'האט קיין מארגען־רוף געבלאזען.

ניט געוואלט, משמעות, וועקען
פונ'ם שלאף די בעלי־בתים:
(הונדערט טויזענד אינדיאנער,
האבען אין דער שטאדט געלאגערט).

דאם מאל אבער האט דער שפאניער,
אהן זיין בעל־הבית גע'חשבונ'ט;
נאך אפריהער אויפגעשטאנען,
זענען היינט די אינדיאנער.

אויף די בריקען, פליטען, אינזלען,
האבען זיי געוואלט, שוין גרייטע,
כדי דעם אבשיידם־טרונק, מיט כבוד,
זיי'רע אורחים צו דערלאנגען.

אויף די בריקען, פליטען, אינזלען, —
דארט געברענט האט א הוליאנקע.
רויט אין שטראמען פליסט דאם בלוט
און די שטארקע טרינקער ראנגלען —

קאָרטעז נעמט אלייז די פאָהז,
ער — דער גבור, אוז ער טראָגט זי
אויף זייז פערד בייז קעגעז אבענד,
וועז די שלאכט האָט זיך פארענדיגט.

הונדערט זעכציג שפאניער האָבעז
יענעם טאָג דעם טויט געפונעז;
אכציג האָבעז די אינדיאַנער
לעבעדיג אין פלעז גענומעז.

פיעל פוז זיי האָט מעז פארוואונדעט,
שפעטער זענעז זיי געשטאָרבעז;
ביי א טוצענד פערד אויף האָט מעז
טייל געטויט אוז טייל געפאנגעז.

ערשט פארנאכט האָט זיך דערשלאָגעז
קאָרטעז מיט זייז ביסעל מענשעז
צו א ברעג, וואו קוים געוואקסעז
זענעז עטליכע טרויער־ווערבעס.

II.

נאָך דעם טאָג פוז קאמף אוז אימה
קומט דער נאכט־שר פוז נצחוז...
הונדערט טויזענד פרייד־לאָמפעז
פלאָקערעז אין מעקסיקא.

הונדערט טויזענד פרייד־לאָמפעז, —
סמאָלע־פאקלעז, ווילד־פעך־פייער
וואַרפעז שרייענד זייער טאָגליכט,
אויף פאלאצעז, געטער־זאלעז,

אײדער וואָס האָט שוין דאָס וואסער
זיך באדעקט מיט בארקעס, שיפלאך,
ווילדע בייגען־שיסער האָבען
זיך געציעלט אויף בריקען, פליטען.

און עס האָט דער פיול געטראָפען
אין געטומעל, אייג'נע בריידער!
נאָר זיי האָבען אויך געטראָפען
מאנכען חשוב'ן הידאלגא.

אויף דער דריטער בריק געפאלען
איז דאָן גאסטאָן, וואָס געטראָגען
האָט די פאָהן, מיט דעם אָפּבילד
פון דער הייליגער מאריא.

ס'האָבען אינדיאנער פיילען
אויך דאָס בילד ניט גאנץ געלאָזען:
זעקס פאר'סם'טע שפיצען שטעקען
פונקט אין הארצען — בלאנקע פיילען!

זיי דערמאָנען יענע שווערדען,
וועלכע האָבען מוטער מרים'ס
צער־פולע ברוסט געבויערט
ביי די הייליגע פראָצעסיעס.

אין זיין גסיסה אבגעגעבען
האָט דאָן קאסטאָן צו גאנצאלווא
איצט די פאָהן; באלד איז יענער
אויך א טויטער אומגעפאלען.

נאָר זיין פּנים — אזוי גלאַטיג,
אזוי קינדערש און פּארצאַצקעט,
אז עס קיצעלט אוש די פּיאַטעס,
טראָץ זיין בלוטיגער אכזריות.

און זיין אָנבליק אָפּט דערמאָנט אונז,
אָן דעם בלאָסען טויט פון באזעל —
א מצבה אויף כאַלעריע
און אויף בריסעל׳ס מאָנקען־פּיס.

און עס שטעהן ביי זיינע זייטען
רעכטס — המון, און לינקס — כלי־קודש:
און מיט פּיעל־קאַלירטע פּערערן
פּוצען היינט זיך די שמשים.

אויף די שטיגען פון מזבח
זיצט א הונדערט־יעהריג מענשעל
אָהן איין האָר אויף באָק און שאָרבען:
טראָגט א פּייער־רויט כאַלאַטעל.

ער איז דאָס דער כהן־גדול,
און ער שארפּט אציגד דעם חלף,—
שארפּט און שמייכעלט, און ער חנפּ׳ט
אָפּט צום גאָט זיך מיט אן אויגעל.

וויצליפּוצלי שיינט דעם בליק
פון זיין דיענער צו באנרייפען,
פּינטעלט מיט די אויגען־דעקלעך
און באוועגט זאָגאר די ליפּען.

האנדעל־הייזער, און צומאל,
אויף דעם היכל, — וויצליפוצלי'ס
געצען־שלאם, פון רויטען באקשטיין,
וואם דערמאנט אונז אן מצרים'ס

צי אן אשור'ס אדער בבל'ס
אלטע ריזיגע בנינים:
מ'קען זיי זעהן אויף די בילדער
פון דעם קינסטלער יאהאן מארטין.

יא, דאם זענען גאר די זעלבע
בריטע שטיגען, מיט פארענטשעס,
וואו עס גיסען אויף און ניעדער,
זיך, ווי כוואליעס, מעקסיקאנער,

וואו עס האבען מחנות קריגער
זיך צולעגט אין ווילדער שמחה,
און מען הוליעט, און מ'איז שכור
אי פון זיעג, אי פונ'ם פאלם־ווין.

אט די בריטע שטיגען שלענגלען
זיך ארויף צו א פלאטפארמע,
אומגערינגלט מיט קאלאנעס —
ס'איז דער טעמפעל־דאך דער גרויסער.

דארטען אויף זיין טראן־מזבח,
זיצט דער גרויסער וויצליפוצלי,
מעקסיקא'ס ברוטאלער קריעגם־גאט —
ס'איז א בריאה פול רציחה.

פון דעם ווייצליפוצלי־טעמפעל
די פלאַטפאָרם — איז די ביהנע,
וואו לכבוד דעם נצחון,
אויפגעפיהרט ווערט א טראגעדיע.

„מענשען־קרבן" הייסט דאָס שטיק,
אור־אלט איז דער שטאָף, די פאַבעל:
ווען די ראָלע שפיעלען קריסטען,
פיהלט זיך ניט אזא מין עקעל.

ס'ווערט דאָס בלוט אויף ווייַן פארביטען,
און עס ווערט אנשטאָט דעם פּגר
צוגעגרייט א פיינע קאַשע,
פון געזיפּטע קאַרן־מעהל.

אָבער איצטער, ביי די ווילדע,
איז דער שפּאָס געווען גאנץ ערנסט.
אויפגעפאסט: פּליוש איז פּליוש,
און דאָס בלוט איז מענשען־בלוט.

דאָס מאָל איז עס גראָד געווען
ריינעם בלוט פון קריסטען, וועלכעס
האָט זיך קיינמאָל ניט פארמישט נאָך
מיט דעם בלוט פון מאָהר און אידען...

פרעה זיך, ווייצליפוצלי, פרעה זיך!
היינט ווערט שפּאַניער בלוט געטרונקען!
און עס וועט ביים ווארטען ריח
זשערנע לאָבען זיך דיין נעזיל.

אויף די שטיגען פון מזבח,
זיצען אַנגענריט כלי־זמרים:
פויקען קלאַפּער, האַרפן בלאָזער,
און עס טרובעט, און עס פּילדערט —

יאָ, עס טרובעט, און עס פּילדערט,
און עס הויבט דער כאָר אָן זינגען:
מעקסיקאַנער הללויה,
זיי מיאוקען פונקט ווי קעץ, —

א מיאווקען, ווי פון קעץ,
נאָר פון יענעם סאָרט דעם גרויסען,
וועלכע הייסען טיגער־קעץ
און שטאָט מויז גאָר מענשען פרעסען.

וועז דער נאכט־ווינד פאָכט אריבער
אָט די טענער צו דעם ים־ברעג,
ווערט די שפּאַניער דאָרט אין לאָגער
אַזוי טרויִריג אויפֿן הארצען.

טרויִריג אונטער טרויער־ווערבעס
שטעהען זיי נאָך אלץ ביים ים דאָרט,
און זיי בליקען צו דער שטאָדט,
וועלכע אין דעם טונקעל־וואַסער

שפּיגעלט אַב זיך, און פאר'חוזק'ט
יעדען פונק פון זייער שמחה —
שטעהען זיי דאָרט ווי אין פּאַרטער
פון א ריזיגען טעאַטער.

אר׳מער עולם דאָרט ביים ים!
קאָרטעז׳ן און די קריעגם־געזאַנגען —
זיי פּאַרנעמען אוון דערקענען
יעדען שרעק־רוף פון די ברידער.

אויף דער ביהנע, שארף־באַלויכטען,
זעהען זיי איצט קלאָר און בולט,
די געשטאַלטען און העויות —
זעהן דעם מעסער, זעהן דאָס בלוט.

און זיי טוען אויס די היטלעז
פון די קעפּ, און פּאַלען כורעים,
שטעלען איין די טויטען־תפילה,
און זיי זינגען: „ממעמקים"...

צוויישען די קרבנות האָט זיך
אויף געפונען דער־מענדאָזא,
דער מאָנאַשקע׳ס א בן־יחיד,
קאָרטעז׳ס ערשטע יוגענד־ליעבע.

ווען ער אויף דער ברוסט פון אינגעל
האָט דערזעהען די קמיעה
מיט דער מאַמע׳ס בילד, האָט קאָרטעז
זיך צעוויינט מיט העלע טרעהרען.

נאָר ער ווישט זיך אויס די אויגען,
מיט דער האַרטער פוטער־העגטשקע,
און ער זיפּצט און זינגט אין כאָהר, מיט
זיי צוזאַמען: Miserere

ס'ווערען הײנט פאר דיר געקוילעט
אכציג שפּאניער, שטאלץ געבראטענע!
פאר דער סעודה פון די פּריסטער,
וועלען זיך ביים פּלייש דערקוויקען.

דען דער כהן איז א מענש,
און דער מענש, דער ארמער פּרעסער,
קאן ניט בלויז פון שמעקען לעבען
און פון ריח, ווי די געטער.

האַרך! דער טויטען־פּויק שוין ציטערט,
און עס קרעכצט דער בייזער שופּר...
ס'איז דער אַנזאַג, אז מען פּיהרט איצט
אויף די טרעפּ די בעלי מיתה.

אכציג שפּאניער, אדם־נאקעט,
און די הענד צונויפּגעבונדען
אויף דעם רוקען, שלעפּט און שייערט
מען ארויף די טעמפּעל־שטיגען.

פאר דעם בילד פון וויצליפּוצלי
צווינגט מען זיי צו פאלען כורעים,
און צו גיהן א טאַנץ פון לצים, —
און מען צווינגט זיי מיט ענויים

אזוי מוּרא'דיג און גרויזאם,
אז דער וועה פון די געפלאַנטע
האַט פארשריען און פארהילכט די
קאניבאַלען־וואקאנאליע.

„ווילסטו זיין א גוטער, שעכט איך
פאר דיר ביידע אייניקלעך,
וואוילע אינגלעך, בלוט — א חיות!
ס'לעצטע נחת אויף מיין עלטער...

„אבער זאלסט א גוטער זיין,
מוזט אונז נאך נצחונות שענקען,
לאז אונז זיעגען, ליעבער, גוטער
וויצליפוצלי, פוצליוויצלי.

„אה, פאררארב אונזערע שונאים,
יענע פרעמדע, וועלכע זענען
דא געקומען איבער'ן וועלט־ים,
פון נאך ניט ענטדעקטע לענדער.

„זאג, ווער יאגט זיי פון דער היימאט?
טרייבט זיי הונגער אדער בלוט־שולד?
בלייב אין לאנד, זיי זיך מפרנס,
זאגט אן אלטער קלוגער ווערטעל.

„וואס פאר א באגעהר באצווינגט זיי?
האבען אונזער גאלד גע'גזל'ט,
און אונז צוגעזאגט אין הימעל,
עולם הבא צו געניסען!

„און מיר האבען גאר געגלויבט, זיי
זענען זיהן פון דער השגחה,
זונען־קינדער, און אונשטערבליך,
און באשיצט פון בליץ און דונער.

III

בלאָסער פינקלען שוין די שטערען,
און די מאָרגען־נעבלען שטייגען
פון דעם ים, אזוי ווי רוחות
איינגעהילט אין ווייסע קיטלען.

ליכט און יום טוב שוין פארלאָשען
אויף דעם דאַך פון גענצען־היכל,
דער המון און די כלי קודש
כראָפען אויף דער שכור'ער ערד.

נאָר דאָס רויטע העמדעל וואַכט נאָך
ביי דעם שיין פון לעצטען פאקעל,
האָניג טריפט פון כהנ'ס ליפען
צוקער־זים צום אָבגאָט רעדט ער:

„וויצליפוצלי, פוצליוויצלי,
טייערינקער וויצליפוצלי!
היינט ביזטו געווען בעל־שמחה,
האָסט געשמעקט היינט זיסע ריחות!

„מ'האָט פארטרונקען שפּאַניער־בלוט —
אי, האָט דאָס געשמאַק געפּארעט,
און דיין פיינער נעזעל־שמעקער
האָט דעם ריח איינגעוויגען.

„מאָרגען שעכטען מיר די פערד,
איידעל תמ'עוואטע ברואים,
ס'האָט דער ווינד־שד צוגערעדט זיי
מיט דער ים־קוה זנות צו טרייבען.

„רויט־יאָק, רויט־יאָק, בלוט'גער שוחט,
טויזענטער האָסטו געקוילעט,
בויער איצט דיין קרבן־מעסער
אין דעם אייגען אַלטען לייב.

„פון דעם אויפגעטרענטען בויך
גליטשט אַרויס זיך דיין נשמה:
איבער שטייגער, איבער וואַרצלען,
שלעפט זי זיך צום טייך פון שרצים.

„דאַרטען הויקערט מיינס א מוהמע,
„שרצים־מלכה" — זי וועט זאָגען:
„גוט מאַרגען, הוילער נפש,
„זאָג, ווי געהט עס מיין פלימעניק?

„ „וויצליפוצעלט ער זיך רוהיג,
אין דעם האָניג־זיסען גאַלד־ליכט?
טרייבט דאָס גליק איהם אַב די פליגען
און די דאָגות פון זיין שטערן?

„ „אַדער קראצט איהם קאצלאַגאַרא,
די פארהאסטע טומאה־געטין,
מיט די שוואַרצע אייזען־לאפעס,
איינגעוויקט אין סם פון שלאַנגען?" "

„ענטפער נאקעטע נשמה:
„ „וויצליפוצלי לאָזט דיך גריסען,
און ער ווינשט דיר די כאַלעריע
אין דיין בויך, דו מכשפה!

„נאָר זיי זענען מענשען, שטאַרבען
פונקט ווי מיר, און ס׳האָט מיין חלף
היינט ביי נאכט געוויזען דייטליך
זייער מענשען־שטערבליכקייט.

„מענשען זענען זיי, ניט שענער
איידער מיר, און מאנכע זענען
אזוי מיאוס ווי די מאַלפּעס —
ווי די מאַלפּעס איז באוואקסען

„זייער פּרצוף, און זיי טראָגען
פּארבאהאלטען אין די הויזען,
מיאוס׳ע ברודנע אפּען־עקען —
ווער קיין אף איז טראָגט קיין הויזען.

„מיאוס זענען זיי מאַראַליש,
וויסען גאָרנישט פון געטרייקייט,
און עס איז פּאַראן א סברא,
אז זיי פּרעסען זיי׳רע געטער.

„אה, פּארטיליג זיי, פּארניכט זיי,
זייער דור, די געטער־פּרעסער —
לאז אונז זיענען וויצליפּוצלי,
פּוצליוויצלי, וויצליפּוצלי.“

אט אזוי גערעדט דער כהן
האָט צום גאָט, און ס׳האָט זיין ענטפער
טריעב געקלונגען, ווי דער נאכט־ווינד,
וועלכער פּלאַפּעלט מיט דעם ים־גראָז:

„דיזער היכל שטירצט צוזאמען!
איך אליין? איך וועל פארזינקען
אין דעם טשאַד — נאָר רויך און חורבות.
קיינער וועט מיך מעהר ניט זעהען...

„נאָר איך שטארב ניט; דען מיר געטער,
ווערען אלט ווי פאַפוגייען,
מיר פארלירען און מיר בייטען
פונקט ווי זיי, אונזערע פעדערן.

„כ'וועל אנטלויפען נאָך אייראָפּא,
צו דער היים פון מיינע שונאים,
דאָרטען הויב איך אָן צו שפיעלען,
נאָר א נייע לעבענס־רָאלע.

„כ'וואר א שר. פין שטאַלצען קריענס־נאָט
מאַך איך זיך פאַר א ניט־גוטען,
אלס דעם שונא'ס בייזער פיינד
קאָן איך דאָרטען ווירקען, שאפען.

„פלאַנען וועל איך דאָרט די שונאים,
מיט געשטאַלטען זיי דערשרעקען,
דעם ניהנום — פעך און שוועבעל!
זאָלען זיי מיר תמיד שפירען.

„די חכמים, די נאָראָנים
וועל איך רייצען און פאַרפיהרען...
זייער טוגענד וועל איך קיצלען,
ביז זיי לאכען ווי א חצופה...

„ „דו האָסט איהם צום קריעג גערַאטעוו,
ס'איז א תהום נעוועו דיין עצה...
ס'ווערט מקוים איצט די בייזע,
אור־אַלט שרעקליבע נבואה.

„ „אז מיין לאנד מוז חרוב ווערעו
פון די ווילד פארוואקס'נע מענער,
וועלבע זענעו פון דעם מזרח
דאָ צו אונז אהער נעפלויגעו.

„ „אויך פאראנעו איז א ווערטעל:
„ווייבער־ווילעו גלייבט גאָט'ס ווילעו" —
דאָפעלט איז פון גאָט דער רצוו,
ווען דאָס ווייב איז גאָט'ס א מאָמע.

„ „יאָ, עס איז איהר בייזער צאָרו,
זי, די זינד־פארדאָרב'נע בתולה,
זי, די שטאָלצע הימעל־פירסטיו,
וועלבע כשופ'ט אוו טוט וואונדער.

„ „זי באשיצט די שפאָניער־באנדעס,
אוו מיר מוזעו אונטערגעהו.
איך א קבצו צווישעו געטער,
אוו מיין אר'מע מעקסיקאָ." "

„נאָך דער שליחות, רויט־יאָק', זאָל דיין
זעעל פארקריבעו אין א זאמד־לאָך,
אוו דו זאָלסט דאָרט רוהיג שלאָפעו,
כדי דו זאָלסט ניט זעהו מיין אומגליק...

דאָס צוויטע בוך :

לאַמענטאַציאָנען.

„יא, א טייוועל וועל איך ווערען
און איך גרים מיר אלס חברים:
אשמדאי און בעל —
אויך אשתורות און בעל־זבוב...

„דיך צומאל באגרים איך, לילית,
זינדען־מאמע, גלאטע שלאנג!
זאלסט מיך דיין אכזריות לערנען,
און די שענע קונסט פון שקר.

„מיין נעליעבטע מעקסיקא,
כ'וועל זי קיינמאל שוין ניט רעטען...
נאר נקמה וועל איך נעמען
בלוטיג, פאר מיין מעקסיקא".

דאָס גליק איז אַ צולאָזען מיידעל
און בלייבט ניט גערן אויף איין אָרט,
זי גלעט די האָר דיר צאַרט און איידעל
און קושט דיך שנעל און איז שוין פאָרט.

פרוי אונליק איז פארקעהרט אין גאַנצען :
זי האָט דיך פעסט צום האַרץ געדריקט ;
זי זאָגט, זי ליעבט ניט אומצוטאַנצען,
זי זיצט ביי דיר ביים בעט און שטריקט.

וואַלד-איינזאמקייט.

איך האָב אין מיין יוגענד מיין גליק געקראָגען,
אויפ'ן קאָפּ א בלומען־קראנץ געטראָגען.
די בלומען פול מיט רייף און גלאנץ,
א כישוף איז נעווען אין קראנץ.

דער שענער קראנץ האָט אויסגענומען,
דאָך איך, איך האָב ניט אויסגענומען ;
איך בין אנטלאָפען פון קנאה ווייט
אריין אין דער גרינער וואלד־איינזאמקייט.

אין וואלד האָב איך געפיהרט זיך דרייסטער,
און פריי געלעבט מיט חיות, גייסטער,
פעגען און חיות מיט הערנער גרויס,
זיי קומען צו מיר און זיי ווייכען ניט אויס.

עס פלעגט אבער צייטענווייז אויכעט פאסירען,
די עלפען, זיי זאלען זיך רוהיג אויפיהרען;
צו מיינע פיס פלעגען זיי זיך אויסציהען,
די קעפלעך אַנגעלעהנט אויף מיינע קניען.

געטרילערט האבען זיי וועלשע ראָמאנצען,
צום ביישפיעל, דאָס ליער פון די דריי מאראנצען,
און האבען געזונגען א לויב־נעדיכט,
פאר מיר און מיין נאבעלען מענשען־נעזיכט.

זיי אונטערברעכען דאָס זינגען דורך לאכען
און פרעגען מיך דעמאָלט נאנץ שרעקליכע זאכען,
צום ביישפיעל: „אה, זאג מיר, צו וואָס דעז האָט
דעם מענשען באשאפען דער ליעבער גאָט?

„האָט אן אונשטערבליכע זעלע א יעדער
פון אייך! און זאג, איז די זעלע פון לעדער
אדער פון שטייפער לינוואנד, וואָרום
זענען די מענשען צום מהרסט אזוי דום?"

אָם איך האָב געענטפערט זיי, דאָס דערצעהל
איך ניט, נאָר מיין אונשטערבליכע זעלע
האָט זיך ניט באליידיגט און ניט געשוידערט,
וואָס ס'האָט א ניקסעלע אַנגעפלוידערט.

פול חן און שפאס זענען ניקסען און עלפען,
ניט אזוי די וואלד־גייסטער. זיי דיענען און העלפען
געטריי דעם מענש. אבער ליעבער, שענער
זענען פאר מיר די וויכטעלמענער.

אז איך האב קיין ביקס און קיין שטיין און קיין שטעקעז.
זיי ווייסען אוז קומען צו מיר צו אהן שרעקעז;
דער הירש האט געוואוסט, אז איך טו איהם ניט וועה,
אז איך בין קיין „בעל שכל" געוואוסט האט די פעע.

פון „חסד ביי פעען" א נאר מאכט א וועזען,
דאך ווי ס'זענען דעם וואלד'ס נכבדים געוועזען
אי פרייגדליך, אי גוט צו מיר, ליעבליך אוז פיין,
מוז איך בנאמנות איצט מודה אייך זיין.

ווי האט עס דאס עלפען-פאלק אום מיר געפלאטערט
אוז פרעהליך די ציים אלץ מיט פלוידערן גע'פטר'ט,
אביסעלע שטעבענדיג איז זייער בליק,
וואס זאגט אז א זים אבער טויטענדיג גליק.

האבען אמוזירט מיט מאי-טאנץ אוז מאי-שפיעל,
דערצעהלט מיר הויפ-געשיכטעז, צום ביישפיעל
די סקאנדאלעזע כראניקא
פון קעניגין טיטאניא.

זיץ איך ביים טייך מיר, טויכען אוז שפרינגען
ארויס פון וואסער אוז שפיעלען אוז זינגען
מיט זילבערנעם שלייער ארום זיי'רע קעפ
די ניקסעז, באקאנטעז, צולאזען די צעפ.

זיי שפיעלען די ציטער, זיי שפיעלען אויף פיעדעל
אוז טאנצען אוז זינגען דערצו זיך א ליעדעל;
די פאזען זיי'רע אוז די מעלאדיע —
שגעוז אין קלאנג, אינ'ם שפרונג, אינ'ם פליה.

צו די אלרוינען די חכמה געהערט,
קורצפּיסיגע מענשלעך מיט לענגליכע בערד,
א זקנים געשלעכט ווי א פינגערהוט,
פון וואנען זיי קומען, זיי וויסען ניט גוט.

זיי האָבען ביי דער לבנה זיי מאכען די פורצלען,
דערמאָנט עס זעהר שטארק אָן פיסע־וואורצלען;
דאָך, ווייל זיי האָבען נאָר גוטס מיר געטאָן,
געהט מיך די אבשטאמונג זיי׳רע ניט אָן.

זיי האָבען געלערנט כישוף־מאכערייען,
פייער באשפרעכען, פויגלעך באשרייען
און רייסען אין דער יאָהאָנים־נאכט
א קרייטאָכץ וואָס אונזיכטבאר מאכט.

זיי האָבען געלערנט מיך שטערנעם ערקלעהרען,
אָהן זאָטעל זיך לאָזען אין וויכער, אין שווערען,
און זונען־שפּרוכען, וואָס רופען ארויס
די טויטע פון זייער טויטען־הויז.

זיי האָבען מיך אויסגעלערנט דעם פייף
וואָס כאפט דעם שפּעכט־פויגעל שטאָלץ און שטייף;
כדי דעם שפּרינג־וואָרצעל פון איהם געווינען,
וואָס ווייזט וואו מען קען אָן אוצר געפינען.

די וועלטער, וואָס ביי דעם אוצרות־גראָבען
מען מורמעלט, זיי האָבען געלערנט מיך און האָבען
מיר אלעם ערקלעהרט — אומזיסט זייער גונסט,
כ׳האָב קיינמאָל פארשטאָנען די שאַץ־גרעבער קונסט.

זיי האבען נעמליך ענטענ־פים,
מע וויים עס — דענקען זיי — נעווים.
דאס איז א וואונד, וואס איז טיעף אין זיי'ר ברוסט.
דערפון צו לאכען — האב איך ניט קיין לוסט.

אה, הימעל, מיר זענען דאך אויך ווי זיי
און מיר באהאלטען וואס טוט אונז וועה;
קיין מענש — דאס דענקען מיר — ענטדעקט,
וואו אונזער ענטע־פיסעל שטעקט.

כ'האב ניט געהאט עסקים מיט קיין סאלאמאנדרע,
וועניג האב איך זיך דערוואוסט פון אנד'רע
וואלדגייסטער וואס זיי טאן. כ'האב בייגאכט זיי געטראפען,
ווי לויכטענדע שאטענס זיי זענען אנטלאפען.

דאר ווי שפענדלעך, פון קינדישער לענג,
די הויזקעס און רעקלעך זיי ליגען ענג,
גאלדגעשטיקט און מיט שארלאך געפארבט,
דאס פנים גל, ווי איינער וואס שטארבט.

א גאלדענע קרוין מיט רובינען באזעצט
א יעדער פון זיי אויף זיין קעפעלע זעצט,
און ס'רעדט זיך א יעדער פון זיי זיך אייז,
ווי ר'וואלט אן אבסאלוטער קעניג זיין.

זיי קענען אין פייער זיך ניט פארברענען —
דאס איז א קונץ — וואס נאר וועניגע קענען,
דאך קען זיך דער גייסט, וואס פארברענט ניט אין פייער,
רופען דערפאר זיך א גייסט שוין פון פייער?!

פארשוואונדען זענען די עלפען אין וואלד,
עס בילען די הינד און דאָס יאגד־האָרן שאַלט;
אין געריכטען וואלד האָט דער הירש זיך פארשטעקט,
און דאָרט זיינע וואונדען און טרעהרען לעקט.

וואו זענען איצט די אלרוינען? זיי האלטען
אין אנגסט זיך פארבאָרגען אין פעלזען־שפאלטען,
איהר קלייניע פרוינד מיינע, איך קום צוריק
איך בין אָהן דעם קראנץ און אָהן מיין גליק.

וואו איז די פעע מיט די גאָלד־לאָקען שען,
די ערשטע וואָס איז מיר א פרוינדין געווען?
דער דעמבע בוים, וואו זי האָט געהויזט,
שטעהט רוהיג אין ווינד און אָהן בלעטער, אנטבלויזט.

דער טייך רוישט אָהן טרויסט אזוי ווי דער סטיקס.
ביים איינזאמען ברעג זיצט א וויבליכער ניקס
טויט־בלאָם און שטום ווי א בילד פון שטיין
זעהט אויס טיף אין טרויערען פארזונקען צו זיין.

איך טרעט צו איהר, רער מיט רחמנות־טאָן,
עס כאפט איהר א שרעק, ווי זי קוקט מיך אָן.
און זי אנטלויפט מיט א שרעק, א שטומען,
גלייך ס'וואָלט א שד צו איהר געקומען.

די ענגעל.

(אין אַ בוך).

כ'בין אַ גרויסער אפיקורס,
און אין הימעל גלויב איך ניט,
כ'גלויב ניט אין דער קירכע'ס תורות
און אין משה'ס — גאָט באהיט!

כ'האב ווייניג געדארפט די אמאליגע יאהרען,
און וואס כ'האב געדארפט איז באצאהלט גלייך געווארען;
כ'האב אין שפאניען געהאט אפט א שלאס אין דער לופט,
געצויגען פון איהם וואס „הכנסה"מען רופט.

אה, שענע צייט! וועז פול העכסטען גלאנץ
געווען איז דער הימעל; און עלפען־טאנץ,
און ניקסען־טאנץ און גייסטער־שפיעל
האב'ן פאר'שיכור'ט מיין הארץ מיט מעשיות פיעל.

אה, שהנע צייט, וועז זיך האבען געצויגען
די בוימער פון וואלד אין טריאומפיגען בויגען
אריבער מיין קאפ, און איך בין דורכגענאנגען
באקראנצט, גלייך איך וואלט פיעלע טויזענד געפאנגען.

די שענע צייט, יא, איך האב זי פארשוועגדט,
ס'וואלט אלץ זיך געביטען, ס'איז אלעס צו ענד,
און אך! מ'האט פון קאפ מיר מיין קראנץ צוגענומען,
וואס איך האב געטראגען, דעם קראנץ פון די בלומען.

דעם קראנץ האט מען פון מיין קאפ צוגענומען,
איך וויים ניט ווי אזוי ס'איז צו דעם געקומען,
און זינט עס פעהלט מיר דער שענער קראנץ,
מיין זעלע טויט איז, און מיין לעבען אהן גלאנץ.

זיי קוקען מיך אן אזוי נאריש און שווער,
דער וועלט'ס פיעלע מאסקען! דער הימעל איז לעער,
א בלויער בית־עולם אהן געטער און שטום
און איך געה געבויגען אין וואלד דארט ארום.

שטאָלץ, אין דיין גלאַנץ און שימער,
וואנדעלסטו פון צימער אין צימער,
באלאַדען מיט גאָלד און בריליאנטען,
מיט פּערל און בריסעלער קאנטען.
דיין ווייסע האלב אָפענע ברוסט
זי הויבט זיך און קוועלט פאר לוסט,
און יעדער אויף דיר נאָר פארקוקט זיך,
און יעדער דיר שמייכעלט און בוקט זיך.
די הערצאָגין פון פאוויא
זי רופט דיך **Cara Mia**
די יונקער און די אָפיציערען
זיי טאַנצען מיט דיר גערן
און דער וויציגער קרוין־פרינץ, ער פרעהט זיך
באוואונדערט: ווי הערליך זי דרעהט זיך
און קעהרט זיך — מאַדאָם גודעלפעלד.

דאָך אַרימסטע, ווען דו האָסט ניט קיין געלד,
באווייזט דיר דעם רוקען די וועלט.
עם וועלען די לאקאיען
גליך אויף דיין שלעפּע שפּייען,
אנשטאָט שמייכלען און בוקען
וועט אויף דיר קיינער ניט קוקען.
די **Cara Mia** זי קרייצט זיך
און דער קרוינפרינץ זאָגט און שנייצט זיך:
עם שמעקט קנאָבעל פון דער גודעלפעלד.

ווינטער.

אין דרויסען מעג וועהען און שנייען —
דאָס אַרט ניט די מענשענקינדער.
זיי יאָגען זיך אלע און געהען
און לויפען געשווינד און געשווינדער.

אין מלאכים העל און העלער
גלויב איך, כאטש איך בין ניט פרום,
ליכטבאשעפעניש, אהן פעהלער
וואנדלען אויף דער ערד ארום.

נאר, געגעד'גע פרוי, די פליעגעל
זאג איך יעדען וועזען אפ,
ענגעל האבען ניט קיין פליעגעל
ווי אליין געזעהן איך האב.

ליעבליך מיט די הענט די קלאָרע,
ליעבליך מיט דעם שענעם בליק
שיצען זיי פון יעדער צרה
און זיי ברענגען אונז פיעל גליק.

זייער ליעבע און געאדעז
טרייסטען יעדען, דאך צו מייסט,
דעם, וואס איז מיט צער באלאדען
מעהר פון אונז, און דיכטער הייסט.

גרעפין גודעל פון גודעלפעלד.

א, גרעפין גודעל פאן גודעלפעלד
דיך שעצט די מענשהייט, דען דו האסט נעלד.
עס איז דיר יעדער אונטערטעניג,
דו ווערסט געלאדען אין הויף, צום קעניג.
דו פליהסט אין דיין קארעט בליץ-שנעל,
צום שלאָס וואו לאָמפען ברענען העל.
עס רוישט דיין זיידען-לאנגע שלעפ
ארויף אויף בלאנקע מארמאר-טרעפ.
דאָרט אויבען אין בונטע רייהען
עס שטעהען די דינער און שרייען:
Madam la Comtesse de Gudelfeld !

שענע פרוי'ן מיט קלוגע מינען
ווינקען זיס געהיימניספול,
און צווישען זיי די קלאנגען,
שפרינגען, לאכען לוסטיג, דול.

ווייטער גריסען מארמארגעטער,
נעבען זיי פארטרוימטע שטעה'ן
מערכען־בלומען, וועמעס בלעטער
וועהען אין לבנה־שיין.

וואקלענד שווימט פון אלטע צייטען
מיר א צויבערשלאָס פארביי,
הינטער איהם די ריטער רייטען
אויף די פערד די פלינקע פריי.

און דאָס אלעס ציהט פאריבער
שאטענהאפטיג, אייליג, ווייט —
אך — דאָ קאכט דער קעסעל איבער
און דאָס נאסע קעצעל שרייט.

בענקשאפט.

זעהסט אין חלום אין דעם שטילען
בלומען הויבען זיך אין לופטען,
און דיין הארץ מיט ליעבע־דופטען
און מיט בענקשאפט זיי דערפילען.

דאָך פון דיזע בלומען טיילט דיך
אָב אן אָבגרונד טיעף פול מורא,
און ס'באפאלט א מרה־שחורה
און עם בלומעט און עם קוועלט דיך.

כ׳האב פיינט דעם ווינטער דעם שלעכטען.
די נעזער ווערען פארפרוירען,
און די קלאווויר־קאנצערטען
צוריסען אונז די אוירען.

פיעל בעסער איז מיר אין זומער,
דאן קען איך אין וואלד זיך גוט פיהלען.
אליין מיט מיין זאַרג און קומער
און ליעבע ליעדער שפיעלען.

אן אלט קאמינשטיק.

דרויסען ציהען ווייסע פעדעם
דורך דער נאכט, דער ווינד ניט רוהט,
דא אין שטיבעל — א גן ערן,
וואַרעם, איינזאם שטיל און גוט.

כ׳זיץ פארטיעפט מיר אויף דעם זעסעל
ביי דעם קנאקענדען קאמין:
קאביג זומט דער וואסער־קעסעל
לאנג פארקלונג׳נע מעלאדין.

און א קעצעל זיצט דערנעבען
וואר׳מט די לאפקעס ביי דער גלוט,
און די פלאמען שווענען, ווענען:
וואונדערליך ווערט מיר צו מוט.

טונקעל שטייגט און קומט ארונטער
מאנכע לאנג פארגעס׳נע צייט,
ווי מיט מאסקען בונט און בונטער
און פארבלאסטע הערליכקייט.

נאָך בריטאַניען וואָלט איך לוסט
נאָר געהאט זיך דורכצופאָהרען,
נאָר דער רויך און זעלבסט דאָס פאָלק
קענען מיר דערנעהן די יאָהרען...

מאנכמאָל קומט מיר אויפ'ן זין
נאָך אמעריקע צו זעגלען,
נאָך דעם גרויסען פרייהייטסשטאָט
מיט די גרויסע פרייהייטסרעגלען...

דאָך עס שרעקט מיך אָפ א לאנד,
וואו די מענשען טאָבאק קייען,
וואו זיי „קעגלען" אָהן א קענ'ג,
וואו זיי אָהן א שפייטאָפ שפייען.

רוסלאנד, אָט די שענע לאנד,
וואָלט געמאכט מיך פיעל געזינטער;
דאָך פארטראָגען וועל איך ניט
ווי די קנוט זי קנאָלט אין ווינטער.

טרוריג קוק איך אין דער הויך,
וואו פיעל טויזענד שטערען גלאנצען,
אָבער יענעם שטערען, מיינעם,
קען איך גאָר ניט זעהן אין גאנצען.

האָט אין גאָלד'נעם לאבירינט,
אין דעם הימעל אין דעם גרויסען,
זיך פארבלאָנדזשעט, פונקט ווי איך
בין אויף דר'ערד פאראירט, פארשטויסען.

וויי זיי לאקען, וויי זיי פאנגען —
וויי וואלט איך אהין ארויבער!
מיינסטער, האמערמאן, מיין ליעבער
קענסט מיר ניט די בריק דערלאנגען?

קאצעניאמער.

אט די גרויסע כמארע היינט
שטאמט פון ים פול גליק און פרוידען
און דערפאר מוז היינט איך ליידען,
ווייל ס'האט נעכטען מיר געשיינט.

ס'האט אין וועדמוט זיך פארקעהרט
זיסער, נעכטיגער געטראנק.
קאצעניאמער! עלענד, קראנק
בין איך איצטער אויף דער ערד.

איצט וואוהין?

איצט וואוהין? דער דומער פוס
וויל מיך שטארק נאך דייטשלאנד טראגען;
דאך עס שאקעלט קלוג דער קאפ,
ווי מיין שכל וואלט מיר זאגען:

„אמת, ס'איז דער קריג שוין אויס,
דאך, איז קריגס־גערייכט געבליבען,
און עס קומט דיר שיסען גאר
פאר א סך, וואס ד'האסט געשריבען."

איך בין מודה, ס'וויל זיך ניט,
מ'זאל מיך צו דעם טויט־פלאץ פיהרען;
כ'בין קיין העלד ניט און מיר פעהלט
ווי א העלר זשעסטיקולירען.

דער צוג, וואָס איז דעם וואלד פֿארביי,
האָט וויידערהאַלט די קלאַנג אויף דאָס נייַ.
די טאַנצן, פֿארוויקעלט אין טרויער־קיטלען
האָבען געמורמלט פֿאר טויטע — קאַפּיטלען.

און וועז מיר זענען דעם טייך פֿארביי,
האָבען די אָפּען געטאַנצט אין דער רייה;
זיי זענען פֿלוצלונג שטעהן געבליבען
און אַנגעקוקט אונז מיט אן אויסדרוק א טריבען.

און ווי מיר זענען געקומען צו דיין קבר צו געהן,
איז פון הימעל אראָב די לבנה אליין —
געהאלטען א רעדע מיט טרערען דורכדרונגען,
און אין דער וויט האָבען די גלעקער געקלונגען.

ליבע און ליעדער.

ליבע זאָגט צום גאָט פון ליעדער,
אז זי פאַדערט ערבות רעכטע,
איידער נאָך זי גיט זיך אונטער,
דען די צייטען זענען שלעכטע.

לאכענד האָט דער גאָט געענטפערט:
יא, די צייט איז גאָר סכנות,
און דו רעדסט ווי א פּראָצענטער,
וואָס ער לייהט נאָר אויף משכנות.

אָך, איך האָב דאָך בלויז איין לירע,
דאָך זי איז פון גאָלד פון איינע;
וויפיעל קושען וויל סטו באָרגען
אויף דער לירע — זאָג, מיין שענע...

ו ו א ַ נ ד ע ר !

וועז דיך א פרוי פאראַטען האָט —
פארלויבּ זיך אין איין אנד׳רע;
נאָך בעסער איז, פארלאָז די שטאָדט,
און נעהם דעם שטאָק און וואנד׳רע!

דו וועסט א בלוען טיך דערזעהן
ארום די טרויער־וויידען;
דא וועסטו אויסווינען דיין וועה
און דיינע ענגע לייד׳ען.

און וועז דו גרייכסט דעם שטילען בארג,
וועסטו זיך גליך באפרייען;
דאָך וועז דו האָסט זיין שפיץ דערגרייכט,
דאן הערסטו אדלער שרייען.

דאָרט וועדסטו כמעט אן אָדלער אליין,
דו ביזט ווי ניי געבאָרען;
דו פיהלסט זיך פרוי, דו זעהסט ווי קליין
איז דאָס וואָס האָסט אונטען פארלאָרען...

אַן אַלט ליעד.

דו ביזט געשטאָרבען און וויסט נישט אליין,
פארלאָשען איז דיין אויגענשיין.
דיין רויטער מויל׳כעל איז בליך אציגנד,
אזן דו ביזט טויט, מיין טויטעם קינד.

אין גאָר א סומער זומער־נאכט
האָב איך דיך אליין צו קבורה געבראכט.
קלאָג־ליעדער האָבען די פויגעל געקלאָגט,
די שטערען האָבען נאָכ׳ן ארון געיאָגט.

לאַזאַרוס.

1.

וועלט לויף.

איז דיין פארמעגען גרויס,
מיין ליעבער, רייכער הער,
וועט וואַרעז שוין ביי דיר
דאָס געלד אליין מעהר אוו מעהר.

איז דיין פארמעגען קליין
פארהאסטער, אַרימאַן
פארליערעז וועסטו אויך,
וואָס ס'איז ביי דיר פארהאַן.

אוו האָסטו גאַרנישט, לומפ,
דאַן מעגסטו זיך באגראָבעז:
צו ליעבעז האָבעז רעכט
נאָר די, וואָס עפים האָבעז.

2.

צוריקבליק.

איך האָב אלע ריחות געשמעקט אוו געהערט
פוו דער ליעבער קיך אויף אונזער ערד.
וואָס נאָר מעז קעז געניסעז אויף דער וועלט,
דאָס האָב איך גענאָסעז אזוי ווי א העלד.

די אַלטע רויז.

ווי א רויז־קנאַספּ איז געווען
זי, פּאר וועלכער איך פּלעג גליהען:
אויסגעוואקסען איז זי שנהו,
אויפגעוואכט אין פּולען בליהען.

שענסטע רויז, באריהמט אין לאנד,
כ'האב געוואלט, זאל מיינע בלייבען:
דאך געקענט האט זי פּיקאנט
מיט די דערנער מיך פּארטרייבען.

ביז זי האט פּארוועלקט צולעצט
און פּארשטארט פון ווינד און רעגען:
„ליעבער הייניריך" — בין איך יעצט,
און זי קומט פּארליעבט ענטקעגען.

„הייניריך, הייניריך!" קלינגט איהר קול
ווי א זיפּץ, ליעבע שירה,
שטעכט א דאַרן אויף אמאל,
איז עס אויף די באקען איהרע.

צופיעל האַרט די האַר אציגד
אויף די בעקלעך — נישט צו ריהרען...
נעה אין קלויסטער, ליעבעס קינד,
אַדער לאז זיך אַבריאזירען...

3.

תחית המתים.

טראַמפּייטען־רוף פּילט אָן די לופט
און פּורכטבאר שאָלט עס ווידער;
די טויטע געהען פון קברים — מען רופט —
און קנאקען זיך אויס די גליעדער.

וואָס האָט נאָך פּים, דאָס יאָגט זיך פּאָרט —
עס ציהען די ווייסע געשטאַלטען
נאָך עמק יהושפט, דעם זאמעלאָרט.
דאָרט ווערט דער גריכט געהאַלטען.

געהיים־ריכטער איז ישוע דאָרט,
די תלמידים זיינע — דיינים;
געצעהלט און קלוג איז יעדער וואָרט
און זענען ניט נושא פּנים.

זיי משפּט'ן ניט מיט פּארשטעלטען געזיכט —
די מאסקע לאָזט יעדערער פאַלען.
אין ליכטיגען טאָג פון גרויסען גריכט,
וועו די טראַמפּייטען שאַלען.

דאָס קומט פּאָר אין יהושפט'ס טאָל,
דאָרט שטעהען די מחנות געלאָדען
און וויי! די צאָהל פון די זינדער איז גרויס,
ווערט שנעל עס געמאכט, אהן פּאראדעו.

דעם באָק צו דער לינק, די שאָף צו דער רעכט
געשיעדען ווערט גליך זי פון יענעם;
דער הימל — דעם שעפּעלע, פרום און גערעכט —
דעם מאוסען בעקעל — דער גיהנום...

האָב קאפּע געטרונקען, האָב קוכען געגעסען,
און האָב מאנכע שענע פּופּע באזעסען.
געטראָגען די פיינסטע ווּעש און פּראק
און געלעד האָט אויך געקלונגען אין זאק.
געזעסען אמאל אויף א פערד בין איך הויך,
א הויז געהאט, א פּאלאץ אויך.
בין געלעגען אויפ'ן גרינעם פעלד פון גליק.
די זון האָט באגריסט מיך מיט דעם גאלדיגסטען בליק.
א לאַרבער קראנץ האָט מיין שטערן געציערט,
און דופטיגע טרוימען אין מוח געשפּירט,
טרוימען פון רויזען און אייביגען מאי —
איך האָב אזוי גוט מיך געפיהלט דערביי.
אזוי דעמערליך־מיער, אזוי שטערבליך פויל,
געבראָטענע טויבען — געפלויגען אין מויל.
עס זענען מלאכים פארביי מיר געפלויגען,
פון זייערע מאשען פלעשער ווין געצויגען.
דאָס זענען געווען חלומות — פארשוואנדען,
יעצט ליג איך צו מיין בעטעל געבונדען;
די גליערער זענען מיר רעווּמאטיש געלעהמט,
און מיין נשמה איז טיף פארשעמט.
אך, יערע לוסט, יערען גענוס
האָב איך געקויפט דורך שווערען פארדרוס.
בין געוואָרען אנגעטרונקען מיט ביטערניסען
און גרויזאם פון די וואנצען געבּיסען.
כ'האָב געמוזט באָרגען, געמוזט פאלש שווערען
ביי רייכע הולטאיעס, און אלטע קאוואליערען.
איצט בין איך מיד פון וואלטען און שאלטען
איצט וועל איך מיך שטיל אין קבר באהאלטען.
לעבט וואוילי! דאָרט אויבען, איהר טייערע ברידער.
יא, דאָס פארשטעהט זיך, דאָרט זעהן מיר זיך ווידער.

זיי פלעגען אויך ביים גלעזעל ווײַן
מיט בראַווע דיר פארקלינגען,
און גאָר אמאל א קאמפס־ליעד אויך
פון דיר אין שענק נאָכזינגען.

דער קנעכט האָט ליעב א פרייהייטס־ליעד
אין שענק — א שטארק צופלאמטער;
דאָס פאָדערט די פארדייאונגס־קראפט,
דער טרונק איז אויך בא׳טעם׳טער...

6.

די רייכע לייט.

די רייכע לייט, זיי קען מען בלויז
מיט פלאכע שמייכלערייַ באקאהרען;
דאָס גלאָד איז פלאָך, מיין קינד, הער אויס,
און ווײַל אויך פלאָך גשמייכלט ווערען.

דאָס פעסל ווייהרויך ווארף און הויב
פאר יעדען געטלעך גאלדנעם קאלב,
און פאל אין בלאָטע, פאל אין שטויב,
נאָר חנפ׳ע גאנץ, ניט ריהם אויף האלב.

דאָס ברויט איז טייער היינטיגס יאָהר,
דאָס ווארט — אומזיסט. דער מעצענאט
פארלאנגט דיין ווארט. באזונג זשע נאָר
זיין הונד און פרעס דיך אָן ביז זאט...

7.

עראינערונג.

ווער ס׳האָט די פערל, ווער דאָס קעסטל באקומען,
א, ווילהעלם ווייסעצקי, ביזט פריה אומגעקומען,
דאָך די קאַץ, דאָך די קאַץ איז געוועטט!

4.

שטאַרבענדע.

פֿליהסט ארויס נאָך זון און גליק, —
נאקעט, אָרעם קומסט צוריק:
דייטשע טרייהייט, דייטשע העמד,
זיי פארשפּיעלט מען אין דער פרעמד.

ווי דער טויט בלאָס זעהסטו אויס.
דאָך ניט זאָרג — דו ביזט צו הויז;
וואַרעם און גאָר אונגעשטערט,
ליגט מען אין דער דייטשער ערד.

מאנכער, לייַדער, איז געוואָרען
לאָם און קען אהיים נישט פֿאָהרען;
שטרעקט די הענד אויס מיט פארלאנגען,
גאָט זאָל איהם א הילף דערלאנגען...

5.

צו אַ פּאָליטישען דיכטער.

דו זינגסט ווי טירטעאוס אמאָל
פון העלדענמוט געטריבען;
דו האָסט בלוט שלעכט דיין פּובליקום
און אויך די צייט געקליבען.

דו האָסט ביי זיי זאָגאר ערפאָלג,
זיי לויבען דיך באגייסטערט:
ווי הויך און עדעל דיין געדאנק,
ווי שען דיין ליער באמייסטערט.

אין פאַרהויז לאָזט איבער דער וואנדערער צוריק
די דריקענדע שטיוועל און שטויביג,
אַריין! דאָ גענינסטו רוהע אויף אייביג,
און ווייכע פאנטאַפעל און שענע מוזיק.

9.

דער אַבגעקיהלטער.

נאָך איינמאָל, ביז מיין ליבט לעשט אויס
און איידער כ'גיה פון דאנען ארויס
נאָך איינמאָל, ביז איך גיה נישט ווערען
וואָלט איך געוואָלט געליעבט נאָך ווערען.

און נאָר א בלאָנדע מוז זי זיין,
מיט אויגען זאנפט, ווי לבנה־שיין.
דען שלעבט איז מיר געקומען אם ענדע
פון די ברונעטע זונפארברענטע.

דאָס יונגע פאָלק פון לעבענסקראפט
האָט ליעב דעם שטורם פון ליידענשאפט,
מען מוז זיי דריקען, האלזען. שווערען
און ס'מוז די זעל פארמאטערט ווערען.

ניט יונג און ניט מיהר גאנץ געזונד
ווי איך בין איצט אין דיזער שטונד,
וואָלט איך נאָך איינמאָל ליעבען וואַרעם
.און גליקליך זיין, דאָך אָהן א ליארעם.

10.

די קלוגע שטערען.

די בלומען דערגרייכט דער פוס אזוי לייכט
און ס'ווערען צוטראָגען די מיסטע:
מען גיהט פארביי זיי — צוטראָטען אויף צוויי,
די שוואכע אזוי ווי די דרייסטע.

דאָס ברעט איז צובראכען, וואו ער איז געשוואומען.
דאָ איז ער אין וואסער גלייך אומגעקומען.
דאָך די קאַץ, דאָך די קאַץ איז געוועטעט!

דעם ארון, דעם ליעבען באגלייט אלע האָבען.
זיי האָבען איהם אונטער מאי־בלומען באגראבען.
דאָך די קאַץ, דאָך די קאַץ איז געוועטעט!

ביזט קלוג געווועזען און האָסט זיך באהאלטען,
געפונען אן אָבראָך פון שטורעם פון קאלטען,
דאָך די קאַץ, דאָך די קאַץ איז געוועטעט!

ביזט יונג אנטלאָפען, ביזט קלוג געווועזען,
און איידער פארקיהלט זיך, ביזטו שוין גענעזען.
דאָך די קאַץ, דאָך די קאַץ איז געוועטעט!

עס זענען שוין יאָהרען פיעל לאנגע אריבער,
מיט וועהמוט, מיט קנאה, דערמאָהן איך דיך, ליעבער;
דאָך די קאַץ, דאָך די קאַץ איז געוועטעט!

8.
פרומע וואַרנונג.

אונשטערבליכע זעעלע, נעם דיך אין אַכט,
אז דו וועסט קיין שאדען ניט ליידען
וועז דו וועסט מיט דער ערד זיך צושיידען —
עס גיהט דער וועג דורך טויט און נאכט.

ביים גאָלדענעם טויער פון הויפטשטאָדט פון ליכט,
דאָרט שטעהען פון גאָט די סאָלדאטען,
זיי פרעגען נאָך מעשים און טהאטען,
אויף ראַנג און אויף נאָמען פרעגט ניט דאָס גערוכט.

12.

געדעכניש-פּייער.

ניט קיין מעסע וועט מען זינגען,
ניט קיין קדיש וועט מען זאָגען,
ניט געזאָגט און ניט געזונגען
נאָכדעם, ווען מיין שעה וועט שלאָגען.

אפשר אין א טאָג אזעלכען,
ווען די לופט וועט זיין א מילדע
וועט אויף מאנטמארט געהן שפּאציירען
מיט פּאולינע פרוי מאטילדע.

מיט דעם קראנץ פון אימאָרטעלען,
קומט זי אויף מיין גרוב זיך בויגען,
און זי זיפּצט דאן **Pauvre Homm !**
פּייכטער טרויער אין די אויגען.

לייזער וואוין איך זעהר הויך,
און עס איז מיר נאָר אונמעגליך
איך זאָל איהר א שטוהל אנבאָטען,
און זי פּיהלט זיך מיד און קלעגליך

זיסע, דיקע קינד, דו דארפסט
ניט צו פּום אהיים זיך קעהרען,
דו וועסט זעהן די דראָשקעס שטעהען
דאָרטען ביי די באריערען...

פון פּערל דער שטאם — דער תהום פונ׳ם ים;
מען קען פּאַרט דערגעהן זיי׳רע שפּורען;
מען בויערט זיי דאָך, מען שפּאנט זיי אין יאָך,
אין יאָך פון די זיידענע שנורען.

די שטערען דאָרט ווייט, זיי זענען געשייט —
נאָר הויך פון דער ערד, וואָס איז שטויביג;
אין הימעל׳ם געצעלט, אלם ליכט פון דער וועלט
זיי שטעהען דאָרט זיכער און אייביג.

11.

ש ל מ ה.

פּארשטומט זענען פּויקען, טראָמפּייטע; און פּלייטען
ביי שלמה׳ם געלעגער די וואָך זיי האלטען,
כיט שוועדען באגארטעלט מלאכים־געשטאלטען,
זעקס טויזענד ביי איין זייט, זעקס טויזענד ביים צווייטען.

זיי שיצען דעם קעניג פון טרוימענדע ליידען,
און ווי ער ציהט פינסטער די ברעמען צוזאמען,
דא ציהען זיך גליך אלע שטאלענע פלאמען —
צוועלף טויזענד שוועדען ארוים פון די שיידען.

דאָך פאלען די שוועדען צוריק אין די שיידען
פון זיינע מלאכים — עס שווינדען די שרעקען,
די ברעמען פון שלעפער זיי גלעטען זיך, וועקען
און שטיל זיינע ליפּען זיי מורמלען און ריידען:

„א, שולמית, די מלוכה — מיין ארבען,
פיעל לענדער זענען מיר אונטערטעניג,
כ׳בין איבער יהודא און ישראל קעניג —
דאָך ליעבסטו מיך ניט — פארוועלק איך ביז שטארבען.“

14.

אין אקטאבער 1849.

געלענט האט זיך דער שטארקער ווינד
און ווידער שטיל ווערט אין דער היים;
גערמאניעז — דאס גרויסע קינד
שפיעלט ווידער זיך ביים ווייהנאכטסבוים.

מיר טרייבען איצט פאמיליענגליק,
וואס העכער לאקט — דאס איז אונז איבעל.
די פרידענשוואלב — זי קומט צוריק
וואס האט גענעסט ביים דאך פון שטיבעל.

געמיטליך רוהען פלום און וואלד
פון זאנפטען לבנה־שיין פארגאסען,
נאר מאנכמאל הערט זיך ווי עס קנאלט —
האט מען פיליייכט א פרייגד דערשאסען.

פיליייכט מיט וואפען אין דער האנד
האט מען דעם דולקאף אנגעטראפען
(ניט יעדער האט אזוי פיעל פארשטאנד
ווי פלאקקום וואס איז שנעל אנטלאפען).

עס קנאלט. עס איז א פעסט פיליייכט
א פייערווערק צו עהרען געטהע'ן,
די זאנטאג, וואס פון קבר שטייגט
באגריסט דעם ליארם פון ראקעטען.

אויך ליסט טויכט ווידער אויף, דער פראנץ,
ער לעבט, איז ניט אין בלוט פארגאסען
אויף א שלאכטפעלד אונגארנלאנדס.
עס האט קיין רום איהם ניט דערשאסען.

13.

פרוי זאָרג.

אין מיינע טעג פון זון און גלאנץ
געדרעהט האָט זיך לוסטיג דער מיקענטאַנץ.
די ליעבע פרויגד — גאָר אונגעצוהלט —
זיי האָבען זיך מיט מיר געטיילט
מיט בראָטען פון מיין טעלער
און מיט מיין לעצטען העלער.

דאָם גליק איז אויס, דער בייטעל לעער,
און האָב שוין אויך קיין פרויגד ניט מעהר,
פארלאָשען איז דער זונענגלאַנץ,
פארשוואונדען איז דער מיקענטאַנץ,
די פרויגד, גליק ווי די מיקען,
פארשווינדען מיט די גליקען.

איצט ביי מיין בעט אין ווינטערנאכט
אלם וועכטערין די זאָרג זי וואכט.
זי טראָגט א ווייסע אונטעריאק,
א שוואַרצע מיץ און שמעקט טאַבאק.
די פּושקע רוישט מיט אימה,
עם געניצט שווער די זקנה.

מיר טרוימט אמאל: עם קומט צוריק
דער יונגער מאי, דאָם אלטע גליק,
די פרויגדשאפט און דער מיקענלאַרעם —
דאָ רוישט די פּושקע — נאָט ערבארם!
עם פלאצט דער זייפענבלאָז,
די זקנה שנייצט די נאָז.

ווי דאָס פּארשוינדעלט פיין פּארמיערט, די שענע
ים־גרינע אויגען ווינקען צוויבערהאפט.
ווי פּעסט זי שטעהט אויף איהרע פּים די קלייגע,
א בילד פון ציערליכקייט, פּאראיינט מיט קראפט.

דער טאָן פון שטים איז טריי אזוי און עהרליך,
מען זעהט די זעעלע ביז'ן גרונד ארויס,
און וואָס זי זאָגט איז קלוג אזוי און הערליך,
איהר מיילבעלע איז בליהענד ווי א רויז.

עס איז ניט ליעבעסווערט, וואָס ס'דריקט מיך,
איך ווער ניט דום, איך בלייב ביי מיין פּארשטאַנד,
דאָך וואונדערבאר איהר וועזען הילט און קוויקט מיך
און הימלישׂ שפּטשע איך און קוש איהר האנד.

איך, גלויב, דערנאָך האָב איך פּאר איהר א לילייע
שטיל אַבגעריסען, און געזאָגט דערצו:
„האָב חתונה מיט מיר אין זיי מיין ווייב, אטטיליע,
כדי איך זאָל ריין און גלייקליך זיין, ווי דו.“

וואָס זי האָט מיר געענטפערט, ווייס איך נימער,
דעז איך האָב באלד ערוואכט און בין געווען
צוריק א קראנקער, וואָס האָט אין קראנקענצימער
שוין מאנכע יאהר די שיין ניט אַנגעזעהן.

17.

זי פארלעשט זיך.

דער פּאַרהאנג פּאלט. דאָס שטיק איז אויס,
און הערען און דאַמען געהען צו הויז.
צי איז דאָס שטיק געווען געפּעלען —
כ'האָב געהערט, דאכט זיך, ריהמען מאנכע שטעלען.

געפאלען איז דער פרייהייטס־טאנץ,
אונגארען קען ניט מעהר אויסהאלטען,
דאָך אונבאשעדיגט איז ליסט פראנץ
און אויך זיין ביקס — אין שראנק באהאלטען.

ער לעבט דער, פראנץ, און וועט אלם גרייז
דערצעהלען מעשיות פון די שטרייטען
די אייניקלעך, אין ליעבען קרייז —
„אזוי האָב איך געקעמפט פארצייטען"...

15.

העלענע.

דו האָסט מיך פון קבר באשוואָרען
מיט דיין באצויבערטען ווילען;
דו האָסט מיך באלעבט מיט דיין פייער,
איצט קענסטו די פלאמען ניט שטילען.

פּרעס דיינע ליפּען אויף מיינע,
זים איז דיין אָטעם און געטליך,
כ'טרינק אויס דיין נשמה אין גאנצען —
די טויטע זיי זענען ניט זעטליך.

16.

בייזע טרוימערייַ.

אין טרוים בין איך געוועזען ווידער יונג און מונטער —
איך האָב געזעהן דאָס הויז ארום דאָס גרינע לאנד;
איך בין געלאָפען דאָרט דעם שטעג ארונטער,
געלאָפען מיט אטטיליען האנד אין האנד.

וואָס זאָל איך מיט מיין גלויבען טאָן,
דעם גלויבען אין פּאטער, גייסט און זוהן?
דעם קייזער פון כינא, דעם רבי פון פּאָזען
וועל איך מיין גלויבען איבערלאָזען.

דעם דייטשען פרייהייט און גלייכהייטסטרוים,
די זייפענבלאָזען פון בעסטען שוים,
זיי לאָז איך איבער אויף אייביגע יאָהרען
די ליעבע דייטשישע צענזאָרען.

19.

פארלאָרענער פּאָסטען.

פארלאָרענער פּאָסטען אין דעם פרייהייטסקריג,
האלט איך געטריי זייט דרייסיג יאָהר אוים;
איך האָב געקעמפט אָהן האָפּנונג אויף א זיעג,
אָהן האָפנונג, אז איך קום געזונד צו הויז.

אין יענע נעכט פלעגט אומעט מיך ערגרייפען,
און מורא אויף (בלויז נאָרען פאַרכטען ניט;)
אום צו פארטרייבען עם, פלעג איך דאן פייפען
די חוצפה'דיגע גראמען פון מיין שפּאטענליער.
יא, כ'האָב געוואכט מיט דעם געוועהר אין אָרעם
און האָט זיך דערנעהענטערט א פארדעכט'גער וואַנאבונד,
האָט ניט געהאלפען דאן קיין שום „דערבארעם" —
מיין וואַרמע קויל האָט איהם געמאכט א וואונד.

עם האָט ניט זעלטען — כ'לייקען ניט, געטראָפען,
אז אויף, דער שעלמע, האָט געשאָסען גוט...
און יעדע וואונד, וואָס איז געוועזען אָפען,
האָט מיך פארפליצט, פארנאָסען מיט מיין בלוט.

א הויכגעהרטער פובליקום
האט דאנקבאר אפלאדירט איהר דיכטער;
איצט אבער איז דאס הויז גאר שטום,
און ס'איז פארשוואונדען לוסט און ליכטער.

דאך האדך! אן ארימער, צוריסענער קלאנג
שרייט אוים ניט ווייט פון לעדיגער ביהנע:
פיעלייכט האט געפלאצט א סטרונע פאר באנג
ביי ערגיץ גאר אן אלטער וויאלינע.
פארדריסלידך לויפען ארום אין פארטער
די עטליכע מויז אהין און אהער,
און טוכלער אייל טראגט זיך פון יעדער צעלע;
די לעצטע לאמפ — זי ראנגעלט זיך נאך,
זי פאלט און הויבט זיך, פארלעשט זיך דאך —
דאס ארימע ליכט איז געווען מיין זעלע.

18.

די צואה.

איך מאך איצט מיר מיין טעסטאמענט,
דען באלד קומט אן מיין לעבענס ענד.
עס איז מיר גאר א גרויסער וואונדער,
וואס איך האב געליטען ביז אצונדער.

לואיזע, דו מיין קרוין פון קאפ,
דיר שרייב איך און דיר זאג איך אב
צוועלף אלטע העמדער מיט הונדערט פלייהען
און דריימאלהונדערט טויזענד ווייהען.

דעם פרוינד מיט עצות נאר א סך
און ניט געטאן פאר מיר קיין זאך,
אן עצה לאז איך איהם איצט זעלבער,
דו נעהם א קוה און ברענג אוים קעלבער...

דאָס דריטע בוך:

העברעאישע מעלאָדיען.

דעם פאסטעז ניט פארלאזט! די וואונדעז אפעז —
דער אייגער פאלט, א צוויימער איז געפעכט,
דאך פאל איך אונבאזיעגט אוז מיינע וואפעז
איז ניט צובראכעז, נאר מיין הארץ צובראכעז.

אָ, לאָז ניט אָהן לעבענס גענוס
דיין לעבען פארפליסען,
און אויב דו ביזט זיכער פון שאָס —
דאַן זאָלען זיי שיסען.

און פליהט דיר דאָס גליק פארביי אוינמאָל
ביים שפּויז האַלט איהם שטאַרק,
אויך ראַט איך דיר: בוי דיר דיין חייזעל אין טאָל
און ניט אויפֿ'ן בארג.

די פרינצעסין שבת.

אין די אלטע באבע־מעשות
קומען פאָר גלגולים פרינצעסן,
וואָס זיי נעמען אָן צו צייטען
זייער ערשט־נעשטאַלט צוריק.

אָט דער וואַלקולאָק דער מיאוסער
איז צוריק א פרינץ געוואָרעז.
שיינט און לייכט אין בגדי־מלכות,
שפּילט אפילו שוין א ליעבע.

מיט אמאָל די בייזע שעה קומט —
און מיר זעהען פלוצלינג ווידער
זיינע קעניגליכע האָהייט
אין א וואַלקולאָק פארוואַנדעלט.

גאָלדנע ליכט פון טרייסט און קדושה!
אויף דעם וועגטעל פון דעם עמוד
גלענצט איהר, ווי א שטערענטיכעל
אויף דער מאמעס ליעבען שטערען.

פרום און צניעות'דיג פארהאנגען
מיט דעם זיידענעם פרוכת
אין איהר סאמעטענעם מענטעל
שטעהט די רייניקייט אין ארון.

שטעהט און וואַרט... אָט קומט דער חזן
איינגעהילט אין ווייסען טלית
רופט ער אויס דעם זיסען רוף:
„לכה דודי לקראת כלה".

„לכה דודי — קום געליעבטער,
נעם אריין דיין שענע כלה,
זי האָט אבגעדעקט איהר שלייער,
איהר פארשעמט געזיכט אנטפלעקט דיר."

אָט דער שענער שיר־ידידות
איז פארפאסט שוין לאנגע יאָהרען
פון א וועלט באריהמטען זינגער
לכבוד די שענע חתן־כלה.

אין דעם מזמור וועלט באזונגען,
ווי ישראל האָט אויף אייביג
זיך פאר'קנס'ט צו מלכה שבת,
וואָס מען רופט „די שטילע פירשטין."

פון א פרינץ אזוינעם וועל איך
זינגען יעצט — ישראל הייסט ער.
איהם האָט דאָ א מכשפה
אין א הונט שוין לאנג פארוואנדעלט.

הונט מיט הינטישע געדאנקען,
אויסגעוואלגערט אלע מיסטען,
שלעפט ער זיך ארום א גאנצע
וואָך, צום שפּאט פון גאסען־יונגען.

אבער יעדען פרייטאָג אָוונט
בין־השמשות, טרעפט א וואונדער:
פלוצלונג פאלט פון איהם דער כשוף,
אוים הונט — ווידער מענש געוואָרען.

מענש מיט מענשליכע גענפיהלען,
ריין געצירט אין בגדי־כבוד,
הויך זיין קאָפּ, און הארץ דערהויבען,
טרעט ער איין אין פאטער׳ס פאלאץ.

„זיי נעגריסט, גלייעבטער פאלאץ
פון מיין קעניגליכען פאָטער!
יעקב׳ס צעלטען! ציטריג קוש איך
אייר אלטע הייליגע טירען".

דורך גאָטס־הויז שוועבט דורך א ציטער.
שטיל באוועגען זיך די ליפען.
שא! די קעניגין די שכינה,
בענשט, פארמאכט די אויגען, ליכט —

„איך וועל דיך דערפאר באלוינען
מיט א מאכל־טעם גן־ערן.
טשאָלענט הייסט ער — אָט דעם מאכל
האָט אונז גאָט אליין געגעבען!"

א מתנה פון זיין נאָמען
מיט דעם שבת פון בארג סיני
דורך די דונערען און בליצען —
טשאָלענט זאָלסטו מיר היינט עסען...

אָבגעגעסען סעודת־שבת,
זיצט דער פּרינץ און שיינט פון תענוג
מיט פּארקלעמטע אויגען קוקט ער,
רעדט עפּעס מיט זיך און שמייכעלט:

„הער איך ניט דעם ירדן רוישען?
איז דאָס ניט א קלאנג פון קוואלען
אין דעם פּאלמען־טאָל פון בית־אל,
וואו סע הויערען די קעמלען?

„הער איך ניט די הערדען־גלעקלאך?
איז דאָס ניט א קול פון שעפּסען,
וואָס דער פּאסטוך טרייבט אראָב צו —
אָבענד צייט פון הרי־גלעד?"

דאָך דער שענער רוה־טאָג שטעהט ניט
ווי מיט שאטען־פּים מיט לאנגע
שפּאנט אלץ נעהענטער די בייזע
שלעכטע שעה. דער פּרינץ פּארזאָרגט זיך.

בלום און פערעל אלער שענהייט
איז די מלכה ! וואס מיר, ווער מיר
מלכת־שבא אין איהר פארגלייכען
די, וואס איז געפעלען שלמה'ן...

יענע וואויגעלערנטע קליגט זיך
און פארמאגט א מויל אויף שרייפלאך,
עסט זיך איין מיט איהרע חכמות
און פארדרעהט דעם קאפ מיט חידות.

ניט ווי זי איז פירשטין שבת,
ווי א טויב א שטילע איז זי,
רוהיג ווי די רוה אליין,
וויים ניט פון קיין איבערשפיצלאך.

ניט ג'חקרה'ט זיך, ג'פלפולט,
ניט ג'בריה'ט זיך געפילדערט,
ניט געשפריצט מיט ווערטער פונקען,
טרייסלענדיג די האר צולאזטע...

פרום פארבארגט די שטילע פירשטין
איהרע צעפ אין וויסען הייבעל,
בליקט זי זאנפט, ווי די גאזעלע,
בליהט אזוי שלאנק ווי הדסים...

זי ערלויבט איהר ליעבסטען אלעם
אויסער איין זאך — טאבאק רויכען !
„ליעבסטער, רויכען איז פארבאטען,
וויסט דאך היינט איז שבת־קדש...

יהודה בן הלוי.

(פראגמענט)

I.

„קלעפען אל מיין צונג אן גומען,
און מיין רעכטע האנד זאל דאַרען,
אויב איך וועל אמאל פארגעסען
שוואר איך דיר, — ירושלים — ".

אט די ווערטער מיט'ן נגון
זשומען היינט מיר אהן אנ'אויפהער
אין מיין קאפ, מיר דאכט, איך הער אויך
שטימען, וועלכע זינגען תהלים —

און ערשיינען זעה איך אפטמאל
שאטענדיגע לאנגע בערד אויך —
טרויגעשטאלטען, ווער פון אייך איז
רב יהודה בן הלוי?

דאך זיי שוועבען ראש פאראיבער;
ס'האבען מורא די געשפענסטער
פאר דער שפראך פון די וואס לעבען —
אבער דאך האב איך דערקאנט איהם —

איך האב איהם דערקאנט לויט בלייכען
און געדאנקענשטאלצען שטערען,
לויט די אויגען זיס, וואס האבען
אנגעקוקט מיך שמערצליך, פארשענד —

קאלטע מכשפה־פינגער
שפירט ער קלעמען איהם ביים הארצען.
און דעם פרינץ נעמט דורך א שוידער:
באלד אוים מענש, צוריק א הונט זיי...

די פרינצעסין טראגט איהם אוגטער
אין א גאלדען רעהריל בשמים.
לאנגזאם שמעקט ער, נאך איינמאל כאטש
מיט דעם זיסען ריח זיך קוויקען.

פון פרינצעסינם האנד דעם לעצטען
אבשיד־בעבער אויסגעטרונקען.
שפריצט ער אויף דעם טיש די לעצטע
טראפענם און לעשט אוים דאם ליכטעל.

אט דעם עכטען, אלטען מקור
האָט געלייענט אויך דאָס אינגעל
מיט דעם אלטען מאָדנעם ניגון,
וואָס מיר רופען טראָפּ, דעם ניגון.

און געגאָרגעלט האָט ער ליעבליך
יענע דרייִדעלדיגע טענער,
און געטריללערט ווי א פויגעל
אויך דערצו נאָך דעם שלשלת.

אויך דעם תרגום אונקלוס, וועלכער
איז געשריבען אין דעם פלאטען
און פארקעהרטען אידיש־לשון,
וואָס מיר רופען עם ארמית,

און וואָס גליך איז צו דעם לשון
פון נביאים פונקט ווי גליך איז
שוואביש לשון קענען הויכדייטש. —
דאָס פארקעהרטע לשון קודש

האָט געלערנט פריה דאָס אינגעל
און דאָס וויסען האָט איהם נוצען
באלד געבראכט, בעת גמרא
האָט ער לערנען אָננעהויבען.

יא, גאנץ פריה שוין האָט דער פאטער
איהם אריינגעבראכט אין תלמוד,
און דאָ האָט זיך איהם געעפענט
די הלכה, אט די גרויסע

דאָך נאָך מעהר האָב איך דערקאָנט איהם
נאָך דעם וואונדערבארען שמייכעל
אויף די צווילינג שענע ליפּען,
וואָס מען זעהט נאָר ביי א דיכטער.

יאָהרען קומען און פארגעהען,
זייט יהודה בן הלוי
איז געבאָרען, זענען זיעבען
הונדערט פופציג יאָהר פארגאנגען.

אין קאסטיליענס שטאָדט טאלעדא
איז ער אויף דער וועלט געקומען —
און דער גאָלדענער טייך טאָיא
האָט זיין וויעגענליעד געוויעגט איהם.

פאר דער בילדונג פון זיין גייסט האָט
פריה געזאָרגט זיין שטרענגער פאטער,
און דעם למוד אָנגעהויבען
מיט גאָט'ס ספר, מיט דער תורה.

און געלייענט מיט דעם אינגעל
האָט ער עס אין אלטען מקור,
וואָס זיין אויסגעמאָלט און שענע
אלטע אשור'שע קוואדראטשריפט

שטאָמט נאָך פון דער צייט, פון יענער,
וועו די וועלט איז יונג געוועזען,
און דעריבער לייכט עס פרייגדליך
יעדען קינד'ס געמיט אנטקעגען.

אשור׳ס מלכה שמירמית,
וועלכע ס׳האָבען אין איהר קינדהייט
פייגעלעך ערצויגען, האָט מאנך
פויגעל־שטייגער אָננעמען.

זי האָט ניט געוואָלט שפּאַציערען
אויף דער פלאַכער ערד, אזוי ווי
אַלע בהמות; אין דער לופטען
האָט זי זיך געפלאַנצט א גאַרטען.

הויך געגלענצט אויף ריזענזייליען
האָבען פּאַלמען און ציפּרעסען,
גאָלדאַראַנזשען, בלומענבייטען,
מאַרמאָר־בילדער און פּאַנטאַנען.

אלעם קלוג און פּעסט פּארבונדען
דורך הענגבריקען, וועלכע האָבען
אויסגעזעהן ווי וויקעל־פלאַנצען, —
פויגלען האָבען זיך געוויעגט דאָרט.

גרויסע, בונטע, ערנסטע פויגלען,
טיפּע דענקערס, און געפלאַטערט
אום זיי האָבען מיט געטרילער
קלייניוואָרג, לוסט׳גע ציושיק־פייגעל —

אלע אָטמען איין מיט תענוג
זיסע, ריינע באַלזאַם־ריחות,
אונפּארשמירט און אונפּארדאָרבען
בון דעם ערדגעוואָרף דעם שלעכטען.

פעכט־שול, וואו מלחמה־שפיעלען
האבען אבגעהאלטען גרויסע
שכלי׳דיגע ראנגלערס פון דער
פומפדיתא און פון בבל.

אלע קונסטשטיק פון דעם פלפול
האט געלערנט דא דאס אינגעל,
און זיין מייסטערשאפט געוויזען
האט נאכדעם זיין ספר כוזרי.

אבער צווייפאך איז דאס ליכט וואס
גיסט פון הימעל זיך ארונטער:
בלענדענד זונענליכט בייטאג, און
מילדעם ליכט פון דער לבנה.

פונקט אזוי אויך לייכט דער תלמוד
צווייפאך, און ער ווערט געטיילט אין צווייען:
אין הלכה און הגדה.
ערשטע רוף איך אן א פעכט־שול —

אבער די הגדה ווי׳ל איך
רופען מיט דעם נאמען גארטען,
יא, א גארטען הויך פאנטאסטיש,
וואונדערבאר און גלייך צו יענעם,

גארטען פון דער שמירמית
וועלכער פון דער ערד פון בבל
איז אמאל ארויסגעשפראצט אויך,
פון דער וועלט דאס אכטע וואונדער.

יענער אונבאקאנטער שוידער,
וואָס עס וועהט פון דער געמורמעל,
פון דעם געטלעכען התגלות.
וואָס מיר רופען אָן פּאָעזיע.

אויך די קונסט פון דער פּאָעזיע
יענע קלאָרע, שענע חכמה,
וואָס מיר רופען אָן די דיכט־קונסט,
האָט ענטדעקט זיך פריה דעם איינגעל.

און יהודה בן הלוי
איז א חוץ א גרויסער גאון
אויך געוואָרען גרוים אלס מייסטער,
אין דער דיכטקונסט, גרוים אלס דיכטער.

יא, געווען איז ער א דיכטער
גרוים און גלענצענד ווי א שטערען,
פאר זיין פאלק א ליכט און פאקעל,
א גרויסארטיג וואונדערבארע

פייערזייל פון זאנג און שירה,
וועלכע איז פאראויסגעגאנגען
פאר דעם טרויערצוג ישראל'ס
אין דעם מדבר פון דעם גלות.

ריין און עכט, גאָר אָהן א פגימה
איז זיין ליעד ווי זיין נשמה —
בעת דער בורא האָט באשאפען
זיין נשמה, העכסט צופריעדען

די הגדה איז א גאַרטען
פון אזעלכענע פאנטאַזיעז,
אוו דער קליינער גמרא תלמיד,
בעת פארטויבט איהם אוו פארשטויבט האַט

ס'יונגע הארץ דער ווילדער שטרייט,
פון הלכה דער וכוח
איבער דאַם שלימזל איי, וואַם
האַט געלייגט א הוהן אום יום־טוב,

אדער איבער אנדערע שאלות
פונקט אזוי פיעל וויכטיג — ס'אינגעל
צו דערפרישען זיך אנטלויפט גלייך
אין דער בליהענדער הגדה,

וואו די שענע, אלטע מעשות,
אוו לעגענדעם פון מלאכים
אוו היסטאַריעם פון אנוסים,
יום־טוב תפלות, קלוגע ווערטער,

אויך גוזמאות, גאַר צום לאכען,
אלעם אבער קרעפטיג, גליהענד
פון אמונה, ווי געוואלטיג
האַט געגלענצט דאַם אוו געקוואלען ! —

אוו דעם אינגעל'ס איידעל זעלע
האַט געפאקט מיט מאכט די ווילדע
אוו משונה'דיגע מתיקות,
יענע וואונדערליכע שמערצלוסט.

לאנג שוין, נאנצע טויזענט יאָהרען,
קאָכט׳ס אין מיר. אָ, פינסט׳רע שמערצען!
און די צייט לעקט מיינע וואונדען,
ווי דער הונד די וואונדען איוב׳ס.

הונד, א דאנק דיר פאר דיין שפייעכץ!
דאָך דאָס קיהלט מיר אָב דעם בראנד נאָר,
היילען קאָן דער טויט אליין מיר —
אבער, אך, איך בין ניט שטערבליך!

יאָהרען קומען און פארגעהען —
אין דעם וועבשטול לויפט געשווינד אום
הין און הער און זומט די שפולע —
וואָס זי וועבט דאָס וויים קיין וועבער.

יאָהרען קומען און פארגעהען,
מענשען־טרעהרען טריפען, רינען,
אויף דער ערד ארונטער, און די
ערד, אך, טרינקט זיי שטיל און גיערינ.

ווילדער זור! עס שפרינגט דאָס דעקעל —
וואויל דעם מענשען, וואָס ערגרייפען
וועט זיין האנד די קינדער דיינע
און צושמעטערען אז פעלזען!

דאנקען גאָט! עס דאמפט דער זור אוים
בים־לעכווייז וועדט שטום דער קעסעל,
און עס לאָזט מיך אָב א רגע
מיין פארפינסטערט מרה שחורה.

האָט ער זי א קוש געגעבען.
און מען הערט דעם קלאנג פון קוש אין
יעדען ליעד פון דיכטער, וועלכעם
איז געהיילינט דורך גאָט'ס גנאדע.

ווי אין לעבען אויך אין דיכטען
איז דאָס העכסטע גוטס די גנאדע —
ווער עס האָט זי קאן ניט פעלשען
ניט אין פערזען, ניט אין פראזא.

אזא דיכטער פון גאָט'ס גנאדע
רופען מיר מיט'ן נאָמען גאוון,
אין דער מלוכה פון געדאנקען,
איז ער הערשער, אייניציג, מעכטיג.

גאָט אליין שטעהט ער צום משפט
ניט דעם פאָלק — אין לעבען ווי אין
קונסט קאן טויטען אונז דאָס פאָלק נאָר
אבער ניט זיין אונזער שופט. —

II.

„ביי די טייכען בבל'ס זענען
מיר געזעסען און געווויינט, דאָרט
אויך די טרויער-וועדבעם האָבען
מיר די הארפען אויפגעהאנגען."

קענסט דו נאָך דאָס ליעד, דאָס אלטע?
קענסט דו נאָך דעם אלטען נגון,
וואָס ער זומט אין אָנפאנג טרוירינ
ווי א קעסעל אויף דעם פייער?

זיסע פֿאַמאַראַנצענלענדער
פון די קריסטען די גאלאנטע!
ווי זיי גלענצען, שמעקען, קלינגען
אין פּארצייטיגע זכרונות!

שענע וועלט פון נאַכטיגאלען!
דאַרט האָט מען אנשטאָט דעם אמת'ן
גאָט, גערינט גאָר צו דעם פאלשען
גאָט פון ליעבע און די מוזען.

און געזונגען האָבען דאַרטען,
אויף די פליכעם רויזענקראנצען,
די גלחים דוד'ס תהלים
אין דעם שענעם לשון לאנגדאק.

און די וועלטליך אירלע ריטערס,
רייטענדיג אויף פערד אויף שטאָלצע,
האָבען גראמען פיעל געזונגען
לכבוד זייער הארצענם דאמע.

אָהן א דאמע קיין שום ליעבע,
און ס'איז פאר'ן מוזענזינגער
נויטיג פונקט געווען די דאמע
ווי פאר פוטער־ברויט די פוטער.

אויף דער העלה, וואם מיר באזינגען,
אויף יהודה בן הלוי
האָט געהאט זיין הארצענסדאמע,
אבער פון אנ'אנדער ארט גאנץ.

און מיין פֿליה'רינג פערדיל הירזשעט
ווידער לוסטיג, אבצושאקלען
גלייך פון זיך דעם שווערען קומער,
און די קלוגע אויגען פרעגען:

„רייטען מיר צוריק קיין שפאניען,
צום יונגען, קלייגעם תלמודיסט,
און דעם קינפטיג גרויסען דיכטער,
צו יהודה בן הלוי?"

יא, א גרויסער, געניאלער
דיכטער איז פון איהם געווארען,
אונבאשרענקטער טרוימוועלט-הערשער, —
א פאעט פון גאטעם גנאדען.

און אין ליעדער און פיוטים
אין פזמונות און אין קינות,
אין ראמאנצען און געזאנגען
האט ער אויסגענאסען אלע

פלאמען פון זיין גאט געקושטע
זעלע! אט דער טרובאדור איז
גלייך געווען צו די בעסטע
מייסטערזינגערס פון דער פראווענס.

פון גיענע און פואטי,
רוסיליאן און אלע אנד'רע
זיסע פאמראנצענלענדער
פון די קריסטען די גאלאנטע.

און דערצעהלט, ווי וויסט און חרוב
און פאראונרייניגט דער אָרט איז,
וואו מע זעהט נאָך גלענצען דאָרטען
די נביאים'ס לייכטע שפורען,

וואו געווירצט איז נאָך די לופט דאָרט
פון גאָט'ס אייביג באלזאם־אָטעם —
„א, דער יאמערליכער אנבליק!"
האָט געזיפצט אמאל א פילגער

מיט א לאנגער, זילבערווייסער
באָרד, וואָס האָט ביים שפּיץ געשווארצט זיך,
און ס'האָט כמעט אויסגעווייזען,
אז זיין יוגענד בליהט אויף ווידער,

א גאנץ וואונדערליכער פילגער,
ווי א שמערץ א טויזענדיעהריג
האָט געקוקט איהם פון די אויגען,
און געזיפצט האָט ער מיט טרויער:

„ירושלים עיר הקודש!
ווי איז זי איצט וויסט און חרוב!
שדים, וועלף, שאקאלען לויפען
דאָרטען אומעטום ארום זיך, —

„אין די מויערן איינגעפאלען
נעסטען־של־אנגען און נאכט־פויגלען,
פון די פענסטערס איינגעבראכען
קוקט ארויס דער פוקס צופריעדען.

זי איז ניט געווען קיין לוירא,
וועלכע האָט מיט איהרע אויגען
אָנגעצונדען אום קארפרייטאג
דעם באריהמטען בראנד אין קירכע.

און געווען איז זי אויך ניט
קיין שאטלענע, וואָס געזעסען
אויבען אָן איז ביי געפעכט־שפיעל
און פארטיילט די לארבער קראנצען.

זי איז ניט געווען געלערענט
אין דעם קושען־שלחן־ערוך,
און קיין שאלות ניט ג'פסק'עט
אין א ועד פון ליעבע לומדים.

טרויריג, עלענד איז געווען
די געליעבטע פון דעם רבי,
ווי א יאמערבילד פון חרבן —
און דאָס איז ירושלים.

פון די פריהע קינדער־יאָהרען
האָט ער גליהענד זי געליעבט שוין,
ציטערן האָט געמאכט זיין זעלע
שוין דאָס וואָרט ירושלים.

אויפ'ן פנים פורפורפלאמען
האָט שטיל צוגעהערט דאָס אינגעל,
וועו א פילגער קיין טאָלערא
איז פון מזרח־לאנד געקומען

דיכטער־בענקשאפט ! פול חלומות
און אונגליקליך איז עס געוועזן
ווי דאָס ביינקען, וואָס געגומען
האָט אמאָל דעם גרויסען זינגער

ריטער זשאָפרוא רודעלאָ,
בעת צוריק־געקומען זענען
פון דעם מזרח־לאנד די ריטערס
און ביים בעכער־קלאנג געשוואָרען :

אז די קרוין פון חן און צניעות,
אז די בלום פון אלע פרויען
איז די שענע מעליזאנדע,
די מארק־גרעפין פון טריפּאָליס.

יעדער ווייס, אז נאָך דער דאמע
האָט באגעהרט אצינד דער זינגער,
ער האָט זי באזונגען, און איהם
איז זיין שלאָם צו ענג געוואָרען.

מיט א שיף האָט ער פון ציטא
אָבגערייזט, דאָך אויף דעם ים איז
ער געוואָרען קראנק, און גוסס
קיין טריפּאָליס אָנגעקומען.

און געזעהן האָבען ענדליך
מעליזאנדען זיינע אויגען,
דאָך דער שאטען פון דעם טויט האָט
באלד זיי צוגעדעקט אויף אייביג.

„דאָ און דאָרטען זעהט מען אָפטמאָל
אנ'אראבער אבגערישען,
אין דעם גראז דעם הויבען פיטערט
ער זיין הויקערדיגען קעמעל.

„אויף דעם טייערען בארג ציון,
וואו דערהויבען האָט זיך דאָרטען
אוז געשטראהלט פון גאָלד די שטאָלצע
פעסטונג פון דעם גרויסען מלך,

„דאָרט מיט ווילדע גראז באוואקסען
ליגען איצט נאָר גראָע חורבות,
וועלכע קוקען אז אונז טרויריג,
אוז עם דוכט זיך, אז זיי ווייגען.

„אוז מען זאגט זיי וויינען טאקע
אייגמאָל אין דעם יאָהר, אין נייטטען
טאָג פון חודש אָב; די אייג'נע
אויגען אָנגעפילט מיט טרעהרען

„האָב איך אויך געזעהן די דיקע
טראָפענס רינען פון די מויערן,
אוז געהערט האָב איך דאָס קלאָגען
פון צובראָכ'נע טעמפעל-זייל'ען". — —

אָט אזעלכע פרומע מעשות
האָבען אין חלוי'ס יונגען
חארצען אויפגעוועקט א שטארקע
בענקשאפט נאָך ירושלים.

און אין צעלט פון גרויסען קעניג
האָט דער יונגער העלד געפונען
גאָר א פראכטפול גאָלדען קעסטל
אויסגעוועצט מיט עדעלשטיינער.

אין דאָם קעסטל, זעלבסט א צירונג,
וואו דריוש האָט געהאלטען
און פארשלאָסען די תכשיטים,
זיינע אייגענע דימאנטען!

אלעקסאנדער האָט די לעצטע
באלד פארשענקט, אוועקגעגעבען
די גבורים פון זיין חיל,
און זיי האָבען ווי די קינדער

מיט די שטיינדעלעך געשפיעלט זיך —
אויסער איינעם כורש'ס זינגל,
דעם האָט ער געשיקט דער מוטער,
וואָם פון איהם גמאכט א בראש האָט...

און א וואונדערבארען אניקם —
דעם האָט ער געשיקט אריסטו'ן,
אלעקסאנדער'ס אלטען לעהרער
פאר זיין זאמלונג פון אנטיקעו.

אין דעם קעסטל איז געוועזען
א שנור וואונדערבארע פערל,
וואָם דער קעניגין אטאסא
האָט געשענקט דער פאלשער סמערדים.

צו די פים פון זיין געליעבטער,
מעליזאנדע פון טריפאליס,
זינגענדיג זיין שיר דעם לעצטען,
איז דער טרובאדור געשטאַרבען.

אַך, ווי עהנליך ווואונדערבאר איז
ביידע דיכטערס סוף געווען!
דאַך האָט יענער אויף דער עלטער
ערשט זיין רייזע אונטערנומען.

אויף הלוי איז געשטאַרבען
צו די פים פון זיין געליעבטער,
און נערוהט זיין שטערבענד קאָפּ האָט
אויף די קניה ירושלים'ס.

III.

נאָך דער שלאכט ביי אראבעלא
האָט דער גרויסער אלעקסאנדער
ביי דריוש צוגענומען
לענדער, לייט און עלעפאנטען,

ווייבער, פערד און קרוין און סצעפּטער,
שמאטעס גאלדענע און אוצרות
און אריינגעשטעקט אין זיינע
הויזענקעשענעס די בריטע.

און אום ניט אריינצוקריכען
אין אלעקסאנדערס הויזענטאשען,
גלייך מיט אלע גוטע זאכען
מאכט דריוש א ויברח.

און די רעשט איז אַנגעקומען
מיט'ן לעצטען אַמאַיאדען
קיין הישפאַניען, צו לייכטען
אויף דעם טורבאן פון דעם כאליף.

אבדערהאם דער דריטער האָט זיך
אויסגעפוצט דערמיט ביים פעכטשפיעל,
דרייסיג ריטער האָט באזיעגט ער,
און דערצו דאָס האַרץ זולייכאַ'ס.

בעת געפאלען איז די הערשאפט
פון די מאָהרען דורך די קריסטען,
איז די פערעל־שנור געקומען
צו דעם קרוינשאץ פון קאסטיליען.

קאטאליקען — מאיעסטעטען,
קעניגינען פון הישפאניען
האָבען אויסגעפוצט דערמיט זיך
ביי פראָצעסיעס, אקסגעפעכטען,

אויף ביי שיותער־הויפענס, פלענען זיי
זיצען רוהיג אויף באלקאנען,
און דערקוויקען זיך פון ריח
פון געבראט'נע, אלטע אידען.

שטנ'ס אייג'קעל, מענדיזאבעל
האָט פארזעצט די פערעל שפעטער,
כדי דעם דעפיציט צו דעקען
פון די ייניגליך פינאנצען.

דאך די פֿעריל זענען עכטע!
און דער זיעגער האָט געשאָנקען
עם א טענצערין א שענער
פון קאריגט, מיט'ן נאָמען טאָיס.

אין די האָר, די ווילד צופֿלאָטערט
האָט די פֿעריל זי געטראָגען,
און געטאָנצט און ווילד געדרעהט זיך,
בעת געברענט האָט פֿערזעפֿאָליס.

זון א ברענענדיגע פֿאקעל
וין דאָס קעניגשלאָס געווארפען,
אז געפֿלאקערט האָבען תיכף
ווי א פֿייערוועלק די פֿלאמען.

נאָך דעם טוידט פון טאָיס, וועלכע
איז געשטאָרבען אין שטאָדט בבל
פון א בבל־קראנקהייט, זענען
איהרע פֿערלעז דאָרט אין בערזע

פֿער אויקציאָן פֿארקויפֿט געוואָרען.
ס'האָט געקויפֿט א פֿאַפֿ פון מעמפֿיס
און געבראכט עם קיין מצרים,
וואו ערוואַרבען האָט עם שפּעטער

קלעאָפֿאטרא, וועלכע האָט די
שענסטע פֿעריל דין צומאָלען,
און אין וויין זי אויסגעטרונקען,
דעם אנטאָנוס אויף צו־להכעיס.

שטיל דערפון! — עס ליגט צובראָכען
איצט מיין שטאָלצער זיעגערוואָגען,
און די איינגעשפאַנטע לייבען
זענען טויט שוין, ווי די ווייבער,

וואָס מיט צימבלען און מיט פויקען
האָבען ווילד אום מיך געטאַנצט דאָן.
איך אליין — איך קייקעל עלענד,
גוסס־עלענד אויף דער ערד זיך.

שטיל דערפון! — די רייד איז וועגען
קעסטיל פון דריוש, און איך
האָב געטראכט ביי זיך אין הארצען:
וועז איך קריג דאָס שענע קעסטיל

און עס וואָלט מיך ניט געצוואונגען
געלד־נויט גלייך עכ צו פארקויפען,
וואָלט איך דאָן ראַרין פארשלאָסען
אלע לידער פון דעם רבי.

פון יהודה בן הלוי,
יום טוב זמירות, שירים, קינות,
און די בילדער פון זיין רייזע
קיין ירושלים, — אלעס וואָלט איך

לאָזען אבשרייבען פון בעסטען
סופר אויף דעם רייכסטען פארמעט,
און געלעגט וואָלט איך דעם כתב־יד,
אין דעם קליינעם גאָלד־בעם קעסטיל.

אין דעם הויף פון טילערי׳ען
איז די שנור צולעצט ערשינען,
און געשימערט אויף דעם האלז פון
זאלאמאן די באראנעסע.

אט דאם האט פאסירט די פערלען.
דאך דעם קעסטעל איז געגאנגען
גיט אזוי וואונדערליך, באהאלטען
האט פאר זיך עם אלעקסאנדער.

אין איהם האט ער איינגעשלאסען
אלע ליעדער פון האמערוס,
זיין באליעבטען, געטליכען דיכטער,
און גאלגען איז צוקאפענס

איהם דאם קעסטיל, און פון דארטען
האבען זיך אריינגע׳גנב׳עט
ביי דער נאכט אין זיינע חלומות
אלע ליכטע העלדענבילדער.

אנד׳רע צייטען, אנד׳רע פייגעל —
איך, איך האב גאליערט אמאל אויך
די גאזאנגען פון די גבורות
פון פעליד און אדיסעאוס.

דאמאלס איז געווען צום מוט מיר
זונענגאלדיג, ליכטיג, פרעהליך,
אויף מיין שטערען — וויינבוים־קראנצען,
און מוזיק האט זיס געקלונגען.

איזים פּריסטער, מאַהרענפּירשטען
אויף הישפּאַניענס קעניגינען,
און צולעצט די הויכפּארעהרטע
זאַלאַמאָן די בארָאָנעסע.

אָט די וועלט־באריהמטע פערעל
זענען נאָר דער שליים דער בלייבער
פון אנ'עלענד, אָר'מען שרעק,
וועלכער קריינקעלט אויף דעם ים גרונט,

דאָך די פערלען דאָ אין קעסטל
זענען וויילד ארויסגעקוואלען
פון א שענער מענשענזעלע,
וואָס איז טיעפער פאר'ן וועלט־ים —

דען עס זענען טרעהרענפערעל
פון יהודה בן חלוי,
וואָס ער האָט פארנאָסען איבער'ן
חרבן פון ירושלים. —

פערעל־טרעהרען שען פארבונדען
דורך דעם גאָלדנעם גראמענפאָדים,
און פון גאָלדנער דיכטקונסטקווונע
אלם א ליעד ארויסגענאנגען.

אָט דאָס פערעל־טרעהרען ליעד איז
יענע פיעל באריהמטע קינה,
וואָס געוונענן ווערט אין אלע
וועלטצווייטע צעלטען יעקב'ס.

דאָס וואָלט איך געשטעלט דאן אויף דעם
טיש ביים בעט, און אויב געקומען
וואָלט א פרײַנד און זיך געוואונדערט
אויף די פּראכט פון קלײַנעם קעסטל,

איבער זײַנע שניצעריײַען,
וועלכע זענען קלײן און קונציג,
איבער אלע וואונדערבארע
איינגעפאסטע איידעלשטיינער, —

שמייכלענדיג וואָלט איך געזאָגט איהם:
דאָס איז נאָר די גראבע שאלעכץ
פון אנ'אוצר שענער, בעסער, —
דאָ אין קלײַנעם קעסטל ליגען

דימענטען, וואָס זייער ליכט איז
אבגלאנץ, ווידערשיין פון הימעל,
הארצבלוט גליהענדע רובינען,
אונבאפלעקטע טורקאָזען.

אויף סמאראגדען פון נחמות,
פערעל ריינער נאָך ווי יענע,
וואָס געשענקט דער פאלשער סמערדים
האָט דער קעניגין אטאסא,

און וואָס שפּעטער האָט געצירט עס
אלע גרויסע מיוחסים
אונטער'ן ליכט פון דער לבנה —
טהאאים און די קלעאפּאטרא,

דאָך א ווילדער סאראצענער
איז פארבייגעריטען דאָרטען,
ווינגענדיג זיך אויף זיין פערד הויך,
אין דער האנד א שפיעז א בלאנקען.

און די ברוסט פון טרויערזינגער
האָט געשטאָכען ער דעם מאָרד־שפיז,
און בליץ־שנעל אוועקגעריטען
און פארשוואונדען ווי א שאָטען.

רוהיג איז דאָס בלוט גערונען —
רוהיג האָט צו ענד געזונגען
זיין געואנג דער רבי, און צום
לעצטען מאָל געזיפצט דאָן: „ציון!“ —

דאָך דערצעהלט אנ'אלטע זאגע,
דאָס דער סאראצענער איז נאָר
ניט געווען א מענש א שלעכטער,
נאָר בלויז א פארשטעלטער מלאך.

וועלכער איז געשיקט געווען
צוצונעמען גאָט'ס באליעבטען
פון דער ערד און איהם אָהן שמערצען
אין דער הימעל־וועלט צו ברענגען.

דאָרט, דערצעהלט זי, האָט ערוואָרט איהם
א קבלת פנים, וואָס איז
אנגענעהם שטארק פאר א דיכטער,
אנ'ארט הימעל־איבערראשונג.

אין דעם ניינטען טאג פון חודש
אב — דאס איז די טרויעריאהרצייט
פון ירושלים׳ס חרבן
דורך דעם טיטום וועספאסיאנוס.

יא, דאס איז די קינה „ציון",
וואס יהודה בן הלוי
האט געזונגען שטארבענדיג אויף
ירושלים׳ס הייל׳גע חורבות —

בארוועם אין א טרויערקיטעל
אויף א זייל אן׳איינגעפאל׳נער
איז ער דאמאלס דארט געזעסען,
און אראב איז איהם געפלאסען

ווי א וואלד די האר די גראע
און משונה׳דיג באשאטענט
ס׳בלייבט אויסגעצעהרטע פנים
מיט די טיעפע קלאָרע אויגען.

אט אזוי איז ער געזעסען
און געזונגען ווי א נביא, —
גלייך ווי עם וואלט אויפגעשטאנען
פון זיין קבר ירמיהו. —

ס׳האט דאס ליעד פון ווילדען טרויער
מילד געמאכט די חורבות־פויגלען
און גענעהמט האט מיט רחמנות
שטיל צו איהם דער ווילדער קאָרשון.

אָון נעקויפט דערפאר זיין ארעם
וַוייב, וואָס איז מיט איהם פארשלייערט
על פּי דין, א קאשעמיר־קלייד,
וואָס זי דארף דאָך נויטיג האָבען.

און יהודה בן הלוי,
מיינט זי, קאָן בכבוד רוהען
אין א שענעם פוטעראַל אויף
פון קארטאן פיין אויסגעצאצקעט

מיט כינעזיש עלפאנטע
מאלעריין ווי די שענע
באנבאניערקעס פון מארקיזע
אין פאסאושע פאנאראמע.

„דאָך מיך וואונדערט!" — אזוי האָט זי
אויסגעפיהרט, „דאָס איך האָב קיין מאל
ניט געהערט דעם דיכטער־נאָמען
פון יהודה בן הלוי."

ליעבסטע קינד, האָב איך געענטפערט,
אָט דאָס ליעבליכע ניט־ווייסען
ווייזט ווי גרויס ס'איז דער חסרון
פון פראנצויזישער ערציהונג,

און פון די פאריזער שולען,
וואו די מיידלעך, אָט די קינפטיגע
מוטערס פון א פאלק א פרייען
וועלען דארטען אויסגעבילדעט —

איהם אנטקענען איז געקומען
יום־טוב'דיג א כאָר מלאכים
און געזונגען איהם א מזמור —
זיינ'ס אנ'אייגען ליעד א שענעם.

יענעם שולגעזאנג דאָס זיסע,
יענעם שבת־ליעבען זמר,
מיט די פרעהליכע באקאנטע
מעלאָדיען — וואָס פאר טענער!

געטראמייטערט האָבען כרובים
און געפידעלט האָבען שרפים,
אַנדערע געשפּיעלט אויף הארפען
און געפּייפט אויף און געצימבעלט.

און געקלונגען און געזונגען
האָט עס ליעבליך, און אין ווייטען,
גרויסען הימעל האָט געהערט זיך:
„לכה דודי לקראת כלה!"

IV.

אונצופריעדען איז מיין ווייב שטאַרק
מיט דעם פאַריגען קאפּיטעל,
און באזונדערס בנוגע,
צו דעם קעסטיל פון דריוש.

שיער מיט ביטערקייט באמערקט זי:
דאָס א מאן אנ'אמת פרומער,
ווי עס דארף זיין, וואָלט דאָס גאָלדען
קעסטיל גליך אויף געלד פארביטען,

און באשעפטיג זיך א פּאָר יאָהר
מיט דעם למוד, דו וועסט קאָנען
לייענען דאן אין דעם מקור
אבן עזרא און בן גבירול.

און פּארשטעהט זיך, אויף הלוי'ן,
דאָס איז יענער גרויסער דיכטער,
וועלכער האָט די שענסטע ליעדער
אָפּגעשפּיעלט אויף דוד'ס פּיעדעל.

אלחריזי — איך קאן וועטען,
דאָס אויך ער איז אונבאקאנט דיר,
כאָטש זיין ווייַ איז עכט פּראנצויזיש,
און הרירי'ן איבערטראָפען

האָט ער ווייט אין די מאקאמען,
און געווען א וואלטעריאנער
איז ער לאנג שוין איידער וואלטער —
אלחריזי האָט געזאָגט דאָס:

„דורך געדאנקען גלענצט גבירול
און געפּעלט צומייסט דעם דענקער,
דורך זיין קונסט גלענצט אבן עזרא
און איז אנגענעהם דעם קינסטלער —

„אבער אלע ביידע מעלות
האָט יהודה בן הלוי,
און ער איז א גרויסער דיכטער
און באליעבט פון אלע מענשען."

אלטע מומיעס, אויסגעשטאָפּטע
פּרעה׳ס פון דעם לאנד מצרים,
מאראוויננער שאטען מלכים,
אָנגעפּודערטע פּארוקען.

ווי אויך כינא׳ס צעפּ מאָנארכען,
פּאָרצעלײַ׳נע־תפלה־קיסרים —
דאָס אלץ לערנען זיי אוים אויסוועניג,
קלוגע מיידלעך, אבער, הימעל!

וועו מען פּרעגט זיי איבער נעמען
פון דער גאָלדנער צייט דער גרויסער,
פון אראבישׁ אלט־הישפּאניש
אידישע פּאָעטענשולע.

פּרעגט מען וועגען דרייפאך־שטערן,
רב יהודה בן הלוי,
רבי שלמה בן גבירול
און רב משה אבן עזרא,

פּרעגט מען זיי אויעלכע נעמען,
קוקען אָן מיט גרויסע אויגען
אונז די שענע קינדער, און זיי
קאָנען זיך פון אָרט ניט ריהרען.

ראטען וואָלט איך דיר, געליעבטע,
צו דעריאָגען דאָס פּארזוימטע
און צו לערנען לשון קודש —
לאָז טעאטער און קאָנצערטען.

איינגעבויגען איז ער איינמאָל
אונטער א קיה'שע בויך געזעסען,
און דעם אייטער גיך געמאָלקען,
שטראָמווייז איז די מילך גערונען.

וואָס פאר א בזיון איז דאָס
פאר א רבי, פאר א דיכטער!
דאָן איז איהם א שמערץ באפאָלען
און געגומען האָט ער זינגען.

און זיין צארטעם זיסע זינגען
האָט געריהרט דעם פירשט פון שבט,
וואָס איז דאָרט פארביגעגאנגען —
און באפרייט האָט ער דעם שקלאף.

און דערצו נאָך איהם געגעבען
פיעל געשענק, א פיקסענפוטער,
אנ'אראבישע מאנדאָלינע
און אהיים צו רייזען צעהר־נעלה.

דיכטער־מזל! בייזער שטערען
וואָס פארפאָלגט די זיהן אפאָאָס
תמיד: יא, געשוינט אפילו
האָט ער אויך ניט זייער פאָטער.

בעת ער האָט געיאָגט די דאפנע,
האָט ער שטאט איהר לייב דעם ווייסען,
נאר דעם לארבערבוים אומשלונגען
ער, דער געטליכער שלומיאל!

אבן עזרא איז יהודה
בן הלוי׳ס פרייַנד נעוועזען,
אַדער נאָר א קרוב זיינער.
אין זיין רייזע־בוך באקלאָגט זיך

רב יהודה, ווי אומזיסט איז
ער געקומען קיין גראנאדא,
אום זיין פרייַנד דאָרט אויפצוזוכען.
שטאט איהם, האָט ער דאָרט געפונען

נאָר זיין ברודער רבי מאיר,
דעם פאָעט און מעדיצינער,
און דער פאָטער פון דער שענהייט
וואָס׳ט באצויבערט אבן עזרא׳ן.

די קוזינע צו פארגעסען,
האָט ער זיך געלאָזען וואנדערן,
אוֹן אִיז נע ונד געוואָרען,
ווי שוין מאנכע אנד׳רע דיכטער.

וואנדערנדיג קיין ירושלַים,
זענען טאָטערן איהם באפאלען,
און אוועקגעשלעפט געבונדען
אויף א פערד איהם אין די סטעפעס.

דאָרט האָט ער געמוזט טאָן מלאכות,
וועלכע פאסען ניט א רבי׳ן
און נאָך וועניגער א דיכטער —
קיה האָט ער געמוזט דאָרט מעלקען.

בעת געווען איז ער נאָך איציק,
האָט זיך איהם אמאָל געחלומ׳ט,
דאָס זיין נאָמען שטעהט געשריבען
מיט א ה״א פאראוים אין הימעל.

„וואָס קאָן פאַרט דאָס ה״א באטייטען?״
האָט געקלערט ער, „צי הער איציק,
אָדער אפשר הייליגער איציק?
הייליג איז א שענער נאָמען,

„דאָך ניט פאר בערליגער״, ענדליך
האָט ער היציג זיך גערופען,
ס׳האָבען נאָר געוואוסט פארטרויטע,
דאָס אין היציג שטעקט א קדוש.

„הייליגער איציק!״ אזוי האָב איך
אויסגערופען, בעת צו איהם בין
איך געקומען, זאָגט פון וואנעט
קומט ארוים דאָס וואָרט שלומיאל?״

לאנג געטענה׳ט האָט דער קדוש,
דאָס ער קאָן זיך ניט דערמאָנען
און געזאָגט א סך תירוצים
פון דער קריסטליכער אמונה.

ביז עס האָט געפלאצט אם ענדע
מיין געדולד און אָנגעהויבען
האָב איך שטארק צו שילטען, זידלען,
איהם צוואמען מיט זיין גלויבען.

יא, אפאלא איז צוגלייך אויך
א שלומיאל, און דער לאַרבער,
וואָס געקרוינט האָט שטאַלץ זיין שטערן,
איז א שלומיאלניק-צייכען.

וואָס באטייט דאָס וואָרט שלומיאל
וויסען מיר. עס האָט שאַמיסאָ
איהם פארשאפט שוין לאנג אין דייטשלאנד
בירגער-רעכט — דעם וואָרט נאָר מיין איך —

אָבער אונבאקאנט געבליבען
ווי די קוועלען פון טייך נילוס
איז זיין מקור; כ'האָב דעריבער
מאנכע נאכט דעם קאָפּ צובראָכען.

אין בערלין צוריק מיט יאָהרען
האָב איך פאַרגעלעגט די שאלה
פאר מיין גוטען פרוינד שאמיסאָ,
פאר דעם עלטסטען שלומיאל —

דאָך ער האָט מיך ניט באפריעדיגט,
אָנגעוויזען האָט ער מיר נאָר
וועגען דעם אויף היציג, וואָס האָט
אויסגעזאָגט איהם די פאמיליע

פון זיין פעטער אָהן — א שאָטען.
גלייך געפלויגען אויף א דראָשקע
בין איך צו דעם הערען היציג,
וואָס'ט אמאָל געהייסען איציק.

אָט דער דאָזיגער שלומיאל
איז דער עלטערפאטער פון דעם
שלומיאלניק־שבט, און מיר
זענען אלע זיינע קינדער.

אמת, קיין שום העלדענטאטען
ווערט דערצעהלט פון איהם, מיר קענען
נאָר זיין מומען, און מיר וויסען,
דאָס גענוג איז ער „שלומיאל".

דאָך דעם בוים פון א משפּחה
שעצט מען ניט צוליעב די פּירות,
נאָר צוליעב זיין הויכען עלטער —
אונז'רער איז דריי טויזענד יאָהר אלט!

יאָהרען קומען און פארגעהען —
דריי יאָהרטויזענד איז פארגאנגען,
זייט דעם טויט פון אונזער זיידען
רב שלומיאל בן צורי שדי.

לאנג שוין טויט איז אויך רב פּנחס —
דאָך זיין שפּיז האָט זיך ערהאלטען
און מיר זעהען ווי ער היינגט אלץ
איבער אונזער קאָפּ באשטענדיג.

און ער טרעפט די בעסטע הערצער —
ווי יהודה בן הלוי,
האָט ער אויך געטראָפען משה
אבן עזרא און בן גבירול.

מיין צבועק איז בלייך געוואָרען
ווי א טויטער און געציטערט,
גלייך ערפילט האָט ער מיין רצון
און דאָס דאָזיגע דערצעהלט מיר:

„אין דער תורה שטעהט געשריבען
ווי בעת דער וויסטענוואנדערונג
האָט ישראל זיך באלוסטיגט
אפט מיט מדין'ס שענע טעכטער.

„איינמאל איז געשעהן, דאָס פּנחס
האָט געזעהן א שענדליך מעשה,
וועלכע זמרי איז באנאנגען,
מיט א מדינ'שער נקבה.

„גיך האָט ער זיין שפּיז געגומען
און מיט וויבדען כעס דערשטאָכען
אויפ'ן שטעל דעם רשע זמרי —
אזוי שטעהט עס אין דער תורה.

„דאָך דערצעהלט דאָס פּאלק זיך מינדליך
אנ'אנדה פון פארצייטען,
דאָס געוועזען איז ניט זמרי,
וועלכען פּנחס האָט דערשטאָכען.

„נאָר, אנשטאט דעם חוטא זמרי
האָט ער אומגערן געטראָפען,
בלינד פון כעס, אנ'אומשולדיגען, —
דעם שלומיאל בן צורי שדי." —

הערענדיג דעם דיכטערס זינגען
איז זיין גאַנ איהם אויפגעשוואַלען;
די מתיקות פון די ליעדער
האָט פאר'סם'ט נאָר דעם מקנא.

אין זיין הויז ביי נאכט מיט פאַלשקייט
האָט פארפיהרט ער דעם פארהאסטען,
און איהם שטילערהייט דערשלאָגען,
און באגראבען אין זיין גאָרטען.

אָבער זעהט נאָר! פון דעם אָרט, וואו
בן גבירול איז געלעגען,
איז א פייגענבוים געוואקסען,
פון דער וואונדערבארסטער שענקייט.

הערליך איז זיין פרוכט געוועזען,
לייכליך, פול געווירצטע זיסקייט,
ווער עס האָט דערפון גענאָסען
איז פארזונקען אין ענטציקען.

פיעל געשמועסט און ג'סוד'עט
האָט זיך לאנג דאָם פאַלק דערציבער,
ביז צולעצט ערייכט די שמיעה
האָט די אויער'ן פון כלים'ן.

און געפרופט מיט אייג'נעם גומען
האָט ער יענע צויבער־פרוכטען,
און כ'נעהיימנים צו ענטדעקען
האָט געזעצט ער א קאָמיסיע.

אויך בן גבירול — ער דער טרייער
גאָט ערגעבענער משורר,
ער, די נאכטיגאל די פרומע,
וואָס זיין רויז איז גאָט געוועזען,

אָט די נאכטיגאל האָט איהרע
ליעבע ליעדער זים געזונגען
אין דעם מורא'דיגען חשך
פון דער נאכט פון מיטעלאלטער!

אונערשראָקען, אונבאקימערט
פון די שדים און מזיקים,
פון דעם טויט און דעם שגעון,
וואָס ערפילט האָט יענע שרעקנאכט,

האָט די נאכטיגאל די זיסע
נאָר געדאכט אָן גאָט איהר ליעבסטען,
איהם געיאָמערט האָט איהר ליעבע,
איהם געקלונגען האָט איהר ליבליעד.

דרייסיג פריהלינגם האָט דערלעבט נאָר
אויך דער ערד בן גבירול, אבער
וויט און בריים באקאנט געוואָרען
איז זיין נאָמען אין די לענדער.

נעבען איהם אין שטאָדט קאָרדאָווא
האָט געוואוינט אויך א ישמעאל,
וואָס האָט אויך געשריבען שירים,
און איהם שטארק געוועזען מקנא.

דער ויכוח.

אין דער שולע פון טאלעדא
קלינגען הילכיג די טראמפעטען;
צו דעם גייסטליכען געשלעג
לאזט דאס פאלק ניט לאנג זיך בעטען.

דאס איז ניט קיין פשוט פעכטען,
קיין געוועהר פון אייזען בליצט —
שפיזען זענען דא נאר ווערטער,
פון דעם פלפול שארף פארשפיצט.

ניט נאלאנטע קאוואליערען
פעכטען דא, ניט דאמענדיענער —
פון דעם קאמף די העלדען זענען
קאפוצינער און ראבינער.

און זיי טראגען אנשטאט קאסקעם
יארמולקעם און קאפוצען,
לאנגע קיטלען, ארבע־כנפות —
דאס — דער פאנצער, וואס זיי נוצען.

וועמעם איז דער וואהרער גאט?
צי איז עס די אידענס שטארקער,
שטרענגער איין־גאט, וואס זיין גבור
איז רב יהודה דער נאוואראר?

זעכציג מלקות אויף די פיאטעס
פון דעם גארטענאייגענטימער
האָט מען אָבגעשלאָגען גלייך, ביז
ער האָט זיך מודה געווען.

אויסגערופען פון דער ערד אויף
האָט מען גלייך דעם בוים אין גאָרטען,
און צום פאָרשיין איז געקומען
דער גע'הרג'עטער בן גבירול.

און צו קבורה מיט גרויס כבוד
האָבען איהם געבראכט די ברידער,
און דעמזעלבען טאָג געהאנגען
האָט מען אויך דאָרט דעם ישמעאל.

זיכער זענען די גלחים
פון דעם גארדיאנס קהילה
און זיי האלטען שוין דאָס וואסער
אַנגעגרייט דאָ צו דער טבילה.

שאקלען שוין די שפריצער־בעזימס
און די ריינע קטורת־פעסער —
און דערווייל זיי'רע געגנער
שארפען שטארק די מוהל־מעסער.

ביידע מחנות שטעהען פארטיג
פאר דעם קאמף־פלאץ אין דעם זאל,
און דאָס פאלק מיט אונגעדולד
הארט און וואַרט אויף דעם סיגנאל.

אונטער א גיין־גאלדנער חופה,
אין געוויש פון הויף־געזינד,
זיצט דער קעניג און די מלכה:
זי זעהט אויס נאָך גאָר א קינד.

א פראנצויזיש פלאכעם נעזעל,
א ממזרת אין די מיענען,
דאָך בא'כישופ'ען דעם מויל'ס
שטענדיג שמייכלענדע רובינען.

שענע לייכטזיניגע בלום —
זאל נאָר גאָט רחמנות האָבען —
פון דעם פרעהליכען פאריז
האָט מען זי גאָר איינגעגראָבען

אדער איז׳ס דער דרייעדיגער
ליעבע־גאט פון כריסטיאנער,
וואס זיין העלד איז ברודער יאזע,
גארדיאן ביי פראנציסקאנער?

מיט דעם כח פון הסברות,
מיט א שכל, טעם און סדר,
און מיט ראיות פון חכמים,
וועלכע מודה זיין מוז יעדער,

ווי׳ל דעם געגנער יעדער גבור
יענעמ׳ס נארישקייט דערווייזען,
און די וואהרע געטליכקייט
פון זיין גאט דערמיט באווייזען.

אבגעמאכט איז: אז דער יענ׳גער,
וועלכער וועט זיך אונטערגעבען,
איז פארבונדען אנצונעמען
פון זיין פיינד דעם וואהרען גלויבען.

שמד׳ן מוז זיך דאן דער רבי,
טובל׳ען זיך אין וואסער קיהלע,
און אין געגענטייל דער גלח
מקיים זיין די מצות מילה.

און צו עלף חברים טרייע
האט מען זיי געגעבען ביידען:
טיילען זענען זיי דעם מזל
נרייט אין פרייד׳ען און אין ליידען.

אין דעם פאָטער׳ס און דעם זוהן׳ס
און דעם הייליקן רוח׳ס נאָמען.
טרייבט דעם שד ער פון דעם רבי׳ן,
דעם פארשאָלט׳נעם יעקב׳ס זאָמען.

אין אויפכענע חלוקים
זענען שדים אפט פארבאָרגען
אין דעם אידען און מיט שארפזין,
ווײַז און טעמים איהם פארזאָרגען.

נו, דעם שד ארויסגעטריבען
דורך דעם כח פון פארשווערען,
קומט דער גלח צו זיין תורה,
לאָזט זיין „אני מאמין" הערען.

ער דערצעהלט, אז אין דער גאָטהייט
שטעקען גאנצענע דריי הערען,
דאָך זיי ווערען אין אייניק׳גער,
ווען עס פאסט, זיי זאָלען׳ס ווערען.

א מין חקירה, וועלכע יענער
נאָר פארשטעהן קאן און באגרייפען,
וואָס איז פּטור לאנג געוואָרען
פון דעם שכל׳ס שטאַרקע רייפען.

ער דערצעהלט, ווי אין בית־לחם
איז געבאָרען גאָט געוואָרען
פון דער מיידעל, וואָס האָט קיינמאל
ניט איהר מיידעלשאפט פארלאָרען.

דא'דערט אין דער שטייפער ערד
פון די שפאניער פני און פריעסטער:
ז'האט געהייסען בלאנש דע בורבאן.
דאננא בלאנקא הייסט זי איצטער.

פערדא איז דעם קענינ'ס נאמען
און דאס צונעמעניש „רשע";
אבער חיינט, ביי מילדען זיך,
איז דער קענינ גאר נישט־קשה.

אונטערהאלט זיך גוט געלוינט
מיט דער סוויטע איידעלליטען:
אויך די אידען און אראבער
זאגט ער פיעלע זיסקייטען.

די ג'מהל'טע פריצים'ס
איז דער קענינ גאר אין גאנצען,
זיי באפעהלען מיט זיין חיל
און זיי פיהרען די פינאנצען.

אבער פלוצלינג קלאפען פויקען,
און עס מעלדען די טראמפעטען,
אז עס הויבען אן דעם מויל־קאמף,
דעם דיספוט די צוויי אטלעטען.

און דער פראציסקאנער גארדיאן
שיסט ארויס אין פרומען כעס:
דא איז גראב זיין שטימע און דא
קוויטשענד ווי ביי א מרשעת.

„זיינע מערדער, פאָלק פון ראבע,
אידען, דאָס זייט איהר געוועזען —
שטענדיג טויט איהר דעם כישוף,
וועלכער קומט אייך אויסצולעזען.

„אידען־פאָלק, ביזט א נבלה,
וואו עס וואוינען די דעמאָנען:
אייער גוף איז א קאזארמע
פאר טייוואָלים מיליאָנען.

„דאָס זאָגט טהאָמאָס פון אקווינא,
וואָס מען רופט דעם גרויסען אָקסען
פון דער חכמה, און ער איז
ליכט און לוסט ביי אָרטאָדאָקסען.

„אידען־פאָלק, איהר זייט שאקאָלען,
וועלכע גראָבען זיך אין קברים,
אום צו זוינגען און צו פרעסען
די באגראָבענע פגרים.

„אידען, הערט, איהר זייט חזירים,
מאָלפעס זייט איהר, נאָזהאָרן־חיות,
וואָס מען רופט רהינאצעראסען,
פיאָווקעס זייט איהר, איהר הולטייעס.

„וועלף, וואַמפירען, קראָקאָדילען,
מתים־פיקער, ראבען, סאוועס,
באזיליסקען, פלעדערמייז,
שלוחים פון דעם מלאך־המות.

ווי דער הער־גאָט איז געלעגען
אין אַ מולטער; אוון עס זענען
אַ בהמה אוון איין אַקסעל
נעבען איהם גאנץ פרום געשטאנען.

ער דערצעהלט, ווי גאָט דער האר
איז פון הורדום'ען ענטרונען
קיין מצרים, אוון האָט שפּעטער
דאָך אַ שוועריגען טויט געפונען

אונטער פאַנטיום פילאטום,
וואָס דעם פסק האָט אונטערשריבען,
פון די האַרטע, שטרענגע פרושים,
פון די אידען צוגעטריבען.

ער דערצעהלט, ווי פון זיין קבר
איז דער האַר אַרויסגעפלויגען
אויף דעם דריטען טאָג שוין אוון צום
הימעל גלייך אוועקגעפלויגען:

ווי ער דאָך לעתיד לבוא
וועט זיך אויף דער ערד אומקעהרען
אוון פון איהם אין טאָל יהושפט
וועט דאן אלץ געמשפט ווערען.

„ציטערט, אידען!" שרייט דער גלח,
„פאר דעם גאָט, וואָס איהר געמאטערט
האָט מיט קלעפ, געשלעג אוון דערנער,
אוון צולעצט אוועקגע'פטר'ט.

„אונזער גאָט, דער איז די ליעבע,
יעזוס קריסטוס איז זיין נאָמען;
זיין געדולדיקייט, ענווות
זוכען מיר אלץ נאָכצוקומען.

„דארום זענען מיר אויף זאנפט,
רוהיג, לייטזעליג און מילד,
קריגען זיך נים, נאָר דעם לעמעל'ס,
דעם בעל־שלום'ס מוסטערבילד.

„שפּעטער וועלען מיר אין הימעל
ווערען ריינע, פרומע ענגעל,
און שפּאצירען דאָרט גאָטזעליג,
אין די הענט מיט לילייען־שטענגעל.

„אנשטאָט גראבע קיטלען טראָגען
מיר די ריינלינסטע בגדים
פון מוסלין, בראקאט און זיידענס;
בענדער, פרענזן פון גאָלד'נע פּאָרים.

„און אויס פּליעבען! גאָלד'נע לאָקען
פּלאָטערן דאָרט אויף אונזערע קעפּ;
נאָר די ליעבסטע בתולות פּלעכטען
אונז די האָר אין שענע צעפּ.

„ווייס־באקלעז וועלען גרעסער,
ברייטער, טיעפער זיין דאָרט אויבען,
אלם די בעכער פון דאָ אונטען.
וואו עס שוימט דער זאפט פון טרויבען.

„פּיפּערנאטערס, שלאנגען, עקדישען,
היישעריקען, בייזע קרעטען.
אטערן, נאטערן — קריסטוס וועט אייך
דעם פארפלוכטען קאפּ צופּלעטען.

„אדער ווילט איהר, א. ארורים,
אייערע נשמות רעטען?
זאלט איהר פון דעם בית המדרש
אין די קלויסטערס איבערטרעטען,

„אין דאס ליכט'גע הויז פון ליעבע,
וואו אין דעם געבענשטען בעקען
שלאנט פאר אייך דער קוואל פון גנאד —
דארט זאלט איהר די קעפּ איינשטעקען —

„וואשט דארט אב דעם אלטען אדם
און די זינד, וואס מאכט איהם שווארץ;
פון דעם אלטען כעם דעם שימעל
וואשט אייך אב פון אייער הארץ.

„הערט איהר ניט משיח'ס שטימע?
אייער נאמען רופט ער, פראים!
לויזט אייך אויף קריסטום'עס ברוסט
פון די לייזיגע חטאים!

„אונזער גאט, דער איז די ליעבע,
גלייך א לעמעל פאר א קרבן,
און פאר אונזערע עבירות
אויף דעם קרייץ איז ער געשטארבען.

„די דרייאייניקייטס־אמונה
קאָן פאר אונז'רע לייט ניט פאַסען,
וואָס מיט חשבון המשולש
זיך פון קינדהייט אָן באפאסען.

„וואָס ניט מעהר ווי דריי פערזאָנען
אין דיין גאָט זיך דאַרט אויפהאלטען,
איז ניט קשה נאָך; זעקס טויזענד
געטער גיט עס ביי די אלטען.

„און דער גאָט, וואָס איהר רופט קריסטוס,
איז מיר אונבאקאנט לחלוטין;
מיט זיין מוטער דער בתולה,
בין איך אויך ניט קיין מחותן.

„וואָס פאר צוועלעף־הונדערט יאהרען
איז ער אין ירושלים
צרות גרויסע אויסגעשטאַנען —
איז א צער בעלי חיים.

„צי די אידען איהם געטויט,
דאָס איז איצטער שווער צו זאָגען,
ווייל זיין גוף, דער אויגצ'גער עדות,
איז אויפ'ן דריטען טאָג פארפלויגען.

„און אז ער זאָל עפּים זיין גאָר
שדי'ס זוהן, בין איך ניט מינדער
דאָך אין כּפקות; ווי מיר ווייסען,
האָט ניט אונזער גאָט קיין קינדער.

„דאָך אין געגענטייל פיעל קלענער
פאר דעם ווייבערמויל אויף דר'ערד,
וועט דאָס פּרויענמיילכעל זיין,
וואָס איז אויבען אונז באשערט.

„און די אייביקייט פארבריינגען
וועלען מיר אין טרינקען, שפּרינגען,
קושען, לאכען, און באגיסטערט
פרעהליך הללויה זינגען."

און עס האָט דער קריסט געענדיגט,
און עס גלויבען די ערלים,
אז א ליכט איז אויף אין הארץ, און
שלעפּען שוין די טבילה־כלים.

דאָך די אידען האָסען וואסער
און זיי שאָקלען זיך און ברומען.
רב יהודה דער נאווארער
האָט אָפּליקענען געגומען:

„אום מיין גויסט'ס פעלד פעט צו מאכען
פון דיין פרומער זריעה וועגען,
האָסט אויף מיר דו אויסגעשאָטען
צואה־וועדטער גאנצע וועגען.

„יעדער געהט זיך מיט דעם דרך,
ווי ער האָט זיך שוין געוועהנט,
און אנשטאָט דיך דרום צו שעלטען,
דאנק איך דיר גאָר, גוט געמיינט.

„און ער איז א גרויסער גאט.
דוד זינגט: זיין גרויס, זי איז
אהן א מאס, עס איז די ערד
ס'בייגקעל אונטער זיינע פיס.

„אונזער גאט האט ליעב מוזיק,
פיערעל שפיעלען, זמירות זינגען:
אבער ווי חזירים קוויטשען
איז איהם, ווען די גלאקען קלינגען.

„און לויתן הייסט דער פיש,
וועלכער טוט אין ים טיף ליגען:
גאט דער האר האט איהם באשאפען
זיך צום שפיעל און פארגעניגען.

„טעגליך שפיעלט מיט איהם ער, אויסער
תשעה באב, ווען רום און בבל
האב'ן צושטערט דעם בית המקדש:
אין דעם טאג איז גאט איין אבל.

„דער לויתן וועט די ליינג זיין
הונדערט מיילען, זיין פלוספעדער
איז די גרויס ווי עוג פון בשן,
און זיין עק איז ווי א צערער.

„דאך זיין פלייש איז פיעל געשמאקער
פאר די בעסטע עסען־זאכען,
און עס וועט לעתיד לבוא
גאט דער האר א סעודה מאכען

„אונזער גאָט איז ניט געשטאַרבען,
ווי איין אַרעם קרבן־בעקעל
פאר דער מענשהייט, איז קיין זיסער
פילאַנטראָפ, א רב יעקעל.

„אונזער גאָט איז ניט די ליעבע,
קושען זיך איז ניט זיין זאכע,
דען ער איז א דונער־גאָט,
און ער איז א גאָט פון ראכע.

„אהן רחמנות טרעפט זיין צארן
אלע, אלע בעל־עבירות,
פאר די טאטעס ליידען עפטערס
גאָר די ווייטע, שפעטע דורות.

„אונזער בורא, דער לעבט אייביג,
אין זיין הימעל, אין דעם ווייטען,
עקזיסטירט ער אהן א סוף גאָר
דורך די אלע אייביקייטען.

„אונזער גאָט ער איז א גבור,
ניט קיין אויסגעטראכטע פאנע
מיט א פנים פון א דארער,
אבגעשלאָגענער הושענא.

„שטארק איז ער. אין זיינע הענד
טראָגט ער זון, לבנה, שטערען:
טראנען ברעכען, פעלקער שווינדען,
ווען ער קנייטשט נאָר אן זיין שטערען.

דאָך די קריסטען האלטען פעסט
אָן דעם פאטערליכען גלויבע,
און אָן זייער ערלישאפט,
לאָזען זיך זי ניט בארויבען.

נאָך דעם אידען רעדט אויפ׳ס ניי
דער קאטוילישער באקעהרער;
וויידער שילט ער, יעדעם וואָרט
איז א נאכט־טאָפּ, ניט קיין לעערער.

וויידער ענטפערט איהם דער רבי,
רוהיג, שטיל, מיט ישוב דעת;
ס׳קאָכט און זידט איהם אין זיין האַרצען,
אבער ער האלט איין זיין כעס.

ער בארופט זיך אויף דער משנה,
גמרא, מדרש און פּרושים;
בריינגט אויך פון דעם תוספות יום־טוב
אויסגעצייכענטע חידושים.

אָבער וואָס פאר אפיקורסות
אויסגעהערט פון גלח האָט ער,
יענער האָט געזאָגט: א רוח
אין דעם תוספות יום טוב׳ס פאָטער.

„דאָס איז איבער שוין און איבער!"
שרייט ער מיט דעם גאנצען כח;
די געדולד האָט איהם געפלאצט שוין
און עס ברענט איהם שיער דער מח.

„גילט נישט מעהר דער תוספות יום־טוב,
וואָס זאָל גילטען? שרעק און מורא׳ס!
פאר דאָס זינד, גאָט, זיי דיך נוקם!
שטראָף, אָ, גאָט, דעם אפיקורוס!

„פאר צדיקים אוז חכמים,
וועלכע ער וועט אויסדערוועהלען —
דעם לויתן, זייז געליעבטען
וועט ער צווישען זיי צוטיילען.

„טיילם מיט ווייסער קנאבעל־ברייע,
טיילם אויך ברוין אין ווייז געזאטען,
מיט בשמים אוז ראזינען,
אט איין ערך ווי מאטלאטען.

„אין דער ווייסער קנאבעל־ברייע
שווימען קליינע שטיקלעך רעטיך —
א, דעם מאכל, ברודער יאזע,
וואלסט שוין אויך געגעסען, וועט איך!

„אויך די ברוינע איז א מאכל,
דהיינו דאס ראזינען־יאיכעל,
דאס וועט הימלישׁ וואויל באקומען,
ברודער יאזע, דיין דיק בייכעל.

„וואס גאט קאכט, איז גוט געקאכט!
גלח'על, דו הער נאר דאס אן:
זיי מקיים מצות מילה
אוז דו קריגסט א שטיק לויתן."

ס'האט נעשמאק גערעדט דער רבי,
אפעטיט געמאכט ביי פרעסער,
אוז די אידען אין התפעלות
שארפען שוין די מוהל־מעסער.

אום אלם זיעגער צו באשניידען
די פוז זיי באזיעגטע לייט
אוז צו קריגען די טראפעען
פוז דעם וואונדערליכען שטרייט.

„און דעם רוהם פון דיין נצחון
וועל איך זינגען דאָ און זאָגען,
און, ווי מרים הנביאה,
טאַנצען און די פויקען שלאָגען."

איהם מיט כעס איז דער גלח
אין די רייד אריינגעפאלען:
„אלע קללות, אלע חרמות
זאָלען דיר אויף דיין קאָפּ פאלען!

„כ'האָב ניט מורא פאר דיין אבגאָט
און די אלע עבודות זרות,
אשמדי און בעל־זבוב,
בל און בעל און עשתרות.

„כ'לאָך מיך אויס פון דיינע רוחות,
פון דיין שווארצען בעל־הגוף,
דען אין מיר איז יעזוס קריסטוס,
כ'האָב גענאָסען פון זיין גוף.

„קריסטוס איז מיין בעסטער מאכל,
איז געשמאקער פיעל אין טעם,
ווי לויתן מיט די ברייעס,
וואָס עס האָט געקאָכט דער ס"ם.

„אך, אנשטאָט צו היספוטירען,
וואָלט איך ליעבער בראטען, זידען
אויף דעם גרעסטען, שטארקסטען פייער
דיך און אלע דיינע אידען."

„דען דער תוספות יום־טוב, גאָט,
דאָס ביזטו! אוז פאר פארשעמען,
גאָט, דיין גרויסען נאָמען מוזטו
פון דעם גוי נקמה נעמען.

„זאָל דער תהום איהם גלייך פארשלינגען,
ווי דעם קרח מיט זיין עדה,
וועלכע זענען אויפגעשטאַנען
געגען דיר מיט בונט אוז מרידה.

„דונער אוים דיין בעסטען דונער!
שטראָף איהם, גאָט, פאר דער עבירה —
האָסט געהאָט דאָך פעק אוז שוועבעל
דו אין סדום אוז אין עמורה.

„טרעף, אָ, גאָט, די קאָפוצינער,
ווי דו פרעה האָסט געטראָפען,
וועז מיט גאָלד אוז זילבער זענען
פון מצרים מיר ענטלאָפען.

„אוז עס איז אונז נאָכגעלאָפען
פרעה מלך פון מצרים
מיט א גרויסער מחנה, שווערטער
אין די שרעקליכע ידים.

„דאָז דיין יד, מיין גרויסער גאָט,
האָסט אויף זיי דו אויסגעשטרעקט,
אוז דעם פרעה מיט זיין חיל
מיט דעם ים האָסטו באדעקט.

„טרעף, אָ גאָט, די קאָפוצינער,
ווייז די שלעכטע, טמא גוים,
אז דו האָסט נאָך מאכט אוז גבורה,
צו באשטראפען די רשעים.

נאָכוואָרט צו ראָמאַנצערא.

איך האָב א נאָמען געגעבען דאָס בוך „ראָמאַנצערא", ווייל אין די געדיכט, וועלכע זענען דאָ געזאַמלט, פיהלט זיך מעהר ערר טאָן פון ראָמאַנצען. מיט געצעהלטע אויסנאָהמען האָב איך זיי אַלע געשריבען אין משך פון די לעצטע דריי יאָהר, אונטער פאר־שידענע קערפערליכע שטערונגען און יסורים. גלייכצייטיג מיט דעם „ראָמאַנצערא" גיב איך ארויס אין דעמזעלביגען פערלאג א ביכעל, וואָס רופט זיך אָן „דאָקטאָר פאוסט, א טאַנץ־פאַעמע מיט זעלטענע מעשות וועגען שדים, מכשפות און דיכט־קונסט". איך רעקאָמענדיר עם דעם הויכגעשעצטען פובליקום, וועלכעם וואָלט גערן געווואָלט, נית אַנשטרענגענדיג דעם מאַרק, ווערען באהאווענט אין אזעלכע ענינים. איך האָב לכתחלה געהאט בדעה אייגצושלי־סען דאָס וועדק אין „ראָמאַנצערא". איך האָב דאָס אבער נית גע־טאָן, ווייל דאָס וואָלט געשטערט די אייגהייטליכע שטימונג, וועל־כע הערשט אין דעם גאַנצען „ראָמאַנצערא" און נית איהם צו א באשטימטען קאַראַקטיר. יענע טאַנץ־פאַעמע האָב איך געשריבען אין יאָהר 1847, וועז מיין קראַנקהייט איז שוין אפילו געווען ענטוויי־קעלט ביז צו אן ערנסטער מדרגה, אבער זי האָט נאָך נית געהאט ארויפגעווארפען איהר אומעטיגע כמאַרע אויף מיין געמיט. איך האָב נאָך דאָז געהאט אויף זיך אביסעל פלייש און גשמיות; איך בין נאָך נית געווען אויסגעדאָרט ביז צו דער מדרגה פון הויעל רוחניות, אַנגעטאָן בלויז אין א סקעלעט, וואָס האלט שוין אין גאַנצען בייס פאַנאַנדערפאַלען. אבער, לעב איך נאָך ווירקליך? פון מיין לייב איז אזוי פיעל אַפּגעקומען, אז עס איז שוין כמעט ווי גאָר נישט געבליבען, א חוץ די שטים, און מיין בעט דערמאָנט

און אזוי פאר גאָט און גלויבען
פֿיהרט זיך ברענענדיג דער שטרייט:
יעדער קעמפֿער גאנץ אומזיסט דאָך
קוויטשעט, וואַרפֿט זיך, שילט און שרייט.

שוין צוועלף שעה געוועהרט דער קאמף,
און זיי ווילען נאָך ניט רוהען:
מיד שוין ווערט דאָס פֿובליקום
און עס שוויצען שטאַרק די פֿרויען.

אויך דער הויף ווערט אונגעדולדיג,
מאנכע דאמע גענעצט פֿאמעליך.
צו דער שענער קעניגין
וועגדט זיך פֿרענענדיג דער מלך:

„זאָגט מיר, וואָס איז אייער מיינונג?
ווער פון בֿידען איז גערעכט?
האָט דער רבי צי דער גלח
דאָ גענואונען דאָס געפֿעכט?“

דאָננא בלאנקא קוקט איהם אָן,
און ווי טראַכטענד איהרע הענטלעך
מיט פֿארבראַכ'נע פינגער דריקט זי
צו דעם שטערען און זאָגט ענדליך:

„ווער גערעכט איז, ווייס איך ניט —
דאָך מיר דאכט — איך בין מיך מורה —
אז דער רבי און דער גלח
טוען שטינקען אלע ביידע.“

געוואָגט א פּאָרקעהרטע מיינונג, אז זי איז אָנגענומען געוואָרען פֿון דעם עולם אָהן ספֿקות, און דער אונגליקלעכער איז געוואָרען דאָס ציעלבּרעט פּאר אלעמענס שפּאָט. שולקינדער פלעגען איהם פּרעגען, אין וועלכער שפּראַך איז געשריבען געוואָרען דער „דאן קיכאָט?" אז דער אָרימער מאסמאן פלעגט ענטפֿערען „אין שפּאָנישער שפּראַך", פלעגען זיי איהם וועלען אויסשמועכען, אז דאָס איז א טעות, דאָס בוך איז געשריבען געוואָרען אין לאטיין, מעהר ניט איהם קומט עס פּאר אזוי ווי שפּאניש. אפילו זיין אייגענע פרוי איז אנטקעגען איהם געווען אוא אכזר׳טע, אז ווי נאר עס פלעגט זיך מאכען עפּיס א מיספּארשטענדניס אין הויזיגע זאכען, פלעגט זי זיך וואונדערן, וואַרום איהר מאן קען זי ניט פּארשטעהען: זי האָט דאָך גערעדט צו איהם דייטש, ניט קיין לאטיין. מאסמאן׳ס א באבע, א וועשערין, וואָס אויך איהר זיטליכקייט איז ניט געווען קיין שום פֿגם און דערצו נאָך האָט זי אמאל געהאט די זכיה צו וואַשען פּאר פּרידריך דעם גרויסען, האָט ניט געקענט פּארטראָגען די בזיונות פון איהר אייניקעל, און זי האָט זיך וועגען דעם געערגערט צום טויט. זיינער א פעטער, א בכבוד׳ער אלט־פּרייסישער שוסטער, וועלכער האָט אייגענטליך נאר געלעגט לאטעם אויף שיך, האָט זיך ארייננעמען אין זינען, אז זיין נעפֿע האָט פּארשעמט די גאנצע משפּחה, און פון פּארדראָס האָט ער זיך ארייננעלאָזען אין שיכרות.

עס פּארדריסט מיך זעהר, וואָס איך האָב מיט מיין לייכטזיניקייט און ניט־אויסגערעכענטקייט אין דער יוגענד אָנגעמאכט אזעלכענע צרות. מילא, די געעהרטע וועשערין קען איך ליידער ניט מאכען צוריק לעבעדיג; דעם פעטער, וועלכער, געקרענקט אין זיינע צערטליכע געפיהלען, וואלגערט זיך ערגעץ אין א רינשטאק אין בערלין, קען איך מעהר ניט אָבגעוואוינען פון שנאפּס. אבער איהם אליין, דעם אָרימען קאָמעדיאנט מאסמאן, וואלט איך וועלען אין דער עפענטליכער מיינונג רעהאביליטירען מיט דעם, וואָס איך ערקלער פייערליך, אז איך האָב חרטה אויף אלץ, וואָס איך האָב וועז עס איז געזאגט וועגען זיין לאטיינלאָזיקייט, לאטיניסישער אימפּאָטענץ אין זיין magna linguae romanae ignorantia

מיך אן דעם מכשף מערלינום'עם קבר, פון וועלכען עם הערט זיך קלאנגען. יענער קבר געפינט זיך אבער אין דעם וואלד בראצעליאנד אין דער ברעטאן, אונטער הויכע אייכען, וואס זייערע שפיצען פלאקערן ווי גרינע פלאמען אנטקעגען דעם הימעל. אט די בוימער מיט זייער פרישען ווינטעלע בין איך דיר, קאלעגע מערלינום, מקנא, וואהרום קיין גרין בלעטעל רוישט ניט אריין אין מיין מיט מאטראצען אויסגעבעטען קבר דא אין פאריז, וואו פון פריה ביז שפעט הער איך נאר א טראסקעריי פון וועגענער, א קלאפעריי פון המערס, זידלעריין און דאס צימבלען אויפן קלאוויר.

דאס איז א קבר אהן רוה, דער טויט אהן די בריוויעלעגיעס פון געשטארבענע, וועלכע דארפען אויך קיין זאך קיין געלט ניט אויסגעבען, און זיי איז אויך פארשפארט צו שרייבען בריעף, ווער רעדט שוין נאר ביכער. מיין צושטאנד איז ווירקליך א טרויעריגער. מען האט שוין מיר אראבגענומען א כאס אויך א טרונע, און אויך אויך א נעקראלאג, אבער איך שטארב אזוי לאנגזאם, אז עס וועט שוין צו לאנגווייליג פאר מיר אליין, ווי אויך פאר מיינע פרייגד. דאך, נאר גערולה, אלץ האט אן ענדע. אין א שענעם פריהמארגען וועט איהר געפינען פארשלאסען דעם באלאגאן, וואו איהר האט אזוי אפט געקליבען נחת צוקוקענדיג צו די מאריאנעטען שפיעלען פון מיין הומאר.

וואס וועט אבער נאך מיין טויט ווערען פון די ארימע קאמעריאנעטען, וועלכע איך האב אזוי פיעל יאהרען כסדר ביי די דאזיגע פארשטעלונגען באשעפטיגט? וואס צ. ב. קען ווערען פון מאמאן'ען? איך פארלאז איהם ניט גערן, און עס נעהמט מיך אן אזש פאר'ן הארצען, וועו איך דערמאן זיך אן די פערזען:

איך זעה די קורצע פיסלעך ניט מעהר,
איך זעה ניט די פלאכע נאז;
ער האט ווי א פודעל, פרישׂ, פרום, פרעהליך, פריי,
זיך איבערגעקוליעט אין גראז.

און עס לאזט זיך אוים, אז ער פארשטעהט נאר לאטיין! אט וועגען דעם פונקט האב איך אין מיינע שריפטען אזוי אפט ארוים-

האָט מיך געטריבען צוריק? איז דאָס געווען די צרות, וואָס איך האָב גע׳ליטען? דאָ איז געווען פיל׳ייכט אן אנדער גרונד, ניט אזא צרה׳דיגער. עס איז אויך מיר אָנגעפאל׳ען א מין בענקעניש נאָך א הימל׳ישען היים, און דאָס האָט מיך געיאָגט דורך וועל׳דער און טאָל׳ען, דורך שמאָל׳ינקע סטעזשקעס אויך די שווינדעל׳דיגע בערג פון דיאל׳עקטיק. איך האָב אפילו אויפ׳ן וועג אָנגעטראָפען דעם גאָט פון די פאנטאזיסטען, איך האָב זיך אבער מיט איהם ניט געקענט באנוצען. דאָס איז עפּים א פאר׳חלומ׳טעס וועזען, צוזאמענגעוועבט און צונויפגעוואקסען מיט דער וועל׳ט, אין וועל׳כער ער איז איינגעשפּארט, אזוי ווי אין א תפיסה, און ער קוקט דיך נאָר אָן מיט אן אפענעם מויל, אָהנמעכטיג און אָהן א שום וויל׳ען. כדי צו האָבען א וויל׳ען, מוז מען זיין א פּערזאָן, און סדי דעם וויל׳ען ארויסצואוויזען, מוז מען קענען פריי באוועגען די אייל׳ענ־בויגענס. נארט מען נאָך א גאָט, וואָס זאָל זיין בכח צו העל׳פען — און דאָס איז דאָך די הויפּטזאך — מוז מען איהם אָנעהמען, אל׳ס א פּערזענל׳יכקייט, וואָס עקסיסטירט באזונדער פון דער וועל׳ט און פארמאָגט די היל׳יגע אטריבוטען: אבסאל׳וטע גוטסקייט, חכמה און גערעכטיקייט. די אונשטערבל׳יכקייט פון דער נשמה, דאָס ל׳עבען נאָכ׳ן טויט באקומען מיר דאן נאָך אל׳ס צוגאָב, פונקט ווי די מארכביין, וועל׳כע דער קצב ווארפט צו אומזיסט די קונדען זיינע, פון וועמען ער איז צופריעדען. אזא מארכביין האָט אויך דער שפּראָך פון דער פראנצויזישער קיך א באזונדער נאָמען. עס הייסט la rejouissance, און מען קאָכט דערמיט אויסגעצייכענטע בול׳יאנס, וועל׳כע זענען באר אן אָריגען, פארשמאכטען חולה א שטערקונגס־מיטעל און א ל׳אבונג. וועז איך האָב זיך פון אזא rejouissance ניט אָפּגעזאָגט און האָב זיך, פארקעהרט, אָנ־געכאפט אן דעם מיט פארגנ־גען, דארף מיר יעדער פיהל׳ענדיגער מענש אין דעם געבען גערעכט.

איך האָב דאָ פריהער דערמאָנט דאָס גאָט פון די פאנטא־זיסטען. איך מוז אבער אָנמערקען, אז אין עצם איז עס גאָר קיין גאָט ניט, פונקט ווי די פאנטאזיסטען זעל׳בסט זענען אייגענטל׳יך ניט מעהר, ווי שעמענדיגע אטאזיסטען, וואָס שרעקען זיך ניט

אווי, הייסט עס, האָב איך מיר לייכטער געמאכט מיין געווי־סען. וועז מען ליגט אויפ'ן טויטענבעט, וועלט מען ווייכהערציג אין עמפינדלעך, עס ווילט זיך דאָן גוט פריינד וועלען מיט גאָט אין דער וועלט. איך בין זיך מודה ומתודה, איך האָב וועמען צו־דראפעט, וועמען געביסען, איך בין געווען ניט קיין שעפעלע. גלויבט מיר אבער, אז יענע גוטמוטיגע שעפעלעך, פון וועלכע מען קען זיך ניט אפלויבען, וואָלטען ניט אָנגעשטעלט אזא פרום פנים, וועז זיי וואָלטען פארמאָגט די צייהנער אין די נעגעל פון א טיגער. צו מיין שבח מוז איך זאָגען, אז מיט די דאָזיגע פון דער נאָטור באקומענע וואפען האָב איך זיך נאָר וועלטען באנוצט. זינט איך נוי־טיג זיך אליין אין גאָט'ס בארמהערציקייט, האָב איך איבערהויפט אלע מיינע פיינד געשענקט אן אמנעסטיע. אייניגע שענע געדיכט, וועלכע זענען געווען געצילט געגען זעהר הויכע אדער זעהר נידע־ריגע פערזאָנען, זענען דעריבער אין דער פאַרלעגענדער זאמלונג נאָר ניט אריינגענומען געוואָרען. געדיכט, וועלכע האָבען אָנגעריהרט דעם רבונו של עולם, כאָטש אפילו מיט א האלבען וואָרט אדער נאָר מיט א רמז, האָב איך, ווי אן אמת'ער בעל תשובה, דן געווען בשריפה: זאלען בעסער ברענען די פערזען, אוידער דער פערזענ־מאכער. יא, ניט נאָר מיט דער שעפונג, נאָר אויך מיט'ן בורא האָב איך פרידען געשלאָסען, צום גרויסען פארדראָס פון מיינע אויפגע־קלערטע פריינד, וועלכע האָבען מיר אויפגעוואָרפען, אז איך בין אריינגעפאלען צוריק אין דעם אלטען אבערגלויבען, ווי זיי געלוסט זיך אָנצורופען מיין אומקעהר צו גאָט. אנדערע האָבען זיך אין זייער אינטאָלעראנץ אויסגעדריקט נאָך שארפער. דאָס העכסטע פריס־טערטום פון אטעאיזם האָט מיך אריינגעלעגט אין חרם, און עס איז דאָ אזעלכע פאנאטישע גלחים פון אונגלויבען, וואָס וואָלטען מיך גערן געוואָלט אויסציהען אויפ'ן פייניגונגס־ברעט, כדי איך זאל זיך מודה זיין אין מיין אפיקורסות. צום גליק, געפינען זיך ניט אין זייער רשות קיין אנדערע פייניגונגס־אינסטרומענטען, א חוץ זייערע שריפטען. אבער אָהן פייניגונג בין איך זיך אויך מוחה. יא, ווי א פארלאָרענער זוהן, האָב איך זיך אומגעקערט צו גאָט, נאָכדעם ווי איך האָב אזוי לאנג ביי די העגעליאנער געפיטערט חזירים. וואָס

צו א פֿערזענליכקיט גאָט. דאָס איז א פּאקט, וואָס לאָזט זיך ניט באַשמירען אוּן פֿאַרגלעטשן, ווי דאָס האָבן מיט א גוטער כונה פֿרובירט אייניגע פּוּן מיינע אויפֿגעקלערטע פֿרײַנד. איך פֿראַטעסטיר אבער גאַנץ ענטשידען געגען דער מעשׂה, וואָס מען האָט אויף מיר אויסגעטראַכט, אז מיין צוריקגעשריטענהייט האָט מיך געבראַכט צו פֿיהרען בײַ צום שוועל פּוּן א קירכע, וועלכע האָט שוין אפֿילו אויפֿגענומען מיך אין איהר שוים. ניין, מיינע רעליגיעזע אנזיכטען אוּן איבערצייגונגען זענען עד היום געבליבען פֿרײַ פּוּן וועלכער עס איז קירכליכקייט; דער גלאָקען־קלאַנג האָט מיך ניט באַרוישט, אוּן די ליכט פּוּן אלטאר האָבען מיך ניט פֿאַרבלענדט.

איך האָב ניט געשפּילט אין קיינע סימבאליק, אוּן האָב מיין פֿארנופט נאָך ניט אין גאנצען אָפּגעגלט. איך האָב ניט געגעבען קיין שבועה אפֿצוזאָגען זיך פּוּן וועמען עס איז, ניט אפֿילו פּוּן מיינע אלטע היידנישע געטער; פּוּן די לעצטע האָב איך זיך אפֿילו אָפּגעקאַהרט, אבער בײַ זענען זיך באַאַנדערגענאַנגען אין ליעבע אוּן פֿרײַנדשאפֿט. עס איז געווען אין מאי 1848, אין יענעם טאָג, וועלכען איך בין צום לעצטען מאָל ארויסגענאַנגען פּוּן הויז; דאָן האָב איך גענומען אפֿשייד פּוּן די ליעבליכע געשטאַלטען, וועלכע איך האָב אזוי פֿארגעטערט אין דער צייט פּוּן מיין גליק. מיט מיה האָב איך זיך קוים דערשלעפּט צום לוואוּר, אוּן איך בין שיער ניט געפֿאלען אין אָהנמאכט, וועגן איך בין אריין אין דעם הויכען זאל, וואו די הערליכע געטין פּוּן שענהייט, אונזער ליעבע פֿרוי פּוּן מילא, שטעהט אויף איהר אָפּסטאַמענט, צוּפּוסען פּוּן איהר בין איך געלעגען לאַנג אוּן האָב אזוי ביטערליך געווויינט, אז א שטיין האָט געקענט צוגעהן.

די גענטין האָט ארונטערגעקוקט צו מיר מיטליידיג, אבער אין דערזעלבינער צייט טרויסטלאָז, אזוי ווי זי וואָלט געוואָלט זאָגען: „זעהסט דען ניט, אז איך האָב ניט קיין אָרימס אוּן קען דיר דערי־בער ניט העלפֿען?"

דאָ האָק איך אָפּ, ווייל איך זעה, איך פּאל אריין אין א ווינענדיגען טאָן, וועלכער נעהמט מיך דורך נאָך פּיעל מעהר,

אווי פאר דער זאך אליין, ווי פאר דעם שאטען, וועלכען זי שלאגט אף אויפ'ן וואנט. פאר דער צייט פון דער רעסטוראציע האבען די מעהרסטע אין דייטשלאנד מיט'ן רבונו של עולם געשפילט דיזעלביגע פובצעהניאהריגע קאמעדיע, ווי עס האבען דא אין פראנקרייך פאר דערזעלביגער צייט מיט'ן מאנארכיזם געשפילט די קאנסטיטוציאנעלע ראיאליסטען, וועלכע זענען גרעסטענטיילס אין האדצען געווען רעפובליקאנער. נאך דער יול־דעוואלוציע האט מען אויף יענער זייט ריין, פונקט ווי אויף דער זייט, די מאסקע ארונטערגענומען. פון דאמאלסט אן, באזונדערס נאכדעם, ווי מען האט אראפגעווארפען לודוויג פיליפ'ן, דעם בעסטען פון די, וועלכע האבעז די דערנער קרוין פון א קאנסטיטוציאנעלען מאנארך ווען געטראגען, פון דאן אן האט זיך אין פראנקרייך אויסגעבילדט די מיינונג, אז נאר צוויי רעגירונגס־פארמען האלטען אויס די קריטיק פון פארנונפט און ערפאהרונג: דאס איז דער אבסאלוטער מאנארכיזם און די רעפובליק; אז מען מוז אויסקלייבען איינס פון די ביידע, וויל יעדע געמישטע פארם, וואס ליגט צווישען, איז פאלש, שעדליך און קען ניט האבען קיין קיום. פונקט אויף דעמזעלביגען אופן איז אין דייטשלאנד ארויפגעשוואומען דער געראנק, אז מען מוז אויסקלייבען צווישען דער רעליגיאן און דער פילאזופיע, צווישען דעם דאגמאטישען גלויבען אין התגלות און דעם לעצטען לאגישען שלום פון דעם דענקען, צווישען דעם אבסאלוטען ביבלישען גאט אין דעם אטאאיזם.

וואס מעהר ענטשלאסענעם מוט איינער פארמאגט, אלץ גיכער וועט ער באלען אלס קרבן פון אועלכע דילעמען. וואס באלאנגט צו מיר, איז אין דער פאליטיק קען איך זיך ניט איבעריגם באריהמען מיט מיין פארגעשריטענהייט; איך בין געבליבען שטעהען ביי דיזעלביגע דעמאקראטישע פרינציפיען, צו וועלכע איך האב אין מיין פריהענדיגער יוגענד געזונגען שירה און פאר וועלכע איך האב וואס וויטער געקראנגען אלץ מעהר התלהבות. דערפאר אבער בנוגע צו דער טעאלאגיע מוז איך אליין זיך באשולדיגען אין צוריקגעשריטענהייט, וויל איך האב זיך אומגעקעהרט — ווי איך האב זיך שוין אין דעם בריהער מודה געווען — צום אלטען אבערגלויבען,—

זעלביגע ארטיקעל, וואו ער האט די אלטע יעזואיטישע בוך־
סברות שמעגדיג מעלה גרה געווען. אבער, ווי געזאגט, ניט אלע
פערזאנען, וואס האבען אויף ד ע ר וועלט א ראלע געשפילט, האט
שוועדעבארג ד'ארטען געטראפען אין אזא שטיינארטיגער פארגלי־
וועריג. אייניגע האבען דארטען ווייט אויסגעבילדט זייער כא־
ראקטער, סיי צום גוטען, סיי צום בייזען, און דא זענען פארגעקומען
וואונדערליכע ערשיינונגען. העלדען און הייליגע זענען געפאלען
ביז צו דער מדרגה פון הולטייעם און לומפען, און פארקעהרט האט
אויך פאסירט. צ. ב., וועו דער הייליגער אנטאני האט זיך דער־
וואוסט, ווי ווייט די קריסטליכע וועלט פארעהרט איהם און פאר־
געטערט, האט זיך פון גאוה ביי איהם פארדרעהט דער קאפ, און
ער, וואס האט אויף ד ע ר וועלט געקענט ביישטעהען דעם גרעסטען
נסיון, איז גראד דארטען געוואָרען אן אויסגעלאסענער הולטיי אין
בעל־תאוה, א גראבער חמר, וואס וואלגערט זיך אין שמוץ, ווי א
חזיר. די אונשולדיגע שושנה, וועלכע האט געלויבט, אז קיין זאך
אין דער וועלט וועט ניט גובר זיין איהר זיטליכקייט, האט זיך
דערמיט אזוי איבערגענומען, אז דאס גופא האט איהר אויפ'ן
שענדליכסטען אופן געבראכט צום פאלען, און זי, וואס האט זיך
אמאל אזוי מוטיג געשטעלט געגען די אלטע, האט זיך געלאזט
פארפיהרען פון דעם יונגען אבשלום, דוד'ס זוהן. פארקעהרט,
לוט'ס טעכטער זענען פאר דער צייט געוואָרען לייטיש, און אויף
יענער וועלט האלט מען זיי גאר פאר מוסטער פון אנשטענדיקייט;
דער אלטער לוט אבער איז ביים גלעזעל ווין לוידער געבליבען.

ווי נאריש עס קלינגט, ליגט דאך אין די דאזיגע באשרייבונגען א
וויכטיגער און טיעפער גראנק. דער גרויסער סקאנדינאווישער נביא
האט באנומען די איינהייט און די אונטיילבארקייט פון אונזער
עקסיסטענץ, ער האט אויף ריכטיג אפגעשאצט און אנערקענט די
אונפארפרעמדבארע רעכט פון דעם מענשען אלס אינדיווידום. די
יענע וועלט איז ביי איהם ניט קיין אידעאלער מאסקאראד, וואו
מיר טוען אן אויף זיך נייע קליידער און מיר וועלען אויך גאנץ
נייע מענשען: דער מענש און זיינע מלבושים בלייבען ביי איהם
אונפארענדערט. אין שוועדענבארג'ס יענער וועלט וועלען זיך פיה־

וועז איך טו נאר א טראכט, אז אויך פון דיר, טייערער לעזער, מוז איך באלד אפשייד נעהמען. א געוויסע ריהרונג פאר׳גנב׳עט זיך צו מיר ביי דעם גראנק, וואריס איך שייד זיך פון דיר ניט גערן. סוף כל סוף גענואוינט זיך צו דער פארפאסער צו זיין פובליקום, פונקט ווי דאס וואלט געווען א פארנינפטיגעם וועזען. עס ווייזט אוים, אז דו ביזט אויך אביסעל פאר׳דאגה׳ט, וואס איך קלייב זיך צו זאגען דיר „זיי געזונט". דו ביזט גערירט, מיין טייערער לע־ זער, און קאסטבארע פערל פאלען ארויס פון דיינע טרעהרען־ביי־ טעלעך. אבער, בארוהיג זיך, מיר וועלען זיך נאך זעהען אין א בע־ סערער וועלט, וואו איך האב אויך בדעה צו שרייבען פאר דיר בע־ סערע ביכער. נאטירליך, דאס איז אלץ געראטט, וועז מיין געזונד־ וועט זיך דאדטען פארבעסערען אוז וועז דאס, וואס הער שווע־ דענבארג דערצעהלט אונז פון יענער וועלט, איז ניט קיין ליגען.

וועדליג ער דערצעהלט אויך זייכ נאמנות, ווערט אונזער ארגאנישע ענטוויקלונג אפילו אויך א האר ניט געשטערט דורכ׳ן טויט: אונזער פערזענליכע אינדיווידואליטעט בלייבט אונפארענ־ דערט אוז גאנץ, אוז אויך יענער וועלט זעצען מיר פאר גאנץ רוהיג דיזעלביגע עסקים, מיט וועלכע מיר זענען געווען פארהאווענט אויך דער וועלט. שוועדענבארג איז אן עהרליכער יונג, אוז ער איז באגלויבט אין זיין באשרייבונג פון יענער וועלט, וואו ער האט מיט זיינע אויגען געזעהען די פערזאנען, וועלכע האבען אויך אונ־ זער ערד א ראלע געשפיעלט. דאס רוב פון זיי, זאגט ער, האבען זיך נאר ניט געענדערט, אוז זיי זענען פארנומען מיט דיזעלביגע זאכען, מיט וועלכע זיי האבען זיך פריהער באשעפטיגט: זיי האבען זיך נאר אפגעשטעלט אין זייער ענטוויקלונג, געווארען עפיס אלטפרענקישעס, א מין ראקאקא, וואס צייכענט זיך אוים צייטענ־ ווייז דורך זיין לעבערליכקייט. אזוי צ. ב. איז אונזער פרייגד, דאק־ טאר מארטין לוטער, געבליבען שטעהען ביי זיין שיטה פון חסד אוז אין כוסף פון דרייהונדערט יאהר האט ער טאג טעגליך וועגען דעם געשריבען דיזעלביגע פארשימעלטע סברות — נאר ווי דער פארשטארבענער בארון עקשטיין, וואס האט צוואנציג יאהר נאכאנאנד אין דער „אלגעמיינער צייטונג" גלאזט דרוקען דעמ־

ראָמאַנצערא

איז איבערזעצט אונטער דער רעדאקציאן פון

אברהם רייזען.

לעז באקוועם אפילו די ארימע גרעניענדער, וואס, אז די דעניש מיסיאנערען זענען צו זיי געקומען פרעדיגען קריסטעניטום, האבען זיי די ערשטע זאך געפרעגט: צי אויפ'ן קריסטליבען הימעל געפינען זיך אויך ים־הינט? וועז זיי האבען דערהערט, אז ניט, האבען זיי געענטפערט מיט צער: אויב אזוי, דאן טויג ניט דער קריסטליבער הימעל פאר גרעניענדער, וועלבע קענען אהן ים־הינט ניט אויסקומען.

אך, ווי אונזער נשמה וועהרט זיך דאס געזען דעם גערענק פון אייביגער פארניכטונג, פון אויפהערען זיין אלס פערזענליכקייט! די מורא פאר פוסטקייט, וועלכע מען האט אמאל געוואלט אנבינדען דער נאטור, איז נאר א געבארענע אייגענשאפט פון דעם מענשליבען געמיט. אבער, פאל ניט אראפ ביי זיך, טייערער לעזער, עס איז דא א יענע וועלט, און מיר וועלען נאך דארטען אויך אונזערע ים־הינט ווידער געפינען.

נו, זיי מיר געזונט, און טאמער בין איך דיר עפעס געבליבען שולדיג, מעגסט דו מיר אריינשיקען א רעכנונג.

געשריבען אין פאריז, דעם 30טען סעפטעמבער, 1851.

היינריך היינע.

נעמישטע ליעדער.

פון „נייעם פריהלינג".

1.

די בלום וואס איך ליעב, זי קען איך ניט געפינען,
דאס טוט אזוי וועה.
איך זוך אין די בלומען פארנאכט און באגינען,
א הארץ טיף אין זיי.

עס דופטען די בלומען, די זון איז פארנאנגען,
די נאכטיגאל זינגט.
איך זוך אזא הארץ אום ווי מיינס, מיט פארלאנגען,
וואס בלוטיגט און זינגט.

די נאכטיגאל זינגט, איך הער און פארשטעה איצט
איהר זיסען געזאנג:
אונז ביידען איז באנג, אזוי באנג אזוי וועה איצט
ווי וועה און ווי באנג.

2.

דער מאי איז אנגעקומען.
די בלומען און בוימער בליה'ן.
און דורך דער הימעלבלויקייט
די רויזיגע וואלקען ציה'ן.

די נאכטיגאלען זינגען
ארום פון דער בלעט'ריגער הויה.
די וויסע לעמער שפרינגען,
דאס גראז איז גרין און ווייה.

5.

זאג מיר, ווער האט דאס דעם זייגער פארטראכט,
וואס צעהלט די מינוטען בייטאג און ביינאכט?
א טרויריגער מאן איז דאס זיכער געווען,
וואס פלעגט אין די ווינטערנעכט זיצען אליין,
און צעהלען דאס קוויטשען פון מייז אין זיין חדר,
און ס'פיקען און קלאפען פון האלצווערים כסדר.

זאג מיר, ווער האט דאס די קושען פארטראכט?
א מויל, וואס געגליהט האט, געשמייכעלט, געלאכט;
ס'פלעגט קושען און גארנישט ניט טראכטען דערביי.
געמוזט האט דאס זיין אויך אין חודש פון מאי,
די בלימעלעך זענען פון דר'ערד ארויסגעשפרונגען,
די זון האט געלאכט, און די פייגעל — געזונגען.

6.

אמאל איז געווען א מלך,
געווען איז ער אלט שוין און מאנ,
דער אלטער, דער ארעמער מלך
א ווייב האט א יונגע געהאט.

א פאוש איז געווען א בלאנדער
און יונג, אזוי יונג נאך און שען,
טראגט ער די שלעפ פון דער מלכה,
אוואו נאר די מלכה פלעגט גיהן.

זאג, קענסטו דאס ליעדעל דאס אלטע?
עס קלינגט אזוי באנג און באטריעבט;
געמוזט האבען ביידע זיי שטארבען,
זיי האבען זיך צופיעל געליעבט.

איך קען נישט זינגען און שפרינגען,
איך ליג א קראנקער אין גראָז:
איך הער פון ווייטען קלינגען,
מיר טרוימט — איך וויים נישט וואָס.

3.

אויב דו האָסט נאָר גוטע אויגען,
קענסטו זעהן אין מיינע ליעדער,
ווי עס בלאָנקעט אום א מיידעל
דאָרט מיט שלאנקע ווייסע גלידער.

אויב דו האָסט אויך גוטע אוי'רען,
קענסטו דאָרט איהר שטימע הערען:
פון איהר זיפצען, לאכען, זינגען
וועט דיין הארץ צוגאנגען ווערען.

וויל זי וועט מיט וואָרט און בליקען,
פונקט ווי מיך, אויך דיך פארפיהרען,
א פארליעבטער פריהלינג־טרוימער
וועסטו זיך אין וואלד פארליירען.

4.

איך וואנדעל צווישען בלומען,
און בליה אליין אויך מיט:
איך וואנדעל ווי אין חלום,
און פאל אויך יעדען שריט.

א, האלט מיך פעסט געליעבטע!
איך בין פון ליעבע פול,
איך פאל דיר צו די פים נאָך
דער גאָרטען איז מיט מענשען פול.

פון „סעראפינע".

1.

וען איך וואנדע׳ אין דעם אבענט
דורך דעם טרוימענדיגען וואלד,
וואנדע׳לט שטענדיג ביי דער זייט מיר
מיט דיין צערטליכע געשטאלט.

איז דאס נישט דיין וויסער שלייער?
איז דאס נישט דיין ליעב געזיכט?
אדער לייכט דאס דורך די בוימער
זיך נאר דורך לבנה־ליכט?

אדער מיינע אויג׳נע טרערען,
הער איך פליסען נאכאנאנד?
אדער געהסטו, ליעבסטע, ווירקליך,
ווייענדיג מיט ביי מיין האנט?

2.

דאס איז א וויסע מעוע,
וואס פלאטערט אין דער הויך
איבער די טונקלע אינדרען;
די לבנה שטעהט הויך און בליך.

דער האיפיש און דער ראבע,
זיי שטעקען פון ים ארויס.
ארויף און אראפ פליהט די מעוע,
די לבנה שטעהט הויך און גרויס.

7.

כ'האָב אמאל ביינאכט געזעהען
דורך דעם וואלד די עלפען רייטען:
האָב געהערט די טרובעס, גלעקער
הילבען, קלינגען אין דער ווייטען.

זיי'רע ווייסע פערדלעך האָבען
גאָלד'נע הירשהערנער געטראָגען,
און ווי ווילדע שוואנען האָבען
זיי אין לופט זיך דורכגעטראָגען.

לאָבענדיג האָט זייער מלכה
מיך באגריסט אין שנעלען רייטען:
איז ס'א סימן — נייע ליעבע,
אדער זאל דאָס טויט באטייטען?

8.

מיט פיעל פאדדרוס אין קאלטען הארצען טראָגען
די יאָהרען מיך פארדריסליך דורך דער וועלט.
א נעבעל הילט ארום דאָס טויטע פעלד.
סוף הערבסט. די פייכטע שטורעמווינטען יאָגען.

די ווינטען פייפען, טראָגען אין דער געגענד
די דאָרע, רויטע בלעטער אום פון וואלד.
עס זיפצט דער וואלד. עס דאמפט דאָס פעלד. ס'ווערט
קאלט,
און איצטער קומט דאָס ערגסטע נאָך, עס רעגענט!

טראַגעדיע.

1.

אנטלויף מיט מיר און וועך מיין ווייב
און רוה זיך אויף מיין הארצען אויס;
מיין הארץ וועט אין דער פרעמד דיר זיין
דיין פאטערלאנד און פאַטערהויז.

און געהסטו נישט מיט מיר אוועק,
דאן שטארב איך דא פון וועה און פיין;
און כאַטש דו בלייבסט אין פאַטערהויז,
וועסטו ווי אין דער פרעמד נאָר זיין.

2.

(דאָס איז אַן אמת'דיג פאַלקסליעד, וואָס איך האָב
געהערט ביים רחיין.)

א פראסט איז געפאלען אין דער פריהלינג־נאכט,
געפאלען אויף צארטע בלויבלימלעך,
זיי זענען פארדארט און פארוויאנעט.

געליעבט האָט א איינעל א מיידעלע,
זיי זענען בגנבה אוועק פון דער היים.
געוואוסט האָט נישט טאטע, נישט מאמע.

זיי האָבען געוואנדערט אהין און אַהער,
זיי האָבען קיין גליק און קיין שטערען געהאט,
זיי זענען פארוועלקט און געשטאַרבען.

3.

אויף זייער קבר א לינדענבוים שטעהט,
דאָרט פייפען די פייגעל, דער אָבענט־ווינט וועהט,
און אונטען אויפ'ן גרינעם באוואקסענעם פּלאץ
דער מילנער־יונג זיצט זאַלבענאַנד מיט זיין שאץ.

אַ לִיעבע וואנדער־נשמה
דו געהסט פון טרויער אויס!
צו נאַהנט ביזטו צום וואסער,
די לִבנה שטעהט הויך אוּן גרויס.

3.

ווי נאַלדיג שטראהלט דער גרויסער ים
אין רויטען זונען־שיין!
ווען איך וועל שטארבען, ברידער, וואַרפט
מיך אינ'ם ים אריין.

ניט איינמאַל האַט דער ווילדער ים
מיין הארץ וואַס איז פּאַראומערט, קראַנק,
מיט זאַנפטע וועלען לִייכט געטרייסט.
מיר לִיעבען זיך שוין לאַנג.

4.

עס זעגלט מיט זעגלען מיט שווארצע מיין שיף
אין ים אין דעם ווילדען אצינד;
דו ווייסט דאַך, אז איך בין פּאַראומערט אוּן קראַנק
דאַך קרענקסטו מיך מעהר נאַך, מיין קינד.

עס פּלאַטערט דאַס הארץ דיינם אהין אוּן אהער
ס'איז פּאַלש אוּן ניט טריי, ווי דער ווינד;
עס זעגלט מיט זעגלען מיט שווארצע מיין שיף
אין ים אין דעם ווילדען אצינד.

פון די „ראַמאַנצען".

פריהלינג-פעסט.

דאָס איז דעם פריהליגם טרוירינג לוסט!
די בליהענדע מיידלעך אין וואלד אומעטום,
זיי ווייגען און לויפען אין אנגסט ארום,
מיט פלאטערענדע האָר און אָפענער ברוסט —
„אדאָנים! אַדאָנים!"

עס פאלט צו די נאכט. ביים פאקעלשיין
זיי זוכען אלע, זוכען אין דעם וואלד.
און טרוירינ׳ ווילד אן עכא פאלט
פון ווייגען און לאכען, פול שרעק און פיין —
„אדאָנים! אַדאָנים!"

דער יונגלינג ליגט אין וואלד אויף דר׳ערד,
דער וואונדערשענער, בלייך און טויט,
זיין בלוט פארבט אלע בלומען רויט —
א יאָמערען אין לופט זיך הערט:
„אדאָנים! אַדאָנים!"

טשאַילד האַראָלד.

שווימט א שטארקע שווארצע בארקע,
פול מיט טרויער שווימט זי שטיל.
דאָרט פארמומטע און פארשטומטע
טויט באגליטער זיצען פיעל.

עס בלאָזען די ווינטען אי שרעקליך, אי ליגד.
די פייגעל, זיי זינגען זיסטרויריג אין ווינד.
דאָס רעדעוודיג פּאַרעל בלייבט שטיל אויפ'ן גראָז,
זיי ווייגען, און וויסען אליין נישט פארוואָס.

מיט דעם רויטען מויל, און לאכיג
זאגט ער צום באטריבטען קעניג:
„א גוט מארגען דיר, מיין פאטער,
היינט וועט דיר מיין קאפ געהערען.

„היינט נאך וועל איך שטארבען — לאז מיך
נאר ביז האלבע נאכט נאך לעבען,
איך וועל פאר מיין חתונה מאכען
א באנקעט מיט טענץ און פאקלען.

„לאז מיך לעבען, לאז מיך לעבען,
ביז דער לעצטער כוס איז לעדיג,
ביז דער לעצטער טאנץ געטאנצט איז —
לאז ביז האלבע נאכט מיך לעבען!"

און צום תליון זאגט דער קעניג:
„זאל געשענקט זיין אונזער איידעם
נאך ביז האלבע נאכט זיין לעבען —
האלט געגרייט דיין בלאנקע האק."

2.

הער אלאף זיצט אין גלאנץ און שיין,
און טרינקט זיין לעצטען כוס מיט וויין.
אן איהם זיצט אנגעלעהנט
זיין וויב און וויינט —
דער תליון שטעהט פאר דעם טויער.

דער קארהאד הויבט ווילד זיך אן,
הער אלאף נעמט זיין וויב אין קאז,
זיי טאנצען אין פאקעלגלאנץ
דעם לעצטען טאנץ —
דער תליון שטעהט פאר דעם טויער.

און דער דיכטער, טויט דאָרט ליגט ער
מיט אן אָפענעם געזיכט,
און זיין בלויע אויג מיט טרויער
שטארט נאָך אלץ אין הימעלסליכט.

פון די טיפען קלינגט, ווי רופען
וואלט א קראנקע נימף דאָרט טיף.
וועלען קלאָגען און צושלאָגען
זיך אן שווארצען ראנד פון שיף.

ריטער אלאף.

1.

פאר דעם דאָם צוויי מענער שטעהען,
טראָגען ביידע רויטע מאנטלען,
איינער פון זיי איז דער קעניג,
און דער תליון איז דער צווייטער.

און צום תליון זאָגט דער קעניג:
„אן געזאנג, וואָס כ'הער, דערקענען איך,
אז געענדיגט איז די חתונה —
האלט איצט גרייט דיין בלאנקע האק.“

גלעקער קלינגען, ס'רוישט דער אָרגעל,
און דאָס פאלק שטראָמט פון דעם קלויסטער;
בונטע מאסען, אין דער מיטען
געהט געצירט דאָס יונגע פּאָרעל.

טויטבלאָס און געדריקט און טרויריג
איז די שענע קעניגם־טאָכטער;
פּרעך און פּרעהליך איז הער אלאף,
און זיין מויל איז רויט און שמייכעלט.

„איך בענש דעם ים און איך בענש די ערד,
די לאַנקע מיט בלומען פארצויגען;
די פייַלעכלעך בענש איך, זיי זענען מילד
אזוי ווי מיין פרוי׳ס ליעבע אויגען.

„איהר פייַלעכלעך־אויגען פון מיין פרוי,
דורך אייך פארליר איך מיין לעבען!
איך בענש אויך דעם האַלונדער־בוים,
וואו דו האַסט זיך מיר אַפּגענעבען.“

אַלי באַי.

אַלי באַי, דער העלד פון גלויבען
ליגט באגליקט אין מיידעל־אַרעמס.
אַלאַה גיט איהם צו גענוסען
אויף דער ערד שוין פון גן־ערן.

אַדאַליסקעז, שען ווי האורים,
און באוועגליך ווי גאַצעלען —
קרייזעלט איינע איהם די באַרד נאַר,
גלעט די צווייטע איהם דעם שטערען.

און די דריטע אויף דער לוט שפּילט,
זינגט און טאנצט און קושט איהם לאכיג
אויף זיין הארצען, וואו די פלאמען
פון גליקזעליקייטען גליהען.

פלוצים זיך דערהערט אין דרויסען
די טרומייטערס, שווערדען קלינגען,
ביקסען קנאַלען, קריגער קולות —
„הער, די פראנקען אויף אונז קומען!“

די פידלען שפילען לוסטיג און ליעב,
די פלייטען זיפצען טרויריג און טריב.
וועך ביידען טאנצען זעהט,
דעמ׳ס פרייד פארגעהט —
דער תליון שטעהט פאר דעם טויער.

און ווי זיי טאנצען אין זאל אום אזוי,
הער אלאף מורמלט שטיל צו זיין פרוי:
„דו ווייסט נישט ווי איך האב דיך ליעב —
און דער טויט איז אזוי טריב" —
דער תליון שטעהט פאר דעם טויער.

3.

הער אלאף, עם איז האלבענאכט,
דיין שעה האט אויסגעשלאגען!
דו האסט, ווי דיין באגעהר איז געווען,
א קעניגס־קינד געקראגען.

מאנאכען מורמלען דאס טויטענגעבעט,
דער מאן אין זאק, אין רויטען,
ער שטעהט גרייט מיט זיין בלאנקער האק
ביים שווארצען שטיין צו טויטען.

הער אלאף געהט אין הויף אראפ,
פארביי ליכט און שווערדען געהט ער.
עם שמייכעלט דעם ריטער׳ס פארביג מויל,
און שמייכלענדיג דארטען רעדט ער:

„איך בענש די לבנה, איך בענש די זון,
די שטערען אין הימעל, וואס גליהען;
איך בענש אויך די קליינע פויגעלעך,
וואס צוויטשערען, זינגען און פליהען.

פארשידענע ליעדער.

1.

איך געדענק די שעה, די זיסע,
וועז דו ביזט צו מיר געקומען,
און האסט אין מיין קלייגע תפיסה
מיר געבראכט מאיאווע בלומען:

שענע רייצענדע פרינצעסין,
דו אליין האסט דעם פאעט
אין זיין עלענד ניט פארגעסען
קרוינען מיט א מאי־בוקעט.

לאנג איז שוין דיין בלום געשטאָרבען,
דאך איהר פארב, איהר רויטע פארב
האט די צייט מיר ניט פארדאָרבען,
און זי לעבט אויך וועז איך שטאָרב.

2.

וועז איך הייראט, וועל איך שטרעבען,
אז מיין פרוי זאל פראכטפאל לעבען:
וואס זי וועט ניט טאָן, ניט זאגען,
וועל איך העפליך איבערטראָגען.

דאך, וועז זי וועט זיך ערלויבען
מיינע וועדק אמאל ניט לויבען,
מיך ניט קרוינען אלס פאעט,
רוף איך תכף זי צום גט!

און ער העלד באשטיגט זיין קריגספערד,
פליהט צום קאמף, דאך ווי אין חלום,
ווייל איהם דאכט זיך, אז ער ליגט נאך
אלץ אין ליעבע מיידעל־ארעמס.

און ווען ער צו גאנצע טוצען
פראנקענקעפ ארונטערזעבעלט,
לאכט ער פונקט ווי א פארליעבטער,
יא, ער לאכט אי מילד, אי צערטליך.

נאר די באקען ווערען בלאסער
און דער אטעם קירצער, הייסער;
און מיר געהען ווייטער שווייגענד
אין דעם שיין פון דער לבנה.

5.

איך האב נעהאט א שעה, ליעב פאטערלאנד:
דער אייכענבוים
שטעהט הויך דאָרט, און די וויאָלעט זיך נייגט —
דאָס איז געווען א טרוים.

דאָרט האָט מען מיך געקושט, געזאָגט אויף דייטש
(פאראנען קוים
נאָך אזא צויבערקלאנג) „Ich liebe dich" —
דאָס איז געווען א טרוים.

3.

איך מאך די קליינע ליעדער
פאר דיר, געליעבטע מיין.
זיי הויבען די קלינגענדע פליגלעז
.און פליהען צו דיר אריין.

און דיינע צולאָזענע קינדער
האָט דיר דיין מאן גענאמען;
זיי טאַנצען און לויפען און קוויטשען
דעם גאנצען טאָג און ביינאכט.

די געסט אונטערהאלטען זיך גערן
ביים קלאנג פון מיינעם א ליעד;
נאָר וועז די קליינוואַרג שרייען,
וועלען זיי נערווועז און מיעד.

און יענער, וואָס האָט דאָס געזונגען,
ליענט איינער אליין אין דער נאכט;
ער וואָלט שוין ליעבערשט די אינגלעך
איידער די ליעדער געמאכט.

4.

שטורמדיג לויפט די בלוט. די ליפען
דורשטען היים נאָך ליעבעס קושען;
נאָר מיר געהען שווייגענד ווייטער
אינ'ם שיין פון דער לבנה.

וואָס איך וויל דיר גערן זאָגען,
וויים איך, וועסט זיך שעהמען הערען;
נאָר די אויגען דיינע שמייכלען
און זיי פינקלען ווי די שטערען.

„דאָס שיפעל פֿליהט, דער וועב־שטוהל קראכט,
מיר וועבען פֿלייסיג טאָג און נאכט —
אלט־דייטשלאנד, מיר וועבען דיין טויטען־טוך,
מיר וועבען אריין דעם דרייפאכען פֿלוך,
מיר וועבען, מיר וועבען!

פראגמענט.

דו האָסט דעם רעכטען וועג אצינד באטראָטען:
נאָר אין דער צייט קענסטו א טעות האָבען.
עס זענען ריחות נישט פון לויטער בשמים,
וואָס זענען מיר פון דייטשלאנד צוגעשוואומען.

מיר טאָרען נישט טראָמפֿייטערען פון נצחון,
ווי לאנג עס טראָגען שוועדען אונזערע זעלנער:
איך ציטער ווען די שלאנגען פייפען ליעבע
און וואָלף און אייזעל פֿרייהייטס־ליעדער ברומען.—

א ס צ ע נ ע.

(די זון, דער דיכטער, אפֿען, פֿרעש, מויל־וואורף און א גליח־וואָרים.)

די זון:
וואָס געהען מיך דיינע אויגען אָן,
אז איך טו מיין רעכט?
שטראהלען מוז איך, יא — איך מוז!
אויף הער און קנעכט!

וואָס געהן מיך דיינע אויגען אָן?
דו — טו אויך דיין זאך! —
נעם א ווייב דיר, האָב א קינד,
און — מיך לאָז געמאך!

פון די „צייט ליעדער".

די שלעזישע ווערטער.

אין פינסטערען אויג קיין טרער נישט צו זעהן,
זיי זיצען ביים ווערשטוהל און קריצען די ציין:
„דייטשלאנד, מיר ווילען דיין טויטען־טוך,
מיר ווילען אריין דעם דרייפאכען פלוך —
מיר ווילען, מיר ווילען!

„א פלוך דעם גאַט, צו ווילכען אין נויט
מיר האָבען געבעטען, געזעסען אהן ברויט;
מיר האָבען אומזיסט געהאָפט און געוואַרט.
מען האַט אונז פאַרלאכט און פארשפּאַט און גענארט —
מיר ווילען, מיר ווילען!

„א פלוך דעם הערשער, דעם הערשער פון רייך,
וואַס אונזער פרייד און לייד איז איהם גלייך,
וואַס רויבט אונזער אַרבייט, וואַס זויגט אונז און שינדט
און לאַזט אונז אצינדער דערשיסען ווי הינט —
מיר ווילען, מיר ווילען!

„א פלוך דעם פאלשען פאטערלאנד,
וואו ס'וואקסט פאר אונז נאר שפּאַט און שאנד,
וואו יערע בלום ווערט פריה צודריקט,
וואו מיסט און פוילניס דעם וואַרים דערקוויקט —
מיר ווילען, מיר ווילען!

נישט מיט אוא כח
שלאגט דאָ שוין אין מוח
דער מערדער, דער הימלישער ברענער!
שטיל לעבט זיך און — שא!
קווא — קווא, קווא — קווא!
אין זומפעל איז בעסער און שענער!

דער מויל־וואורף:
לא היה ולא נברא! אין הימעל זאל ברענען
א גאלדענע שיסעל!
טיילמאל דערפיהל איך אביסעלע וואַרעם
און קראץ מיך אביסעל!

דער גליה־וואַרים:
זעה נאָר די ריים, וו׳ זי פלאמט איכ׳ם ראָד!
און ברענט אין די אויגען, מען שוויצט ווי אין באָד!
זעה נאָר די גרויסקייט, די פראכט!
פיש! איך בין אויכ׳עט א ליבטיגע זאך,
און ברען נישט אוים ד׳אויגען, און פראל ניט קיין סך,
און לייבט מיר נאָר שטיל ביי דער נאכט!

א הימן.

איך בין דער שוערד, איך בין דער פלאם. איך האָב אייך געלויבטען אין דער דונקעלהייט, און אז די שלאכט האָט אָנגעהויבען, האָב איך געפאָכטען פאראויס, אין דער ערשטער רייהע.

ארום מיר ליגען די טויטע קערפערם פון מיינע פרייַנד, אבער מיר האָבען געזיגט. אין די הויכע טריאומפגעזאנגען גיסען זיך אריין טענער פון אל מלא רחמים. מיר האָבען אבער קיין צייט, ניט צו פרעהען זיך און ניט צו טרויערן. די טראָמפייטען רופען אויף דאָס נייַ, עס הויבט אָן א נייער קאמף —
איך בין דער שוערד, איך בין דער פלאם.

שטראהלען מוז איך, יא, איך מוז,
כ'קאן נישט געהן צוריק! —
און וואס ארט דיך, אז איך וואלף
אמאל אראפ א בליק?

דער דיכטער:
אט, מיט דעם האלט איך מיך גרויס,
וואס איך לייד דיין בליק!
שענהייט זעה איך נאר אין ליכט
און אין פלאמען — גליק!

איצטער בין איך, ליידער, שוואך,
האסט מיך מיד געמאכט!
אויף די מידע אויגען פאלט
שוואר אראפ די נאכט!

די אפען: (כאר)
מיר אפען, מיר אפען,
מיר קוקען און גאפען,
ארויף צו דעם ברענער, דעם אלטען!
ער קען אונז נישט שטערען,
ער קען זיך נישט וועהרען,
ער קען זיך פאר אונז נישט באהאלטען.

די פרעש:
אין וואסער איז נאס
און גוט, אהן א שפאס!
עס לעבט זיך דאך בעסער און פרייער!
וועך וויסט פון א קוואל?
עס דעמפט זיך דער שטראהל,
עס קיהלט זיך דאס העלישע פייער!

אין גרוב איז א גן־ערן דאָך
פאר פּעבעל־פּיינד, פאר צארטע אוי׳רען;
דער טויט איז גוט, דאָך בעסער וואָלט
די מוטער אונז נאָר ניט געבוירען...

די שקלאפען-שיף.

1.

ביי זיך אין קאיוטע זיצט מינהער פּאָן קאָק,
נאָר טיף אין א חשבון פארגראָבען;
ער חשבונ׳ט זיך אוים וואָס זיין סחורה באטרעפט
און וויפיעל פארדיענסט ער וועט האָבען:

„דער גומי איז גוט און דער פעפער איז גוט,
„ביי דריי הונדערט זעקלאָך און פעסער;
„און גאָלד־שטויב און עלפענביין האָב איך — און דאָך
„די סחורה, די שווארצע, איז בעסער.

„איך האָב פאר א שפּאָט־פּרייז ביים סענגאל־טייך,
„די זעקס־הונדערט ניגערס געקראָגען;
„דאָס פלייש איז נאָר האַרט און די מוסקלען געשפּאנט,
„ווי אייזען כמעט, קען מען זאָגען.

„איך האָב פאר זיי בראנפען און ווערקצייג פון שטאָהל
„און גלעזערנע „פּערל" געגעבען:
„זיי וועלען מיר ברענגען אכט־הונדערט פּראָצענט,
„אפילו אויך דאָן, וועז ביים לעבען

„וועט בלייבען ניט מעהר ווי די העלפט נאָר פון זיי.
„אין האפען פון ריאָ־זשאניירא,
„באצאָהלט מיר א הונדערט דוקאטען פּער שטיק
„די פירמא גאָנזאלעס פּעריירא.

פון די „לעצטע געדיכטען".

דאָס לעכצען נאָך רוה.

לאָז בלוטען דיינע וואונדען, לאָז
די טרערען אָהן אַן אָפהאלט רינען;
געהיימער תענוג גלעט דיין הארץ,
אין ווייגען קענסטו הילף געפינען.

פארוואונדעט דיך קיין פרעמדע האנד,
דאן מוזטו זיך אליין פארלעצען;
אויך זאָלסטו דאנקען גאָט דערפאר
וען טרערען דיינע באקען נעצען.

דער רויש פון טאָג פארקלינגט, עס שטייגט
אראָפּ די נאכט מיט הללויה,
עס וועט דיך אין איהר שוים קיין נאר,
קיין שעלם ניט שטערען מעהר דיין רוהע.

דאָ ביזטו זיכער פון מוזיק,
די פּיאנא־פּארטאם אלע שטומען;
ביזט פריי פון גרויסער אפּער־פּראכט
און פון דעם דומען בראווא־ברומען.

דאָ וועלסטו ניט פארפאָלגט, געפּלאגט
פון גאוה'דיגע ווירטואוזען
און פון גיאקאמא'ס זשענירע,
וועם ס'האָט די וועלט אזוי צובלאָזען...

„דאן זענען פיעל היי־פיש פון וואסער ארויס
„צום פרעם, אלע גרייט, אלע פארטיג;
„זיי זענען די קעסט־קינדער מיינע אין ים,
„דאם נענער־פלייש שמעקט זיי גרויסארטיג.

זיי האבען דאם פלייש פון די פגר׳ם דערשמעקט,
מיר דאכט זיך כמעט שוין אין בארטען.
זיי שווימען דאך אלע פון הינטער דער שיף
שוין זינט אונזער אפפאהר פון דארטען.

„עס איז אזוי שען צו באטראכטען ווי זיי
„פארכאפען א פגר א נייעם.
„כאפט איינער דעם קאפ, כאפט דער צווייטער א פום,
דער דריטער פארשלינגט די שיריים.

„געענדיגט די סעודה, דאן הויבען זיי אן,
„מיט פרייד ארום שיף זיך באווענען;
„און שען איז צו זהן — ס׳ארא דאנקבארען בליק
„זיי טראגען מיר אלע אנטקעגען.“

— דאך זיפצענדיג פאלט איהם אריין אין די רייד
פאן קאק, און כמעט ווי מיט טרערען,
פרעגט ער דעם דאקטאר: „וואם קענען מיר טאן
דעם טויט אין זיין ארבייט צו שטערען?“

איהם ענטפערט דער דאקטאר: „ס׳איז ניט אונזער שולד
„די מעהרצאהל פון זיי איז געשטארבען
„דערפאר, ווייל זיי לופט פון דער שיף,
„מיט זייערע אטעמס פארדארבען.

פֿאַן קאָק זיצט פֿארטיעפט, זייַן געדאנק אבער וועלט
נאָר פֿלוצלינג איהם איבערגעריסען:
עם ווייזט זיך אין טיר דער צירוּלניק פון שיף,
זיי נאָמען איז דאָקטאָר פֿאַן סמיסען.

ר'איז לאנג ווי א דראָנג און זייַן נאָז איז בארעקט
מיט וואָרצעלעך איבער און איבער;
„ווי געהט'ס, הער דאָקטאָר?" — פֿרעגט לוסטיג פֿאַן קאָק
„ווי געהט עס די שוואַרצע, מיין ליעבער?"

דער דאָקטאָר בראנקט פאר'ן פרעגען און זאָגט:
„איך בין אייך צו מעלדען געקומען.
„אז הוינט אין דער נאכט האָט זיך שטארקער ווי פריה'ר
„דער טויט צו דער ארבייט געגומען.

„ביז איצט פלעגען פֿגר'ן צוויי יעדען טאָג,
„הוינט זענען גע'פֿגר'ט שוין זיבען.
„פיער מענער, דריי פרויען — איך האָב דעם פֿארלוסט
„זאָפֿארט אין די ביכער פארשריבען.

כ'האָב אייניעם נאָך אייניעם גענומען פון זיי,
אויך אונטער מיין מעסער דעם שארפען;
די לומפען פארשטעלען זיך אָפּטמאָל פאר טויט,
מען זאָל זיי אין ים אריין וואַרפען.

„איך האָב זיי דערנאָך פון די קייטען באפרייט,
„וואָס האָבען באוואכט זיי ביים לעבען;
„צו מאָרגנס האָב איך, ווי געוועהנליך, צום ים
„זיי אלעמען איבערגעגעבען.

פאראנקערט אין וואסער דאס שקלאפען־שיף ליגט
און בויגט זיך און וויעגט זיך פאמעלעך;
עס בלינצען לאמטערנדלעך פיעל אויפ'ן דעק
און טאנץ־מוזיק רימפעלט גאר פרעהליך

דער שטייערמאן פאהרט אויפ'ן פידעל ארום,
דער קוכער איז איצטער א פלייטער;
דער שיף־יונג בעארבייט גאר צערטליך די פויק,
דער דאקטאר — ער בלאזט א טראמייטער.

און נעגער און נעגערטעם הונדערט און מעהר
זיי דרעהען זיך, קוויטשען און שפרינגען;
ביי יעטווידער שפרונג הערט מען קלינגען אויף זיי
די קייטען, די אייזערנע רינגען.

א שענהייט א שווארצע נעהמט פלוצלינג ארום
א נאקעטען בחור א שווארצען;
זיי טאנצען גאר לוסטיג — מען הערט אויך דאביי
א קרעכצען וואס קומט פונ'ם הארצען.

א קנעכט שטעהט אין מיטען און קנאקט מיט'ן בייטש
צום טאקט ווי די מוזיקער שפילען;
און ווער ס'איז ניט לוסטיג ביים טאנץ, דער באקומט
די בייטש אויפ'ן רוקען צו פיהלען...

און טיידידאם־דאם און טידל־די־דאם
דער שרעקליכער ליארעם נעדמיט וועקען
די ריעזען וואס שלאפען טיף אונטען אין ים,
זיי נעהמען זיך ריהרען און שרעקען.

„פיעל אנדערע זענען געשטאַרבען פון פייז,
„זיי קענען קיין לאַנגוויילן פּאַרטאַגען,
„איך גלויב, אז מיט טענץ און מוזיק אויפֿ'ן דעק
„וועט לייכט זיין די קרענק צו פאַריאַגען."

„א טייערע עצה!" — דערפרעהט זיך פּאַן קאַק —
„יאָ, דאַקטאַרשע קלוגשאפט זאָל לעבען!
„איך גלויב אריסטאָטעלעס וואָלט מיר אצינד
„קיין בעסערע עצה געגעבען.

„אין דעלפֿטע דער בלומען־פעראיין־פֿרעזידענט
„איז אויך ניט קיין נאַר, מעגט איהר וויסען;
„דאָך איז ער, — איך שוואר אייך, — ניט האַלב אזוי קלוג
„ווי א י ה ר, מיין צירולניק פּאַן סמיסען.

„מוזיק, יא מוזיק! — אָט־אַזאַ אויפֿ'ן דעק
„זאָל טאַנצען די חברה און שפּרינגען.
„און וואַר ס'איז ניט לוסטיג ביים טאַנץ — זאָל מען איהם
„מיט בייטשען צו לוסטיג־זיין צווינגען!"

עס קוקען פון נאכט־בלויען הימעל אראָפּ
פיעל טויזענדער שטערענדלאָך קלייניע;
זיי גלאַנצען פּארבענקט און גאַר טרויימעריש קלוג,
ווי אויגען פון פרויען גאַר שענע.

זיי קוקען פון אויבען אראָפּ אויפֿ'ן ים,
וואָס ליגט איבערגעצויגען מיט שטראַהלען,
מיט שטראַהלען פון פֿורפור גאַר ווייט און גאַר בריים
אריבער די טאַנצענדע וואַלען.

„לאז לעבען די שווארצע אין נאמען פון איהם,
„וואס איז פאר אונז אלע געשטאַרבען:
„עס מוז מיר כאטש בלייבען א דריי הונדערט שטיק,
„אז ניט איז מיין מסחר פארדאַרבען!...

דער פילאנטראָפ.

געווען איז א ברודער און שוועסטער,
די שוועסטער איז אַרים, דער ברודער איז רייך;
געזאגט האט צום רייכען די אר'מע:
א, שענק מיר א שטיקעלע ברויט.

עס האט איהר דער רייכער געענטפערט:
„היינט לאז מיך, איך בעט דיך, צו רוה,
היינט גיב איך מיין יעהרליכע סעודה
די הערען פון קעניגס־דראַט.

„פון שילדקרויט א זוף האט ליעב אייגער,
דער צווייטער האט ליעב אנאנאס,
דער דריטער האט גערן פאזאנען
מיט טרעפלאך אוש פון פעריגארד.

„דער פירטער וויל דוקא נאר ים־פיש,
דער פינפטער פארצעהרט אויכ'עט לאקס,
דער זעקסטער פרעסט אליין וואס מען גיט איהם
און טרינקט נאך מעהרער דערצו."

די אַרימע, אַרימע שוועסטער
איז הונגעריג נעגאנגען אהיים,
זי האט זיך געלעגט אויפ'ן שטרויזאק,
און אפגעוויפצט טיף און זי שטארבט:

עם קומען פארשלאָפען ארויף אין דער הויף
די הייפיש אונצעהלינע הונדערט;
זיי גלאצען פאר'גולם'ט ארויף צו דער שיף
און ווערען ערשטוינט און פארוואונדערט.

ס'איז קלאָהר אז די אָנבייסען־צייט איז דאָס ניט,
אזוי טראכט זיך אייגער און איינער;
און פיעלע צוגענעצען זיך אין דער ברייט
און ווייזען די שפיצינע ציינער.

אין טידידידאמטאָם — עס נעהמט ניט קיין סוף
צום טאָנצען אזוי ווי צום שמייסען;
פון אונגעדולד נעהמען די הייפיש זיך גאָר
די אייגענע עקען צו בייסען.

איך גלויב, אז זיי האָבען ניט ליעב קיין מוזיק —
און אלביאנס דיכטער פלעגט זאָגען:
„פון חיות, וואָס האָבען ניט ליעב קיין מוזיק,
אנטלויף וואו דיין פוס וועט דיך טראָגען.

און טידידידאמבאָם און טידלדידאָם! —
צום טאנץ ווילן קיין ענדע ניט ווערען;
ביים מאסט־בוים שטעהט מינהער פאָן קאָף און ער שטרעקט
די הענט מיט געבעט צו די שטערען.

„אין נאָמען פון יעזום'ן בעט איך דיך, גאָט!
„לאָז לעבען די שווארצע, די זינדער;
„און טוען זיי בייזעס, גו, ווייסט דו דאָך שוין,
„אז זיי זענען דום ווי די רינדער.

ער מעלדעט מיט קופערנע צונגען
וויפיעל ער האָט גוטעס געטאָן
דער שטאָדט און זיינע מיטבירגער,
אהן אויסנאם פון רעליגיאָן.

דו, גרויסער דער מענשהייט'ס בעל טובה,
אין לעבען אזוי ווי אין טויט —
פון איטלעכער וואוילטאָט פון דיינער
זאל געבען צו וויסען דער גלאָק!

די קבורה פראָצעסיע געפייערט
געוועזן איז מיט פראכט און פאראד:
פארביי האָט געשטראמט די מענגע
געשטוינט מיט עהרפורכט פול

אויף א וואָגען א שווארצען,
וואָס האָט ווי א חופה געשיינט,
מיט שטרויספעדער שווארצע
האָט הויף דער ארון גערוהט.

דער ארון פון זילבערנע בלעכען
און זילבערנע שטיקעריי;
געמאכט האָט אויף דעם גרונד דעם שווארצען
גאָר דעם שענסטען עפעקט.

זעקס פערד געשפאנט צו דעם וואגען
אין שווארצע דעקען פארהילט;
זיי זענען ווי טרויער-מאנטלעכען
געפאלען אראָב ביז די פים.

מיר מוזען דאָך אלע שטארבען,
די קאָסע פון טויט זי האָט
דעם ברודער דעם רייכען געטראָפען
אזוי ווי די שוועסטער בעפאר.

און ווי נאָר דער ברודער דער רייכער
געזעהען האָט, זיין שעה קומט אָן,
גערופען האָט ער דעם נאָטאַריוס
און האָט זיין צוואה געמאכט.

באדייטענדע פארמעגענס
האָט ער די גלחים געלאָזט,
די שול־אנשטאלטען, דעם גרויסען
מוזאום פאר זאָאלאָגיע.

מיט עדעלע סומען באשאָנקען
האָט אויכ'עט דער גרויסער מאן
די אידענבאקעהרונגס געזעלשאפט,
און דעם טויב־שטומען אינסטיטוט,

ער האָט אויך א גלאָק אָפגעשריבען
דעם נייעם סאנקט סטעפאנס טהורם;
זיין וואָג איז פינף הונדערט צענטער
און נאר פון דעם בעסטען מעטאל.

ס'איז איינמאל א גלאָק שוין געווען
געקלונגען פון פריה ביז שפעט,
געקלונגען צום לויב און צום כבוד
פון דעם אונפארגעסליכען מאן.

פאר וואהר, דאס ליעד פון ווייב איז גאר
דאס העכסטע ליעד פון ליעדער
עם זענען סטראפען הערליכע,
די שלאנקע, ווייסע גלידער.

א, וועלכע געטליכע אידעע
ליגט אין דעם האלז דעם בלאנקען,
אויף וועלכען ס'רוהט דער קליינער קאפ —
דער לאק'נער הויפט־געדאנקען.

די רויזענקנאספען ביי די בריסט,
געפיילטע עפיגראמען,
ענטציקענד איז אויף די צעזור,
וואס טיילט דעם בוזעם אין פלאמען.

ווי ווייט דער שפעער פלאסטיש איז,
ווייזט יעדע היפט די איינע,
און צווישען זיי דער פייגענבלאט
איז אויך א שטעל א שענע.

ס'איז קיין אבסטראקט, קיין קאפ־פאעם —
דאס ליעד האט פלייש און ריפען,
ס'האט הענד און פים, עס לאכט און קושט
מיט שענגעגראמטע ליפען.

דא אטעמט עכטע פאעזיע —
און חן אין יעדער וועגדונג,
און אויף דעם שטערען טראגט דאס ליעד
דעם שטעמפעל פון פארעגדונג.

און הינטער דעם אָרון געגאנגען
די דינער אין שווארצען לייוריי,
שניי־וויים נאז־טיכער געהאלטען
צום קומער־רויטען געזיכט.

די פּני פון שטאָדט, די נכבדים,
זיי זענען אין א לאַנגער רייה׳
אין שווארצע קארעטען פּאראדנע
נאָכגעפאָהרען דעם צוג.

און אין די קארעטען, פּארשטעהט זיך,
האָבען זיך געפונען אויך
די הערען פון קעניג׳ס ראטהען,
דאָך זענען זיי ניט געווען קאָמפּלעט.

דער וואָס פאַזאנען מיט טריפּלעך
האָט ליעב געהאט, האָט געפעלט
עס איז ניט לאנג גאָר געשטאָרבען
פון אונפּארדיאונג דער מאן...

שיר השירים.

(„דאָס האָהע ליעד").

דאָס ליעד פון ווייב איז א געדיכט,
וואָס גאָט האָט אָנגעשריבען
אין גרויסען שטאָם־בוך פון נאָטור,
וועו איהם האָט דער גייסט געטריבען.

יא, גינסטיג איז די שעה געווען,
ער איז געווען באגייסטערט,
ער האָט דעם שטורעמדיגען שטאָף
גאנץ קינסטלעריש באמייסטערט.

די לאטום בלימעל מאכט אפען
איהר בעבער אין לבנה-ליכט,
דאָך שטאט א באפרוכטענדעם לעבען
באקומט זי גאָר א געדיכט.

אין דער פריה.

זי, מיין גוטע, ליעבע פרוי,
זי, מיין הארציגע געליעבטע,
האָט דעם פרישטיק צוגעגרייט,
ברוינע קאווע, וויסע שמאנט.

און זי טראָגט אליין איהם צו
מיט א חנ'דעל מיט א ליעבען,
אין דער גאנצער קריסטליכקייט
שמייכעלט קיינער אזוי ליעבליך.

אויף דעם פליטענטאָן פון קול
די מלאכים בלויז פארמאָגען,
אָדער אלענפאלס אויף ד ע ר וועלט
ביי די בעסטע נאכטיגאלען.

איך וויל א שבח דיר געבען, גאט,
און באלען פאר דיר אין שימעל,
מיר זענען פושערס געגען דיר,
דו גרייסער פאעט אין הימעל!

פארטיפען וויל איך מיך, א, גאט,
אין ליעד אין דיינעם דעם שענעם,
איך גיב אוועק שטודירען זי
די טעג און נעכט אין איינעם.

יא, טאג און נאכט שטודיר איך עס,
איך וויל קיין צייט פארלירען,
איך בין געוואָרען אזוי קראנק —
דאס קומט פון פיעל שטודירען...

לאָטום בלום.
(צו דער Mouche — מוש.)

וואהאפטיג, מיר ביידע זענען
א גאנץ קוריאוע פּאָר,
די ליעבסטע איז שוואך אויף די פים און
דער ליעבהאָבער קרום איז גאָר.

זי איז ווי א ליידענדע קעצעל,
און ער איז קראנק ווי א הונד,
איך גלויב, אז דער שכל ביי ביידען
איז אויך ניט גאָר געזונד.

זי איז א לאטום־בלימעל —
אזוי רעדט די ליעבסטע זיך אייך,
דאָך ער, דער בלייבער געזעלען,
ער גלויבט א לבנה צו זיין.

נאָך בליהט מיין זומער. נאָר אריינגעבראכט
האָב איך שוין לאנג די זאנגען אין מיין שייער,
און איצט זאָל איך פארלאָזען וואָס האָט טייער
און ליעב אזוי די וועלט פאר מיר געמאכט.

מיין אינסטרומענט נעמט שוין פון האנט מיר זינקען,
צובראָכען איז דאָס גלאָז, וואָס כ׳האָב געפּרעסט
ניט לאנג צו מיינע ליפּען אָהן א ציטער.

ווי גוט פון לעבענסבעכער פרייד צו טרינקען,
ווי גוט צו לעבען אין דעם ליעבען נעסט!
ווי העסליך איז דאָס שטארבען און ווי ביטער!

3.

אייביקייט, ווי ביזטו לאנג,
לענגער נאָך ווי טויזענד יאָהר!
טויזענד יאָהר שוין, ווי איך ברעז,
און עס נעמט קיין סוף ניט גאָר.

אייביקייט, ווי ביזטו לאנג,
לענגער נאָך ווי טויזענד יאָהר;
און דער שטן קומט צולעצט,
פרעסט מיך אויף מיט הויט און האָר.

4.

מיטעלאלטערליכע רויהייט
ווערט פארטריבען פון עסטעטיק;
און אלץ מעהר און מעהר פון בילדונג
ווערט דאָס ווערקצייג דאָס קלאָווּיר.

צום לאַזארוס.

1.

לאַז די הייליגע משלים,
לאַז די פרומע היפאַטעזען;
זעה די פראגען די פארדאמטע
אהן פלפולים זיי צו לעזען.

זאג, פארוואס שלעפט אום זיך עלענד
און פארבלוטיגט דער נערעכטער,
וועהרענד גליקליך, ווי א זיגער
רייט אויפ'ן הויכען פערד דער שלעכטער?

ווער איז שולדיג? איז אפילו
גאַט אליין ניט גאַר אלמעכטיג?
אַדער ס'איז זיין אייגענע ארבייט? —
אַך, דאַס וואלט זיין נידערטרעכטיג.

אזוי פרעגען מיר באשטענדיג,
ביז די מיילער מען פארשטאַפט אונז
מיט א הויפען ערד א פולען —
אַבער איז דאַס דען אן ענטפער?...

2.

מיין טאַג געווען איז העל, פול גליק מיין נאכט,
מיין לירא האַט געפרעהט מיין פאַלק, און פרייער
געקלונגען האַט מיין ליער פול לוסט און פייער,
און האַט מעהר שענהייט אומעטום געבראכט.

6.

עס קומט דער טויט, — איצט ווי אזוי איך זאגען,
וואס זאגען האט פארבאטען מיר
ביז איצט מיין שטאלץ: פאר דיר, פאר דיר,
עס האט מיין הארץ פאר דיר געשלאגען.

גרייט איז מיין ארון, באלד פארזינקען
וועט ער אין גרוב, מיין לעצטער רוה,
דאך דו, דאך דו, מאריא, דו
וועסט ווינען אפט און מיך געדענקען.

וועסט ברעכען דיינע שענע הענט,
א, זיי געטרייסט, מאריא, וויים:
אלץ, וואס איז גוט און שען און גרוים,
אין עלענד שטארבען מוז צו ענד.

דער שטארבענדער.

ס'איז אפנעשטארבען אין מיין ברוסט
די וועלטליך אונזיניגע לוסט,
און טויט איז מיט דעם לערען שפיעל
מיין האס צו בייז און האס געפיהל
פאר אייג'נע און פאר פרעמדע נויט —
עס לעבט אין מיר איצט נאר דער טויט!

דער שפיעל איז אויס, דער פארהאנג פאלט,
מיט געגעצען צוגעהט זיך באלד
מיין לעבע דייטשע פובליקום.
עס איז ניט נאריש: אומעטום
איצט שפייזט עס פרעהליך אויף דער נאכט,
און טרינקט זיין ביער און דענקט און לאכט.

און די אייזענבאהן אלץ בעסער
מאכט אונז דאָס פאמיליענלעבען.
דען זיי מאכען אונז אלץ לייכטער
וויים צו זיין פון אונז'רע קרובים.

ווי באדויער איך, וואָס ס'לאָזט ניט
מיר די אויסצעהרונג אין רוקען
מיר נאָך לענגער צו פארבלייבען
דאָ, אין אזא פארטשריטס־וועלט!

5.

זיי האָבען מיך געקושט, אין ליעבען טאָן
געוועדט מיט פאלשע ליפען, פון ווינערבען
מיר דאן דעם זאפט, געמישט מיט ניפט, געגעבען.
דאָס האָבען פרייגד און קרובים מיר געטאָן.

דאָס פליש פון מיינע ריפען הויבט שוין אָן
צופאלען, כ'קען פון בעט זיך ניט אויפהויבען;
ג'נגב'עט האָבען זיי מיר מיין יונג לעבען,
דאָס האָבען פרייגד און קרובים מיר געטאָן.

איך בין א קריסט, ווי ס'שטעהט אין קירכענבוך.
דעריבער ווייל איך איצט, אין אָנגעזיכט
פון טויט, אייך אלץ פארצייהען בריידערליך.

דאָס איז מיר שווער. אך, ליעבער מיט א פלוך
וואלט איך מיט אייך צולעצט געזעגענט זיך:
א, נאָט, דו האָר, פארדאָם זיי און פארגיכט!

באמערקונגען.

זייט 13 די וואלקירען — נאָך דער סקאנדינאַווישער מיטאָלאָגיע, האָלב געטליכע מיידלעך אים דינענסט פון דעם קריגסגאָט אָדין.

" 14 **אבאט** — עלטסטער מאָנאַך.

" 19 **קעניג ארטור** — לעגענדארישער ענגלישער קעניג, הויפט־העלד פון געוויסע ריטער־לעגענדען.

" 21 **קארל דער ערשטער** — ענגלישער קעניג פון דער דינאַסטיע פון די סטיוארט'ס, הינגעריכטעט געוואָרען אין יאָהר 1649.

" " **מאריא אנטואַנעטע** — די פרוי פון לואי דעם 16טען. הינגעריכטעט געוואָרען בעת דער ערשטער פראנצויזישער רעוואָלוציע.

" 22 **טופעט** — געקרייזעלטע האָר איבער'ן שטערן.

" 25 **דאפנע** — הי מאָכטער פון דעם טייכגאָט פענעזיום, וואָס ווּפיטער האָט זי פארוואנדעלט אין אַ לאָרבערבוים.

" 26 **בענואינען** — יונגע מאַנאַשקעס, וואָס מען האָט זיי נאָך ניט געגעבען קיין שכועה.

" 28 **טאראָק און ל'האָמברע** — אַזאַ קאָרטענשפיעל.

" 32 **ריכארד (ריטשארד) לייבענהארץ** — באריהמטער ענגלישער קעניג, האָט זיך באַשויליגט אין די קרייץ־צוגען (מסעי הצלב).

" 34 **אורסולינערינען** — געוויסע מאַנאַשקעס, אַנגעהעריגע אַזוי נאָך דער היילינער אורסולאַ.

" " **ליטאַנייען** — אַזעלכע תפילות.

" 35 **מיזערערע** — דערבארם זיך. דער אָנהויב פון אַ תפילה, וואָס ווערט געזונגען אין די קאַטוילישע קירכען.

" 37 **אלהאמברא** — אַ קעניגליכער פּאַלאַץ אין דער שפאַנישער שטאָדט גראנאדא פון דער צייט, זוען די אַראַבער האָבען דאָרטען געהאַט הי ממשלה.

" 39 **אנדאלוזישע** — פון אנדאלוזיען, אַ פּראָווינץ אין שפאַניען.

געדענקט איז ער, דער גאָבעלער העראָס,
וואָס האָט געדרעט אין בוך פון האָמעראָס:
דער קלענסטער פיקיסטער, וואָס וואוינט
אויפֿן נעקאָר וואו, איז מעהר אין לעבען באלוינט,
ווי איהר, דער פּעליד, דער טויטער העלד,
דער שאָטענפירשט אין דער אונטערוועלט.

זייט 133 זשעפראי רודעל — (זעה באמערקונג צו זייט 39).
" 134 דרויש — דער פערזישער קעניג דאריוס, וועמען אלכסנדר מוקהן האט באזיגט.
" " " דער פאלשער סמערדיס — סמערדיס, דער זוהן פון אַ פערסישען קעניג, איז אויף אַ פארעטערישען אופן געהרג'עט געוואָרען פון זיין איבעניעם ברודער. אַזוי ווי ער איז געווען באליעבט ביים פאָלק און ניט אַלע האָבען געיואוסט פון זיין טויט, האָט זיך מיט דעם באנוצט אַ שווינדלער, וועלכער האָט זיך אָנגענעבען, אַז ער איז דאָס סמערדיס, און איהם האָט זיך איינגענעבען צו פארכאָפען דעם טראָן, ביז מען האָט זיך דערנאָך דערוואוסט, אַז דאָס איז געווען אַ פאלשער סמערדיס.
" 137 מעגדיזאבעל — אַ באוואוסטער שפאנישער פינאַנץ־מיניסטער.
" " טיל־עריען — אַ באוואוסטער קעניגליכער פאלאַץ אין פּאַריז.
" 138 פערזעפאָליס — אַן אַלטע שטאָדט אין פערסיען.
" 139 אמאיאדען — אַן אַראָבישע קעניגליכע דינאַסטיע.
" 141 איזים — עגיפטישע געטין.
" " סאראצענער — אמאָליגע איינוואָהנער פון אַראָביען.
" 147 הרירי — אַן אַראָבישער דיכטער, וועמען אלחריזי האָט איבערזעצט.
" " מאקאמען — אַ געוויסע פארם פון אַראָבישער דיכטונג: פּראָזא געשריבען מיט גראָמען.
" 149 דאפנע — זעה באמערקונג צו זייט 25.
" 157 קאפוצינער — מאָנאָכען, וואָס טראָגען קאפוצען — אַזעלכע היטלען.
" 158 נארדיאן — אייגער פון די עלטעסטע מאָנאָכען.
" 163 באזיליסק — אַ לעגענדארישער דראכען, וואָס זיין קוק קען טויטען.
" 164 אָטערן, נאָטערן — אַזעלכע שלאַנגען.
" 170 מאטעלאטען — אזא גערויכט פון פיש.
" III. Magna linguae romanae ignorantia — גרויסע אונווויסענהויט בנוגע צו דער רוימישער (לאטיינישער) שפראך.
" 211 גיאקאמא — מעיערבער'ס פאָרנאָמען.
" 216 אלביאנס־דיכטער — ענגלאנדס דיכטער. (דאָ מיינט חיינע שעקספיר'ן).
" 228 נעקאָר — אַ טייך אין דייטשלאנד.

זייט 39 זשעפראי רודעל — אַ באוואוסטער ריטער און זונגער האָט זיך פארליבט אין דער גרעפין מעליסאנדע פון טרי־פאָלים, וועלבע ער האָט קוינמאָל נית געזעהען, נאָר וועגען וועלכער ער האָט זיך זעהר פיעל אָנגעהערט. צום סוף האָט ער זיך געוואָזט פאָהרען אויבער'ן ים, כדי צו זעהען זיין געליבטע; ער איז אָבער אויפ'ן וועג קראנק געוואָרען און איז אָנגעקומען אין אַ גוסס'ען צושטאַנד.

" 48 לא אילא איל אללא — דער אָנהויב פון אַן אַראַבישען שפרוך: „גאָט איז גאָט, און מחמד איז זיין נביא".

" 55 פערנאַנדא קאָרעטץ — דער, וואָס האָט ערשטערט מעקסיקא אין יאָהר 1521. מיט 15 יאָהר שפעטער האָט ער ענטדעקט קאַליפאָרניא.

" 62 הידאלגא — שפאנישער אַדעליגער.

" 65 מיצבה אויף כאַלערא — א באוואוסטע סטאַטוע אין באָזעל.

" " מאנקען־פּים — אַ באוואוסטע סטאַטוע אין בריסעל.

" 80 עלבען — קליינע לופט־און־ערד־גיוסטער.

" " טיטאַניא — קעניגין פון די עלפען.

" 81 וועלשע — אוטאַליענישע. דאָ ווערט עס באנוצט אין דעם זין פון מאָדנע, זאָנדערבארע.

" 82 מאַלאכיאנדרע — א פייער גיוסט.

" 83 אלרוינען — גיוסטער, וואָס קענען פארשידענע פארבאָרגענע חכמות און קונסט.

" 85 סטיקס — אַ טייך אויף יענער וועלט, לויט דער גריכישער מיטאָלאָגיע.

" 98 טירטאָאוס — אַ גריכישער דיכטער, פערפאסער פון קריעגס־געזאנגען.

" 99 ווילהעלם ווייסעצקי — חיינע'ס אַ חבר אין די קינדערשע יאָהרען; דער־טרונקען געוואָרען, וועלענדיג אַרויסשלעפען אַ קעצעל פון וואַסער.

" 103 Pauvre Homum — אָרימער מענש.

" 105 פלאָקוס — אַ רוימישער דיכטער, וואָס איז אנטלאָפען פון שלאכטפעלד.

" " די זאָנטאג — אַ באריהמטע זונגערין.

" 128 פראוואנס, גיענע, פואטי, רוסיליאן — געגענדען אין דרום פראנקרייך.

" " לאנגדאק — די שפראך פון דרום פראנקרייך.

" 130 לוירא — די געליבטע פון דעם איטאַליענישען דיכטער פעטראַרקא.

" " קארפריטאג — דער לעצטער פריטאג פאר דעם קריסט־ליבען פסח.

אינהאלט:

דאָס ערשטע בוך.

היסטאָריען.

זייט

ראמפּוענוט — — — — — — — — — אידיש: נחום י. 7
שעלם פון בערנען — — — — — — — — מ. ל. הערבערט 10
די וואלקירען — — — — — — — — — — נחום י. 12
דאס שלאכטפעלד ביי היסטינגס — — — — מ. ל. הערבערט 14
דער העלפער — — — — — — — — — — " " 19
קארל דער ערשטער — — — — — — — — " " 20
מאריא אנטואנעטע — — — — — — — — " " 21
נאט אפאלא — — — — — — — — — " " 24
דאס קלוינע פאלק — — — — — — — — " " 29
דער עגל הזהב — — — — — — — — — נחום י. 30
קעניג דוד — — — — — — — — — מ. ל. הערבערט 31
קעניג ריכארד — — — — — — — — — " " 32
אזרא — — — — — — — — — — — א. רייזען 33
הימעל כלות — — — — — — — — — מ. ל. העלבערט "
פאלצגרעפין יוטטא — — — — — — — " " 36
דער מאהרען קעניג — — — — — — — " " "
זשעפראי רודעל און מעליזאנדע פון טריפאל " " 39
דער דיכטער פירדוזי — — — — — — — — נחום י. 42
נאכטיגע רייזע — — — — — — — — מ. ל. הערבערט 49
פרעליוד — — — — — — — — — " " 51
וויצליפוצלי — — — — — — — — — — אפראנעל 54

דאָס צווייטע בוך.

לאמענטאציאָנען.

וואלד־איינזאמקייט — — — — — — — מ. ל. הערבערט 79
די ענגעל — — — — — — — — — — א. רייזען 85
גרעפין גודעל פון גודעלפעלד — — — — — — — " 86

נעטישטע ליעדער.

פון „נייעם פריהלינג".

זייט

די בלום וואָס איך ליעב, זי קען איך ניט — אידיש: נ. גראָס 189
דער מאַי איז אָנגעקומען — — — — — — — — — — „ „
אויב דו האָסט נאָר גוטע אויגען — — — — — — „ 190
איך וואנדעל צווישען בלומען — — — — — — — „ „
זאָג מיר, ווער האָט דעם זייגער פארטראכט — — — „ 191
אַמאָל איז געווען אַ מלך — — — — — — — ז. לאנדוי „
כ'האָב אַמאָל ביינאַכט געזעהען — — — — — — נ. גראָס 192
מיט פיעל פארדרוס אין קאַלטען הארצען טראָגען — — „ „

פון „סעראפינע".

ווען איך וואנדעל אין העם אבענט — — — — — נ. גראָס 193
דאָס איז אַ ווייסע מעווע — — — — — — — „ „
ווי גאָלדיג שטראהלט דער ים — — — — — — ז. לאנדוי 194
עס זענעלט מיט זעגלען מיט שווארצע מיין שיף — — „ „
טראָעריע — — — — — — — — — — — נ. גראָס 195

פון די „ראָמאַנצען".

פריהלינג־פעסט — — — — — — — — — י. קיסין 197
טשאילד האראלד — — — — — — — — — — „ „
ריטער אָלאף — — — — — — — — — — — נ. גראָס 198
אלי באי — — — — — — — — — — — — — „ 201

פארשיעדענע ליעדער.

איך געדענק די שעת, די זיסע — — — — אידיש: ה. עדעלשטאט 203
ווען איך הייראט, ווען איך שטרעבען — — — — „ „
איך מאַך די קליינע ליעדער — — — — — — י. ראָזניק 204
שטורמיג לויפט די בלוט, די ליפען — — — — — „ „
איך האָב געהאט אַ שען ליעב פאטערלאנד — — — י. קיסין 205

זויט
ווינטער — — — — — — — — — — — אידיש: א. רייזען 87
אן אלט קאמינשטיק — — — — — — — — — — " 88
בענקשאפט — — — — — — — — — — — — " 89
קאצעניאמער — — — — — — — — — — — " 90
איצט וואוהין ? — — — — — — — — — — " " "
וואנדער — — — — — — — — — — — — " 92
אן אלט ליעד — — — — — — — — — — " " "
ליעבע און ליעדער — — — — — — — — — " 93
די אלטע רויז — — — — — — — — — — " 94

לאזארוס.

וועלט לויף — — — — — — — — — — — י. קאפלאן 95
צוריקבליק — — — — — — — — — — — א. רייזען "
תחית המתים — — — — — — — — — — " 97
שטאַרבענדע — — — — — — — — — — " 98
צו א פאַליטישען דיכטער — — — — — — " " "
די רייכע לייט — — — — — — — — — " 99
עראינערונג — — — — — — — — — — " " "
פרומע וואַרנונג — — — — — — — — — " 100
דער אַבגעקיהלטער — — — — — — — — " 101
די קלוגע שטערען — — — — — — — — " " "
שלמה — — — — — — — — — — — " 102
געדענקניש־פייער — — — — — — — — " 103
פרוי זאַרג — — — — — — — — — — " 104
אין אַקטאַבער 1849 — — — — — — — — " 105
העלענע — — — — — — — — — — — " 106
בייזע טרוימערייַ — — — — — — — — — " " "
זי פארלעשט זיך — — — — — — — — — " 107
די צוואה — — — — — — — — — — — " 108
פארלאַרענער פאַסטען — — — — — — — — " 109

דאָס דריטע בוך.

העברעאישע מעלאָדיען.

די פרינצעסין שבת — — — — — — — — ח. נ. ביאליק 113
יהודה בן הלוי — — — — — — — — י. ל. בראַכאַוויטש 119
דער ויכוח — — — — — — — — — — ד. פינסקי 157
נאַכוואַרט צו דאַמאַנצערא — — — — — — I—X

II.

פון „די צייט ליעדער".

זייט

די שלעזישע וועבער — — — — — — אידיש: ד. פרישמאן 206
פראגמענט — — — — — —

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT

21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

SEP - 8 198

פאעזיע	היינע, היינריך
היינ	ראמאנצערא

#8463 c.3

SEP - 9 1985 24965

HC463